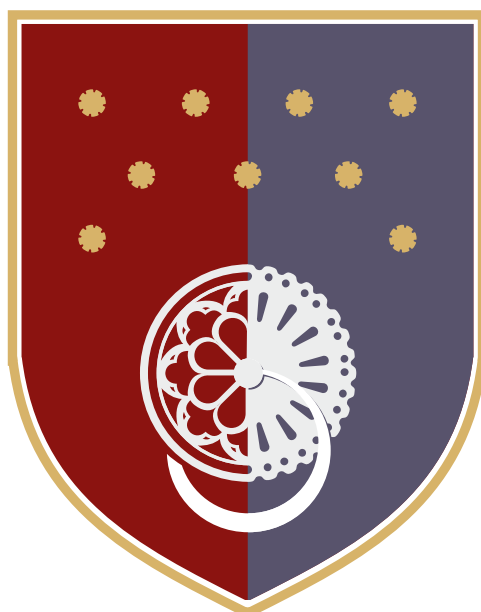

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I
HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
ZAVOD ZA INFORMATIKU I
STATISTIKU

**STATISTIČKI GODIŠNJAK
KANTONA SARAJEVO
2019 GODINA**

Godina XX

Sarajevo 2020 godina

PREDGOVOR

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo radi mjesečnu i godišnju publikaciju "Statistički bilten" Kantona Sarajevo, sa namjerom da upozna nadležne organe i institucije Kantona Sarajevo, kao i druge korisnike sa osnovnim statističkim podacima i pokazateljima iz oblasti ekonomskih i drugih kretanja na području Kantona Sarajevo.

Statistički bilten Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo dostupan je na internet stranici <http://zis.ks.gov.ba>

Ova publikacija sadrži podatke koje prikuplja i obrađuje Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, koje dostavljaju izvještajne jedinice prema Programu statističkih istraživanja i njihovoj periodičnosti, a na osnovu Sporazuma sa Federalnim zavodom za statistiku o provođenju statističkih istraživanja na području Kantona Sarajevo, kao i dio podataka koje prikuplja i obrađuje Federalni zavod za statistiku od interesa za FBiH i Kantone. Federalni zavod za statistiku podatke mjesečno objavljuje u Biltenu pod nazivom: "Mjesečni statistički pregled Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima".

Za informacije o drugim kantonima, Statistički bilten Federalnog zavoda za statistiku dostupan je na internet stranici <http://www.fzs.ba>

Prezentirani su podaci za 2019. godinu iz oblasti: geografski i meteorološki podaci, registar poslovnih subjekata, stanovništvo, investicije, industrija, poljoprivreda, šumarstvo, građevinarstvo, saobraćaj, unutrašnja trgovina, vanjska trgovina, turizam, zaposlenost, nezaposlenost i plaće, obrazovanje, kultura, zdravstvena zaštita, pravosuđe.

Detaljnije informacije o pojedinim statističkim istraživanjima dostupne su na sljedećim internet stranicama:

Statistička istraživanja za zaposlene i nezaposlene dostupna su na internet stranici

<http://www.juszzks.com.ba>

Statistička istraživanja turizma dostupna su na internet stranici

<http://www.sarajevo-tourism.com>

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo u cilju poboljšanja kvaliteta ovog biltena sa zahvalnošću će primati eventualne primjedbe, prijedloge i sugestije.

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka navedu izvor.

SADRŽAJ	Str.
PREDGOVOR	2
SADRŽAJ	3
I TERITORIJALNI, GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI	
METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	5
GEOGRAFSKI PODACI	8
GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA	9
II REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA	
REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	10
REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010 I OPĆINAMA	11
REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010	12
III STANOVNIŠTVO	
METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	13
STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA , procjena	15
PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA	16
STRUKTURNE POSLOVNE STATISTIKE	
STRUKTURNE POSLOVNE STATISTIKE METODOLOŠKA	17
OSNOVNE SPVARIJABLE PREMA KD I	19
OSNOVNI SP INDIKATORI PREMA KD	20
UČEŠĆE OSNOVNIH STRUKTURNO POSLO	21
IV INVESTICIJE	
METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	22
OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA	23
INVESTICIJE PO NAMJENI ULAGANJA	24
V INDUSTRIJA	
INDUSTRIJA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	25
INDEKSI OBIMA INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE	26
VI POLJOPRIVREDA	
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLO	27
PRINOSI USJEVA	29
PRINOSI VOĆA	30
ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA; 2019	31
BROJNO STANJE STOKA I STOČNA PROIZVODNJA	32
PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA	33
VII GRAĐEVINARSTVO	
GRAĐEVINARSTVO METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	34
VRIJEDNOST IZVRŠENIH GRAĐEVINSKIH RADOVA	36
VIII SAOBRAĆAJ	
PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	37
CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA I ROBE	39
REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA	40
REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA PREMA GODINAMA STAROSTI	41
SAOBRAĆAJNE NESREĆE	42
IX VANJSKA TRGOVINA	43
VANJSKA TRGOVINA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	44
IZVOZ UVOZ U 2019 po SMTK	45
ZEMLJE TOP 10	46
X UNUTRAŠNJA TRGOVINA	
UNUTRAŠNJA TRGOVINA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	47
PROMET U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI	48
XI CIJENE	
CIJENE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	49
INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA1)	50
GODIŠNJI LANČANI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA	51
XII TURIZAM	
TURIZAM METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	52
TURIZAM OBJEKTI	53
TURIZAM ZEMLJE	54
XIII ZAPOSLENI, NEZAPOSLENI I PLAĆE	
ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆA	55
ZAPOSLENI I PLAĆE PREMA KD	56
ZAPOSLENE, NEZAPOSLENE OSOBE I PLAĆE PO OPĆINAMA	57
NEZAPOSLENE OSOBE PREMA STRUČNOJ SPREMI	58
XIV OKOLIŠ	
OKOLIŠ METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	59

UKUPNA KOLIČINA OTPADA PO KD	60
PRIKUPLJENI I ODLOŽENI OTPAD	61
XV OBRAZOVANJE	
OBRAZOVANJE METODOLOŠKA OBJAŠNJ	62
_REDOVNO OSNOVNO	63
SREDNJE OBRAZOVANJE	64
VISOKO OBRAZOVANJE	65
XVI KULTURA; UMJETNOST I SPORT	
KULTURA, UMJETNOST I SPORT METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	66
POZORIŠTA I KINA	67
XVII ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	68
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	69
_ZDRAVSTVENI RADNICI U BOLNICAMA	70
_RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA	71
DJELATNOST ZAŠTITE PREDŠKOLSKE DJECE	72
DJELATNOST ZAŠTITE ŠKOLSKE DJECE	73
SOCIJALNA ZAŠTITA	74
XVIII PRAVOSUĐE	
PRAVOSUĐE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	75
OPTUŽENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE	76

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

GEOGRAFSKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o geografskim koordinatama, površini i dužini granica preuzeti su od Uprave za geodetske i imovinskopravne poslove Bosne i Hercegovine, podaci o jezerima i nadmorskim visinama planinskih vrhova su iz topografskih karata razmjere/mjerila 1:25.000.

Ostali geografski podaci preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Definicije

Pod pojmom **planine** najčešće se podrazumijevaju uzvišenja iznad 500 m nadmorske visine, dok se uzvišenja ispod 500 m nazivaju brijegom, iako su te granice proizvoljne i variraju. Planine preko 1500 m nadmorske visine su poredane prema visini vrha.

METEOROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima, temperaturi zraka, količini padavina i vodostaju rijeka preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mjerenja i osmatranja meteoroloških parametara u 2019. godini vršena su na 53 meteorološke stanice u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od toga je: 14 - glavnih MS, 13 - automatskih MS, 1 - agro MS, 25 - padavinskih MS.

Vazdušni pritisak/tlak izražen je u hektopaskalima (hPa) ili milibarima (mb). **Relativna vlažnost zraka** izražena je u procentima (%). **Temperature** zraka se izražavaju u stepenima / stupnjevima Celsijusa (C°).

Podaci o **srednjoj dnevnoj temperaturi** se odnose na srednje mjesečne vrijednosti, koje su izračunate na osnovu mjerenja svakog dana u 7:00, 14:00 i 21:00 sat po lokalnom vremenu, prema formuli: $(t_7+t_{14}+2 \cdot t_{21})/4$.

Srednja godišnja temperatura vazduha je izračunata na isti način, tj. kao mjesečni prosjek.

Podaci o **padavinama/ oborinama** se odnose na mjesečnu i godišnju količinu padavina/ oborina izraženu u milimetrima (mm). Jedan milimetar padavine/ oborine znači da je pala 1 litra padavine na 1 metar kvadratni (l/m²).

Broj dana sa **kišom i snježnim pokrivačem** predstavlja dane u kojima su naznačene pojave iznosile najmanje 0.1 mm i najmanje 1 cm snježnog pokrivača.

Padavina se smatra kiselim ako je pH < 5,6.

KLIMA

Prema svom geografskom položaju Federacija Bosne i Hercegovine se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa. Sa sjevera imamo utjecaj umjereno kontinentalne klime iz Panonske nizije, a sa jugozapada utjecaj mediteranske klime sa Jadranskog mora.

Stoga razlikujemo tri osnovne klimatske oblasti: Oblast umjereno kontinentalne klime na sjeveru (Umjereni klimatski pojas), koji dolinama većih rijeka prodire duboko prema središnjem dijelu; Oblast planinske i predplaninske klime u središnjem planinskom dijelu (Planinsko kotlinski pojas), te Oblast mediteranske klime na jugozapadu (Maritimni pojas).

Zavisno od nadmorske visine razlikujemo i nekoliko prijelaznih oblasti između ovih glavnih, a na najvećim nadmorskim visinama u centralnom planinskom pojasu govorimo i o oblastima alpske klime.

Umjereni klimatski pojas ima umjereno kontinentalnu klimu sa dosta oštrim zimama i toplim ljetima. Srednje temperature zraka u januaru/siječnju su niže 0,0°C, dok se u julu/srpnju srednje temperature kreću od 18,7 do 23,0°C.

Apsolutne minimalne temperature u zimskom periodu spuštaju se i do -27,0°C, dok apsolutne maksimalne u ljetnjem periodu dostižu i 40,0°C. Srednje godišnje temperature zraka (višegodišnji prosjek) kreće se u rasponu između 10,0 i 13,0°C.

Prosječne godišnje sume padavina/oborina opadaju od zapada prema istoku i variraju između 700 mm na istoku i 1400 mm na zapadu zemlje. Idući prema centralnim predjelima sa porastom nadmorske visine srednje temperature zraka lagano opadaju, a sume padavine/oborine rastu. Dolinama velikih rijeka utjecaj ovog klimatskog pojasa je izraženiji i dopire dublje prema jugu zemlje.

Planinsko kotlinski pojas (sa nadmorskom visinom od 500 do 2000 m i preko). Na planinama i visoravnima klima ima karakter planinske, i odlikuje se zimama koje karakterišu niske temperature zraka i obilnije snježne padavine, te blaga i kratka ljeta.

Na prostorima preko 1800-1900 m nad morem planinska klima ima sve odlike alpske klime. Prosječna temperatura najhladnijeg mjeseca je niža od -3,0°C a najtoplijeg niža od 18,0°C. Prosječno 2 - 4 mjeseca u godini imaju srednju temperaturu veću od 11,0°C.

U kotlinama je prisutna predplaninska klima. Srednja godišnja temperatura zraka se kreće od 8,00 do 11,0 °C. Ljeta su topla, a zime oštre sa čestim snježnim padavinama. Režim padavina u planinsko kotlinskom pojasu je približno ravnomjeran tokom/tijekom godine. Godišnje sume padavina se kreću između 800 i 1400 mm, a u planinskim predjelima padne i do 2000 mm.

Mediteranski pojas (dolina rijeke Neretve i njenih pritoka, kao i obližnja kraška polja) zbog blizine Jadranskog mora ima mediteransku klimu, odnosno izmijenjenu mediteransku klimu. Osnovna karakteristika ove klime su blage zime i žarka ljeta. Srednje temperature u januaru/siječnju su od 3,0 do 5,0°C, dok su u julu/srpnju i preko 24,0°C, ali je amplituda manja nego u sjevernim i centralnim dijelovima zemlje. Apsolutne maksimalne temperature se kreću i do 45,0°C.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

Sume padavina/oborina su veoma visoke (od 1000 do 1800 l/m²). Najveće količine padavina/oborina su u hladnijem dijelu godine, dok su u ljetnim mjesecima relativno male, pa su u tom dijelu godine mogući i sušni periodi. Snijeg je rijetka pojava.

Analiza klimatskih anomalija na području Federacije Bosne i Hercegovine u 2019.

Klimatološka analiza ukazuje da je 2019. godina bila ekstermno topla na čitavom prostoru Bosne i Hercegovine. Na meteorološkim stanicama Bihać, Sanski Most i Tuzla godina 2019 bila je najtoplija od početka službenih mjerenja. U Sarajevu 2019. godina se izjednačila sa do sada najtoplijom 2014 godinom. Srednje godišnje temperature zraka kretale su se od 10,9 °C u Livnu do 17,3 °C u Neumu, a u planinskim područjima od 2,4 °C na Bjelašnici do 8,8 °C na Ivan Sedlu.

Temperaturne anomalije u odnosu na višegodišnji prosjek (1961 - 1990 godina) kretale su se između 1,2 °C na Bjelašnici i 2,9 °C u Gradačcu. Najniža minimalna temperatura (bez planinskih područja) od -18,4 °C izmjerena je na meteorološkoj stanici Drvar 12. januara/siječnja, a najveća maksimalna temperatura od 40,6 °C izmjerena je na meteorološkoj stanici Bijeli Brijeg u Mostaru. Apsolutni maksimumi nisu nadmašeni.

Godišnje sume padavina u 2019. godini na prostoru Bosne i Hercegovine prema raspodjeli percentila svrstavamo na najvećem dijelu teritorije u kategoriju normalno, kišno, vrlo kišno i ekstermno kišno. Ekstermno kišno bilo je u Bugojnu. Ukupne sume padavina kretale su se od 843,5 mm na meteorološkoj stanici Gradačac do 1571,4 mm na meteorološkoj stanici Ivan Sedlo.

Suma padavina izražena u postocima pokazuje da su prosječna odstupanja od višegodišnjeg prosjeka iznosila od 91 % u Sarajevu do 122,8 u Livnu.

Na meteorološkoj stanici Bjelašnica u oktobru/listopadu izmjerena je najmanja mjesečna suma padavina u 2019. godini od 10,1 mm, a u Livnu je u novembru/studenom izmjerena najveća mjesečna suma padavina u 2019. godini od 423,7 mm. U naseljenim područjima najveća visina snježnog pokrivača od 46 cm izmjerena je u Livnu 23. januara/siječnja, a u planinskim područjima 220 cm na Bjelašnici 13. marta/ožujka.

HIDROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o nivou vode preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka, a dati su na osnovu dnevnih osmatranja i izraženi su u centimetrima (cm).

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mrežu hidroloških stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine krajem 2019. godine činilo je cca 90 stanica, od kojih niz podataka (X-vodostaj) ima svih cca 90 stanica.

Definicije

Vodomjerna letva (vodomjer) služi za neposredno očitavanje vodostaja. Vodomjerne letve se proizvode od emajliranog lima pojedinačne dužine od 1 metra, sa podjelom od 2 cm.

Vodostaj površinskih voda označava nivo/razinu vode u vodotoku, jezeru, moru ili akumulaciji i mjeri se u metrima (m) ili centimetrima (cm).

Na nekom uređenom mjestu za mjerenje vodostaja (vodomjera hidrološka stanica/postaja) vodostaj se mjeri u odnosu na neku referentnu visinsku tačku/točku ("kotu nule") za koju je prethodno geodetski određena nadmorska visina.

Za neposredno očitavanje vodostaja koriste se vodomjerne letve postavljene na način da se na njima očitava vodostaj relativno u odnosu na kotu nule. Na isti način vodostaji se mogu i trajno registrirati (zapisivati) upotrebom analognih ili digitalnih instrumenata za mjerenje vodostaja.

Protok vode predstavlja zapreminu/volumen vode koja protiče kroz neku proticajnu površinu u jedinici vremena i izražava se u kubnim metrima u sekundi (m³/s) ili u litrima u sekundi (l/s).

SEIZMOLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže seizmoloških stanica.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mreža seizmoloških stanica Federalnog hidrometeorološkog zavoda postoji od 2010. godine. Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoji šest digitalnih seizmoloških stanica: Sarajevo, Zenica, Bihać, Tuzla, Mostar i Livno.

Definicije

Zemljotres predstavlja oscilovanje čestica tla izazvano prirodnim ili vještačkim uzrocima. Posljedica su oslobođene Zemljine unutrašnje energije. Nastaje usljed pomjeranja tektonskih ploča, kretanja Zemljine kore ili pojave udara, a posljedica je podrhtavanje zemljine kore zbog oslobađanja velike količine energije.

Epicentar je mjesto na Zemljinoj površini, okomito iznad hipocentra ili žarišta zemljotresa. To je najčešće i mjesto na kojem se zemljotres najjače osjeti i gdje napravi najveću štetu.

Hipocentar ili žarište zemljotresa je mjesto u unutrašnjosti Zemljine kore od koga počinju da se prostiru seizmički talasi.

Intenzitet zemljotresa odražava rušilački efekt zemljotresa na površini Zemlje. Izražava se različitim skalama, od kojih se u Evropi najčešće primjenjuje Merkali-Kankani-Zibergova (MCS) i Medvedova-Sponheuera-Kamikova (MSK) skala.

Hipocentralno vrijeme predstavlja vrijeme početka loma stijenske mase u hipocentru.

Magnituda zemljotresa predstavlja jedinicu mjere količine oslobođene energije u hipocentru. Izražava se magnitudnom skalom Rihtera koja ima 9 stepeni/stupnjeva.

Rihterova skala ili magnituda skala definirana je brojem kojim se označava energija proizšla iz zemljotresa. Skala se procjenjuje prema logaritamskom zapisu najveće amplitude.

Merkali-Kankani-Zibergova skala (MCS) češće nazivana kao Merkalijeva skala, definira pojave i promjene koje zemljotresi izazivaju kod ljudi i životinja uz ocjenu veličine štete na objektima, te sagledavanje promjena u prirodi kao posljedica zemljotresa.

PODACI O KVALITETU VAZDUHA/ZRAKA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci - indikatori kvaliteta vazduha/zraka, preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka putem mreže monitoringa kvaliteta vazduha/zraka.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Zagađenje zraka podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim uticajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

Ostvarivanje monitoringa kvaliteta vazduha/zraka provodi se u skladu sa mogućnostima realizacije zahtjeva definisanim Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta vazduha/zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha/zraka (Službene novine FBiH, br.21/01).

Za ocjenu kvaliteta vazduha/zraka vrši se monitoring koncentracije zagađujućih materija definisanim o načinu vršenja monitoringa kvaliteta vazduha/zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha/zraka (Službene novine FBiH, br. 12/01), mjerenja pH vrijednosti i elektroprovodljivosti padavina ne tretiraju se kao parametri za ocjenu kvaliteta vazduha/zraka.

Kisele kiše nastaju pri procesima sagorijevanja u kojima nastaju sumporov dioksid, azotni oksidi i drugi plinovi koji pospešuju nastajanje kiselina. Takvi slobodni nemetalni oksidi oksidiraju u vlažnoj atmosferi sa vodenom parom u sumpornu i dušičnu kiselinu. Ove tvari se otopljene nalaze u vazduhu/zraku tako da onda na zemlju padaju sa padavinama/oborinama.

Kisele kiše predstavljaju pojavu koja utiče na degradaciju šuma i drugih vegetativnih zajednica, zakišeljavanje i smanjenje fertilnosti tla, a mogu negativno uticati i na materijalna dobra osobito na objekte izgrađene od krečnjaka i drugih materijala koji su podložni korozivnom djelovanju kiselih padavina/oborina.

Definicije

Zagađivanje podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim uticajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

Monitoring kvaliteta vazduha/zraka jeste metodološki određen skup mjernih postupaka utvrđivanja koncentracija pojedinih materija u vazduhu/zraku na nekom prostoru i u određenom vremenskom periodu s ciljem stjecanja relevantnih podataka i informacija na osnovu kojih je moguće utvrditi izvore zagađenja vazduha/zraka i utvrđivanja načina za smanjenje zagađenja i zaštite zdravlja ljudi, ekosistema i materijalnih dobara.

Ukupne suspendovane čestice jesu čestice ili aerosoli koje predstavljaju kompleksnu smjesu organskih i neorganskih supstanci (ugljikovodnika, metalnih oksida, kancerogena i dr.) i koje su prečnika manjeg od 100 μm .

Ukupne taložne materije su čestice prečnika većeg od 10 μm koje se uslijed sopstvene težine prenose iz zraka na razne površine (zemljište, vegetacija, voda, građevine i dr.).

Oksidi azota su zbir zapreminskih udjela azot monoksida i azot dioksida izraženih u jedinicama masene koncentracije azot-dioksida (NO_2) u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Čađ je masena koncentracija suspendiranih čestica ekvivalenta smanjenju refleksije filter papira zbog skupljanja crnih čestica i mjeri se samo u aglomeracijama gdje prevladavaju crne čestice.

Prizemni ozon predstavlja koncentraciju ozona (O_3) u najnižem sloju atmosfere izražen u jedinicama masene koncentracije u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Mjerenje je skup postupaka kojima se određuje vrijednost pokazatelja kvalitet vazduha/zraka i/ili posrednih pokazatelja kvaliteta vazduha/zraka.

Pokazatelj kvaliteta vazduha/zraka je mjerljiva veličina nekog hemijskog/kemijskog elementa i/ili spoja, odnosno fizikalnog stanja i/ili pojave, koji uzrokuje promjenu kvaliteta vazduha/zraka.

Posredni pokazatelj kvaliteta vazduha/zraka je mjerljiva veličina kojom se opaža promjena na biljkama, građevinama i u biološkim nalazima i koja ukazuje na učinak zagađenog vazduha/zraka.

Gustoća mjerenja je broj mjernih rezultata pojedinog pokazatelja kvalitete vazduha/zraka i /ili posrednog pokazatelja kvaliteta vazduha/zraka u jedinici vremena.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI**UKUPNA POVRŠINA cca km²:**

Bosna i Hercegovina	51.209,2
Federacija Bosne i Hercegovine	26.110,5
Kanton Sarajevo	1.276,9

NADMORSKA VISINA I POVRŠINE OPĆINA

Broj	Općina	Šifra općine	Nadmorska visina, m	Površina cca km ²
1.	Centar Sarajevo	10839	532	33,0
2.	Hadžići	10847	546	273,3
3.	Ilidža	11550	503	143,4
4.	Ilijaš	10863	450	308,6
5.	Novi Grad	10871	507	47,2
6.	Novo Sarajevo	11568	519	9,9
7.	Stari Grad	11584	541	51,4
8.	Trnovo	11592	816	338,4
9.	Vogošća	10928	500	71,7

PLANINE I PLANINSKI VRHOVI VEĆI OD 1500 METARA NADMORSKE VISINE

	Nadmorska visina	Vrh se nalazi na teritoriji općine
Treskavica	2088	Trnovo
Bjelašnica	2067	Trnovo
Trebević	1629	Sarajevo
Ozren	1534	Sarajevo
Igman	1647	Hadžići, Ilidža
Ivan Planina	1534	Hadžići, Konjic, Kreševo

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA ¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019
SREDNJE GODISNJE VRIJEDNOSTI					
Pritisak/tlak zraka, mb	944,6	943,8	944,6	943,3	942,4
Temperatura zraka, °C	10,9	10,9	11,0	11,4	11,7
Relativna vlažnost zraka, %	69	70	68	73	67
Oblačnost (osmina)	4,6	4,7	4,0	4,8	4,5

GODISNJE VRIJEDNOSTI

Apsolutna max. temperatura zraka, °C	38,0	35,3	38,2	32,2	37,5
Apsolutna min. temperatura zraka, °C	-16,5	-13,4	-22,2	-13,0	-12,1
Količina padavina, l/m ²	766,3	1008,1	937,3	1043,3	850,5
Broj dana sa padavinama, ≥0,1 mm	150	166	145	174	178
Broj dana sa snježnim pokrivačem, ≥ 1 cm	56	31	70	51	50
Maksimalna visina snježnog pokrivača, cm	42	14	39	26	23
Trajanje sisanja sunca (sati)	1.945,5	1871,3	2113,0	1907,6	2013,7

1) Podaci se odnose na meteorološku stanicu Sarajevo

VAŽNIJE METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1951.-2019.

	Srednje vrijednosti				Apsolutne vrijednosti			
	Godiš. Temp. zraka (oC)	Zimska temp. zraka (oC)	Ljetna temp. zraka (oC)	Godiš. sume oborina (l/m ²)	Max. Temp. zraka (oC)	Datum	Minimalna temp. zraka (oC)	Datum
Bjelašnica	1,5	-5,9	9,5	1.162	24,3	24.08.2007	-29,2	22.1.1963.
Ivan Sedlo	7,6	-1,2	16,2	1.470	35,5	24.08.2007	-26,2	12.1.1985.
Sarajevo	10,0	0,7	18,9	939	38,8	23.08.2007	-22,2	08.01.2017

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

REGISTAR

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Na osnovu/temelju Zakona o Klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, br. 64/07 i 80/11), Odluke o Klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 (Službeni glasnik BiH, broj 47/10), Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 72/17), Federalni zavod za statistiku vodi Registar poslovnih subjekata (Administrativni registar) koji obuhvata poslovne subjekte i njihove dijelove, razvrstane prema pretežnoj djelatnosti koju obavljaju uz primjenu Klasifikacije djelatnosti (KD).

Klasifikacija djelatnosti je obavezan standard za određivanje djelatnosti, odnosno razvrstavanje poslovnih subjekata i njihovih dijelova u hijerarhijske nivoe (područje, oblast, grana i razred) utvrđene Odlukom o klasifikaciji djelatnosti, za potrebe statistike i različitih službenih i administrativnih zbirki podataka. Klasifikacija djelatnosti se zasniva na Statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti Evropske unije (NACE) i upoređiva je sa Međunarodnom standardnom industrijskom klasifikacijom svih ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda (ISIC).

Kada je za poslovni subjekat rješenjem o upisu u registar kod nadležnog organa ili pravnom aktom utvrđeno obavljanje više djelatnosti, prvi upis djelatnosti koja će biti uvedena u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost provodi se na prijedlog poslovnog subjekta. Svaki sljedeći upis promjene pretežne djelatnosti provodi se:

1. na zahtjev poslovnog subjekta i
2. po službenoj dužnosti na osnovu/temelju promjene rješenja o upisu u registar kod nadležnog organa ili promjene propisa, odnosno na osnovu/temelju podataka iz statističkih istraživanja.

Djelatnost dijelova poslovnog subjekta utvrđuje se prema rješenju o upisu dijelova u registar kod nadležnog organa ili pravnom aktu o osnivanju dijelova za koje ne postoji obaveza upisa u posebne registre, pod uslovom da tu djelatnost sadrži akt o osnivanju poslovnog subjekta u čijem su sastavu.

Zavod izdaje poslovnim subjektima i njihovim dijelovima obavještenje o razvrstavanju prema Klasifikaciji djelatnosti.

Upis prijava, promjena i odjava poslovnih subjekata prati se dnevnim ažurnošću Registra poslovnih subjekata u kantonalnim službama za statistiku Federalnog zavoda za statistiku. Izvori za Registar poslovnih subjekata su posebni registri koje vode nadležni registarski organi, odnosno zakon ili drugi pravni akti za subjekte kod kojih ne postoji obaveza upisa u posebne registre. Registarski organi su sudovi, ministarstva, općinski odnosno gradski organi uprave i drugi organi u čije registre se upisuju poslovni subjekti, odnosno zakon ili drugi pravni akt kojima se oni osnivaju tj. mijenjaju već upisani podaci.

Obuhvat i uporedivost

Registar poslovnih subjekata obuhvata: pravne osobe, fizičke osobe, te njihove dijelove.

U Registar poslovnih subjekata se upisuju poslovni subjekti koji imaju sjedište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo/podrijetlo kapitala. Poslovni subjekti sa sjedištem na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine mogu da imaju svoje organizacione dijelove na području cijele Bosne i Hercegovine i tada se navedeni dijelovi poslovnog subjekta također upisuju u Registar.

Registar poslovnih subjekata predstavlja značajan standard društvenog sistema informiranja. Podaci iz Registra predstavljaju jedan od osnovnih izvora za punjenje i ažuriranje Statističkog poslovnog registra, koji služi kao osnova za provođenje statističkih istraživanja.

Definicije

Djelatnost je kombinacija resursa kao što su prepora, rad, tehnika proizvodnje, informativne mreže ili proizvodi čiji je rezultat određena roba ili usluga. Određena je inputom proizvoda (roba ili usluga), proizvodnim procesom i outputom proizvoda.

Poslovni subjekti mogu obavljati više odobrenih djelatnosti, ali se u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost upisuje samo jedna djelatnost.

Pretežna djelatnost poslovnih subjekata koji ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, je djelatnost koja učestvuje odnosno doprinosi najvećim udjelom u formiranju ukupne dodane vrijednosti ekonomske cjeline koja se posmatra. Za poslovne subjekte koji ne ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, pretežna djelatnost se određuje prema najvećem udjelu broja zaposlenih po platnoj listi i isplaćenim bruto plaćama po pojedinim djelatnostima.

Poslovni subjekti su pravne osobe i fizičke osobe, uključujući i organe državne vlasti, organe državne uprave i organe lokalne i mjesne samouprave, koji obavljaju djelatnost u skladu sa pravnim propisima.

Pravne osobe su subjekti odnosno pravne tvorevine koje imaju zakonska prava i obaveze, a svojstvo pravne osobe stiču upisom u neki od posebnih registara ili na osnovu zakonskih propisa.

Dijelovi poslovnog subjekta su organizacione jedinice u sastavu poslovnog subjekta smještene na geografski određenom mjestu. Na svakom od tih mjesta obavlja se neka djelatnost u kojoj je zaposlena jedna ili više osoba. Dijelovi poslovnog subjekta mogu imati sjedište na istoj ili različitoj adresi i obavljati istu ili različitu djelatnost u odnosu na subjekt u čijem su sastavu.

Fizičke osobe - obrtnici, osobe koje obavljaju srodne ili druge samostalne djelatnosti, uključujući i slobodna zanimanja, su osobe koje samostalno i trajno obavljaju registriranu djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pri tom se mogu koristiti i radom drugih osoba.

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih privrednih/gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih osoba sa ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Srodne djelatnosti su sve registrirane privredne i druge djelatnosti koje obavljaju fizičke osobe prema pravilima obavljanja obrta, a koja se ne smatraju obrtom.

Slobodna zanimanja su samostalne djelatnosti kao što su djelatnosti zdravstvenih radnika, advokata, notara, veterinarina, revizora, inženjera, prevodilaca, arhitekata, i sl.

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010 I OPĆINAMA, stanje 31.12.2019

Općina	Ukupno	Područje djelatnosti																				
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
Pravni osobe																						
Ukupno	19381	136	18	1180	66	50	904	4773	477	683	785	170	956	2135	873	294	360	315	1233	3943	-	30
Centar	5382	21	7	184	20	8	164	1041	56	200	298	64	168	827	236	103	93	100	402	1375	-	15
Hadžići	532	18		75	6	4	36	109	21	17	4	1	47	28	22	20	14	5	40	65	-	-
Ilidža	3395	30	6	300	6	8	220	1083	105	96	85	10	370	257	201	24	46	44	137	367	-	-
Ilijaš	411	19	1	61	-	5	14	78	21	4	5	-	51	15	10	20	9	6	26	66	-	-
Novi Grad	3277	16	1	195	5	13	184	993	172	75	110	24	113	264	114	37	55	41	248	615	-	2
N.Sarajevo	3686	13	1	175	16	8	186	890	52	113	215	49	99	520	156	46	89	68	189	793	-	8
Stari Grad	1851	8	1	93	10	1	55	347	21	160	50	21	55	176	107	29	35	36	119	522	-	5
Trnovo	59	3	-	2	1	1	5	1	1	5	-	-	1	-	2	3	1	3	8	22	-	-
Vogošća	788	8	1	95	2	2	40	231	28	13	18	1	52	48	25	12	18	12	64	118	-	-
Jedinice u sastavu																						
Ukupno	7146	19	2	255	6	44	64	3596	220	677	64	322	56	134	211	95	105	127	545	604	-	-
Centar	1686	3	-	36	2	6	19	831	35	199	21	73	7	37	54	22	22	27	95	197	-	-
Hadžići	265	7	1	20	-	2	-	105	6	26	2	16	-	3	6	4	6	6	31	24	-	-
Ilidža	1251	2	1	49	1	10	22	661	39	105	6	41	17	25	57	21	21	10	94	69	-	-
Ilijaš	214	1	-	18	-	2	1	84	8	21	-	12	-	6	2	1	8	5	27	18	-	-
Novi Grad	1511	3	-	55	1	7	9	864	80	101	10	63	13	22	28	6	11	30	120	88	-	-
N.Sarajevo	1213	1	-	39	2	6	10	601	30	86	16	70	11	26	37	20	12	24	105	117	-	-
Stari Grad	634	-	-	17	-	7	-	290	13	103	8	27	5	10	18	8	22	13	46	47	-	-
Trnovo	43	1	-	3	-	1	1	5	-	15	-	-	-	-	1	1	-	5	1	9	-	-
Vogošća	329	1	-	18	-	3	2	155	9	21	1	20	3	5	8	12	3	7	26	35	-	-
Obrt																						
Ukupno	12141	518	-	1752	3	1	513	2490	1356	1843	329	64	54	1263	270	-	62	334	129	1159	1	-
Centar	2679	31	-	279	-	1	59	549	231	406	90	22	17	571	57	-	14	112	36	203	1	-
Hadžići	443	56	-	54	2	-	43	124	34	64	5	1	-	9	6	-	3	4	1	37	-	-
Ilidža	1497	65	-	200	-	-	93	369	172	228	30	6	11	89	31	-	8	36	6	153	-	-
Ilijaš	434	128	-	54	1	-	22	87	20	64	1	2	1	13	3	-	5	5	-	28	-	-
Novi Grad	2777	80	-	353	-	-	171	711	367	347	86	15	5	216	67	-	15	52	28	264	-	-
N. Sarajevo	1928	22	-	199	-	-	56	305	203	368	89	15	13	218	53	-	10	85	16	276	-	-
Stari Grad	1748	23	-	535	-	-	37	225	261	273	22	2	5	116	33	-	4	31	38	143	-	-
Trnovo	81	45	-	2	-	-	1	-	9	14	-	1	-	1	7	-	-	-	-	1	-	-
Vogošća	554	68	-	76	-	-	31	120	59	79	6	-	2	30	13	-	3	9	4	54	-	-

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010, stanje 31.12.2019.

		Pravne osobe		Obrt
		Osnovne pravne osobe	Jedinice usastavu	
UKUPNO		19381	7146	12141
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	136	19	518
B	Vađenje ruda i kamena	18	2	-
C	Prerađivačka industrija	1180	255	1752
D	Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	66	6	3
E	Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	50	44	1
F	Građevinarstvo	904	64	513
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	4773	3596	2490
H	Prijevoz i skladištenje	477	220	1356
I	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	683	677	1843
J	Informacije i komunikacije	785	64	329
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	170	322	64
L	Poslovanje nekretninama	956	56	54
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2135	134	1263
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	873	211	270
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osigur.	294	95	-
P	Obrazovanje	360	105	62
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	315	127	334
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	1233	545	129
S	Ostale uslužne djelatnosti	3943	604	1159
T	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	1
U	Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i organa	30	-	-

STANOVNIŠTVO# METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o stanovništvu i domaćinstvima/kućanstvima uobičajeno se prikupljaju popisima svakih deset godina prema jedinstvenoj metodologiji na cjelokupnom području Bosne i Hercegovine.

U Popisu 2013. godine po prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovništva primijenjen koncept „uobičajenog stanovništva“. Po ovom konceptu osoba se smatra stanovnikom onog mjesta u kojem sama (u slučaju samačkog domaćinstva/kućanstva) ili s članovima svog domaćinstva/kućanstva provodi najveći dio svog vremena, odnosno dnevni odmor, nezavisno od toga gdje ima prijavljeno prebivalište. Time su u ukupno stanovništvo određenog mjesta uključene osobe koje su u tom mjestu živjele neprekidno najmanje godinu dana prije kritičnog momenta Popisa, kao i osobe koje su u tom momentu živjele kraće od 12 mjeseci s namjerom da u tom mjestu ostanu najmanje godinu dana.

Izvori podataka za **procjene broja stanovnika** Federacije Bosne i Hercegovine su slijedeća istraživanja:

- Popis 2013
- statistika rođenih
- statistika umrlih
- statistika migracija stanovništva

STANOVNIŠTVO

Podaci o rođenim prikupljaju se na Statističkom izvještaju o rođenju (obrazac DEM-1) za svaki upis u matičnu knjigu rođenih.

Podaci o umrlim prikupljaju se na Statističkom izvještaju o smrti (obrazac DEM-2) za svaki upis u matičnu knjigu umrlih.

Podaci o migraciji stanovništva temelje se na osnovu baze podataka koja je preuzeta od IDDEEA-e (Agencija za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine).

Izvori podataka za **vitalnu statistiku** (rođene i umrle osobe) i za zaključene brakove su matične knjige, a za razvedene brakove dokumentacija nadležnih sudova. Podaci o rođenim i umrlim osobama te zaključenim i razvedenim brakovima odnose se na Federaciju BiH i predstavljaju konačne rezultate obrade podataka.

Podaci vitalne statistike i brakova se obrađuju i publikuju prema uobičajenom mjestu stanovanja majke rođenog djeteta, umrle osobe, mladoženje, a za razvedene brakove prema posljednjem zajedničkom uobičajenom mjestu stanovanja supružnika koji se razvode.

Vitalni događaji (rođenje i smrt) kao i vjenčanja i razvodi braka koji su za godine 2005 - 2015. razvrstani u Republiku Srpsku ili Brčko Distrikt BiH prema uobičajenom mjestu stanovanja uključeni su u ukupan broj vitalnih događaja za Federaciju BiH, dok su od 2016. do 2019. godine isključeni.

Definicije

- Starost i spol

Starosno-spolna struktura stanovništva predstavlja najvažniju demografsku odliku svake populacije. Struktura stanovništva po starosti i spolu se formira u dužem periodu, pod direktnim utjecajem kretanja nataliteta i mortaliteta, ali i migratornih tokova stanovništva. Aktuelni starosno-spolni sastav stanovništva stoga predstavlja jasnu sliku dosadašnjeg razvoja svake populacije i istovremeno, u velikoj mjeri, uslovljava buduće promjene u kretanju stanovništva.

Starost stanovništva za podatke Popisa 2013 iskazuje se u navršenim godinama života, prema stanju na dan 30. septembra/rujna 2013. godine u 24. 00 sata, što predstavlja kritični momenat Popisa.

- Etničko/nacionalno izjašnjavanje, izjašnjavanje o vjeroispovijesti i maternji jezik

Članom 12. Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava/kućanstava i stanova u BiH 2013. godine je definirano da osobe nisu obavezne da se izjašnjavaju o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti i vjeroispovijesti. U skladu s tim su imale mogućnost da se ne izjasne o ovim pitanjima (modalitet odgovora „Ne izjašnjava se“).

Odgovor na ova tri pitanja nije mogao ostati prazan i, ukoliko popisivač nije mogao dobiti odgovor, bio je dužan upisati „Nepoznato“.

Pod kategorijom „Nepoznato“ su obuhvaćene i osobe koje su smještene u bolnicama za trajni smještaj bolesnika, a za koje je podatke dala pravna osoba ili staratelj, zatim osobe mlađe od 15 godina koje su popisane u kolektivnim stanovima, osobe bez upisanog odgovora i osobe kod kojih je na popisnom obrascu označen i neki od ponuđenih modaliteta i upisan tekstualni odgovor koji je različit od označenog odgovora na obrascu.

Sve osobe kod kojih je upisan neki drugi odgovor koji ne odgovara modalitetima sa popisnog obrasca i koji nije odgovor „Nepoznato“, u ovoj publikaciji su predstavljene kategorijom „Ostali“.

- Pismenost

Podaci o pismenosti prikupljani su za osobe starosti 10 i više godina koje su bez ikakvog obrazovanja ili sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem.

Pismenom se smatra osoba koja može s razumijevanjem pročitati i napisati izjavu o svom svakidašnjem životu, u suprotnom osoba je nepismena.

- Najviša završena škola

Podaci o najvišoj završenoj školi su prikupljani za osobe starosti 15 i više godina.

Pod najvišom završenom školom se podrazumijeva vrsta škole čijim je završavanjem osoba stekla najviši nivo obrazovanja i diplomu ili svjedočanstvo o završenoj školi. Nije se pravila razlika da li je škola završena u redovnoj školi ili u školi koja zamjenjuje redovnu (npr. škole za obrazovanje odraslih), odnosno da li je završena polaganjem ispita u redovnoj školi ili završavanjem nekog kursa za skraćeno školovanje (npr. kurs za skraćeno završavanje osnovne škole itd.) u sklopu redovne škole.

STANOVNIŠTVO

Kursevi čijim se završetkom nije stieklo svjedočanstvo redovne škole (npr. kurs za daktilograf, knjigovodstvo, izjere i sl.), se nisu uzimali u obzir kao odgovori na ovo pitanje, nego se davao odgovor o prethodno završenoj školi iz formalnog sistema obrazovanja. Ukoliko se osoba školovala u inozemstvu, kao odgovor je trebalo navesti odgovarajuću školu u zemlji.

- Kompjuterska pismenost

Podaci o kompjuterskoj pismenosti su prikupljani za osobe starosti 10 i više godina. Osobe su se mogle izjasniti da znaju obavljati jednu ili više aktivnosti na računaru (obrada teksta, izrada tabela, korištenje e-maila i korištenje interneta) ili se izjasniti da ne znaju obavljati nijednu od ponuđenih aktivnosti.

Kompjuterska pismenost se definiše kao sposobnost osobe da obradi tekst, izradi tabele, koristi e-mail i internet.

Djelimično kompjuterski pismenom osobom se smatra osoba koja zna obavljati bar jednu od navedenih aktivnosti.

Osoba koja ne zna obavljati nijednu od navedenih aktivnosti smatra se kompjuterski nepismenom.

- Radna snaga

Radno sposobno stanovništvo čini stanovništvo u radno sposobnoj dobi 15 i više godina (uobičajeno je to stanovništvo 15–64 godina starosti).

Ekonomski aktivno stanovništvo (radnu snagu) čine sve osobe sa zaposlenjem (zaposleni) i osobe bez zaposlenja (nezaposleni).

Ekonomski neaktivno stanovništvo (neaktivne osobe) su osobe koje su bez zaposlenja i sa ili bez aktivnog traženja zaposlenja, koje nisu bile raspoložive za rad u periodu od 01. do 15. oktobra 2013. godine. Prema statusu u neaktivnosti neaktivne osobe mogu biti učenici i studenti starosti 15 i više godina, penzioneri, osobe koje obavljaju kućne poslove (domaćica), osobe nesposobne za rad i ostale ekonomski neaktivne osobe. Ekonomski neaktivne osobe predstavljaju razliku između stanovništva starosti 15 i više godina i ekonomski aktivnog stanovništva.

Zaposlene osobe su osobe s navršenih 15 i više godina života koje su u toku referentne sedmice od 23. do 29. septembra 2013. godine:

- radile/obavljale aktivnost barem jedan sat kako bi stekle sredstva za život (bile plaćene);
  - ili ako su bile privremeno odsutne s rada (zbog bolesti, godišnjeg odmora, porodijskog dopusta itd.), a imaju posao na koji će se vratiti i za koji su plaćene kao zaposlenici, samozaposlenici ili u slobodnim zanimanjima;
  - ili koje su radile u porodičnom biznisu i za to nisu bile plaćene.
- U skladu s navedenim, u zaposlene osobe ubrajamo sve zaposlenike, poslodavce, samozaposlenike, neplaćene pomažuće članove domaćinstva, poljoprivrednike na vlastitom imanju sa i bez zaposlenih, učenike/studente koji, iako se obrazuju, obavljaju neku aktivnost, penzionere/umirovljenike koji i nakon penzionisanja/umirovljenja obavljaju neku aktivnost.

Ne smatraju se zaposlenima osobe koje obavljaju svakodnevnu aktivnost za vlastito domaćinstvo ili ako osoba radi u dobrotvorne svrhe ili volontira bez primanja naknade, osim ako nije pomažući član domaćinstva.

- Domaćinstvo

Domaćinstvom se smatra svaka porodična/obiteljska ili druga zajednica osoba (višečlano domaćinstvo), tj. grupa od dvije ili više osoba koje zajedno zauzimaju cijelu stambenu jedinicu ili njen dio i osiguravaju sebi hranu, a moguće i ostale potrepštine za život. Domaćinstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama („samačko domaćinstvo“), tj. osoba koja živi sama u posebnoj stambenoj jedinici ili koja zauzima, kao stanar, posebnu sobu (ili sobe) u nekoj stambenoj jedinici, ali ni s jednim stanarom te stambene jedinice zajednički ne čini dio višečlanog domaćinstva.

- Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost

Podaci o domaćinstvima koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost su dobijeni iz provedenog Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH od 01. do 15. oktobra 2013. godine, na osnovu pitanja iz oblasti poljoprivrede koja se odnose na korištenje/obradu poljoprivrednog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju i uzgoj stoke.

Podaci o broju domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost se odnose na višečlana i samačka domaćinstva, dok su isključeni podaci o broju tzv. kolektivnih domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost (ustanove za trajno zbrinjavanje djece i odraslih, manastiri-samostani, domovi za penzionere/umirovljenike i dr.).

STANOVNIŠTVO

Domaćinstvo može obavljati poljoprivrednu aktivnost u općini Popisa ili u drugoj općini na teritoriji Bosne i Hercegovine, međutim podaci se odnose se na općinu u kojoj je uobičajeno mjesto stanovanja nosioca domaćinstva.

Domaćinstvo koje obavlja poljoprivrednu aktivnost predstavlja domaćinstvo koje je dalo odgovor u Popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine da je:

- u posljednjih 12 mjeseci koristilo/obrađivalo poljoprivredno zemljište za poljoprivrednu proizvodnju na teritoriji Bosne i Hercegovine: oranice i bašte/vrtove, voćnjake, vinograde, rasadnike i ostale stalne zasade (vrbici, zasadi novogodišnjih jelki za komercijalne svrhe i sl.), livade i pašnjake;

- ili na dan Popisa uzgajalo stoku, perad ili pčele, uključujući uzgoj ribe i gljiva.

Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost i prodaju proizvode na tržištu su domaćinstva koja su povremeno ili stalno prodavala vlastite poljoprivredne proizvode na tržištu (zelena pijaca, otkup, vlastite prodavnice ili na imanju).

Podaci o živorođenim i mrtvorođenim osobama svrstavaju se prema mjestu stalnog stanovanja majke, o umrlim prema mjestu stalnog stanovanja umrle osobe, za zaključene brakove prema mjestu stalnog stanovanja mladoženje, a razvedeni brakovi se svrstavaju prema zadnjem prebivalištu bračnog para.

Podaci o **umrlim osobama** prema uzroku smrti razvrstani su prema X Reviziji Međunarodne statističke klasifikacije bolesti, povreda i uzroka smrti.

Živorodenim djetetom smatra se svako dijete koje pri rođenju diše i pokazuje druge znakove života kao što su kucanje srca, pulsiranje pupčane vrpce i jasni pokreti voljnih mišića. Ako dijete ubrzo nakon poroda umre, prvo se registrira kao živorođeno, a zatim kao umrlo dojenče.

Mrtvorođenim djetetom smatra se dijete rođeno, odnosno izvađeno iz tijela majke bez ikakvih znakova života, tj. ako nije disalo niti pokazivalo neki drugi znak života, nošeno je duže od 22 sedmice trudnoće i ima 500 grama ili više porođajne težine.

Izbacivanje mrtvog ploda koji je nošen manje od 22 sedmice, smatra se **pobačajem (abortusom)**, bez obzira na to da li je riječ o prirodnom ili namjernom prekidu trudnoće, i ne registrira se u matičnim knjigama, niti su ti podaci iskazani u ukupnom broju mrtvorođenih.

Stručnom pomoći kod rođenja smatra se pomoć doktora medicine ili diplomirane primalje/babice. Ukupan broj rođenih sa stručnom pomoći čine rođeni u «zdravstvenoj ustanovi» i rođeni «na drugom mjestu sa stručnom pomoći».

Stručnom pomoći kod rođenja smatra se pomoć doktora medicine ili diplomirane primalje/babice. Ukupan broj rođenih sa stručnom pomoći čine rođeni u «zdravstvenoj ustanovi» i rođeni «na drugom mjestu sa stručnom pomoći».

Stopa nataliteta predstavlja odnos između broja živorođenih i procijenjenog broja stanovnika, na 1000 stanovnika sredinom godine.

Opća stopa fertiliteta predstavlja odnos između ukupnog broja živorođenih i ženskog fertilnog stanovništva (15-49 godina) tokom jednogodišnjeg perioda.

Specifične stope fertiliteta predstavljaju odnos između broja živorođenih rođenih od majki određene starosti, prema 1.000 žena te iste starosti.

Stopa ukupnog fertiliteta predstavlja ukupan broj živorođene djece na jednu ženu, odnosno zbir specifičnih stopa fertiliteta.

Stopa prirodnog priraštaja predstavlja razliku stope nataliteta i stope mortaliteta.

Smrt je stalni prestanak svih znakova života u bilo koje vrijeme nakon što se desilo rođenje (prestanak vitalnih funkcija bez mogućnosti oživljavanja). Ova definicija isključuje mrtvorođenja koja se posebno definiraju.

Umrlo dojenčadi smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života.

Uzrok smrti je ona bolest, bolesno stanje ili ozljeda koja za posljedicu ima smrt ili je pridonijela smrti, kao i okolnosti nesretnog slučaja ili nasilja koje su takve ozljede prouzrokovale. Uzroci smrti razvrstani su prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti - X revizija.

Stopa mortaliteta predstavlja odnos između broja umrlih i procijenjenog broja stanovnika na 1000 stanovnika sredinom godine.

Specifične stope mortaliteta predstavljaju odnos između broja umrlih određene starosti i procijenjenog broja stanovnika te iste starosti, na 1000 stanovnika sredinom godine.

Stopa smrtnosti dojenčadi predstavlja odnos između broja umrle dojenčadi i broja živorođenih, na 1000 živorođenih.

Brak je čin, ceremonija ili proces kojim se stvara zakonska veza muža i žene. Zakonitost unije uspostavlja se građanskim, vjerskim ili drugim sredstvima zavisno od toga kako ih definira zakon svake zemlje.

Razvod braka je krajnji zakonski raspad braka tj. ono odvajanje muža i žene koje stranama daje pravo da ponovo stupe u brak po građanskim, vjerskim i/ili drugim odredbama, u skladu sa zakonima svake zemlje.

PROJENA UKUPNOG BROJA STANOVNIKA PO STAROSNOJ STRUKTURI

Općina	Ukupno	0-14	15-64	65 i više
---------------	---------------	-------------	--------------	------------------

stanje 30.06. 2015. godine

Kanton - ukupno	416.433	71.330	293.323	51.780
Muškarci	196.483	36.561	139.431	20.491
Žene	219.950	34.769	153.892	31.289

stanje 30.06. 2016. godine

Kanton - ukupno	417.498	75.903	293.170	48.425
Muškarci	197.057	38.919	139.102	19.036
Žene	220.441	36.984	154.068	29.389

stanje 30.06. 2017. godine

Kanton - ukupno	418.542	64.882	288.056	65.604
Muškarci	197.691	33.234	138.020	26.437
Žene	220.851	31.648	150.036	39.167

stanje 30.06. 2018. godine

Kanton - ukupno	419.414	65.493	286.115	67.806
Muškarci	198.221	33.503	137.323	27.395
Žene	221.193	31.990	148.792	40.411

stanje 30.06. 2019. godine

Kanton - ukupno	420.496	65.942	284.514	70.040
Muškarci	198.660	33.680	136.589	28.391
Žene	221.836	32.262	147.925	41.649
Centar	53.368	7.966	34.454	10.948
Hadžići	24.638	4.088	17.262	3.288
Ilidža	70.536	11.436	49.086	10.014
Ilijaš	20.603	3.530	14.414	2.659
Novi Grad	122.049	19.380	82.576	20.093
Novo Sarajevo	64.077	9.546	42.633	11.898
Stari Grad	35.385	4.961	23.291	7.133
Trnovo	1.316	164	728	424
Vogošća	28.524	4.871	20.070	3.583

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA I BRAKOVI

	Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Umrli dojenčad		Zaključeni brakovi	Razvedeni brakovi	
					ukupno	na 1000 živorodnih		ukupno	na 1000 zaključenih
Ukupno	2015	4.619	4.469	150	32	6,9	2.664	295	110,7
	2016	4.774	4.295	479	27	5,7	2.615	242	92,5
	2017	4.856	4.400	456	33	6,8	2.561	413	161,3
	2018	4.530	4.437	93	30	6,6	2.523	320	126,8
	2019	4.339	4.425	-86	43	9,9	2.382	223	93,6
Grad Sarajevo ¹⁾	2015	2.986	3.148	-162	20	6,7	1.724	212	123,0
	2016	3.085	3.017	68	12	3,9	1.714	169	98,6
	2017	3.093	3.119	-26	21	6,8	1.657	286	172,6
	2018	2.938	3.109	-171	18	6,1	1.616	225	139,2
	2019	2.685	3.160	-475	26	9,7	1.476	155	105,0
Centar Sarajevo	2015	623	763	-140	7	11,2	437	44	100,7
	2016	651	738	-87	6	9,2	414	39	94,2
	2017	651	706	-55	6	9,2	367	72	196,2
	2018	567	769	-202	7	12,3	345	52	150,7
	2019	596	694	-98	8	13,4	319	23	72,1
Hadžići	2015	258	216	42	2	7,8	175	11	62,9
	2016	284	220	64	3	10,6	153	6	39,2
	2017	304	242	62	2	6,6	147	23	156,5
	2018	271	202	69	-	-	145	13	89,7
	2019	247	230	17	5	20,2	174	11	63,2
Ilidža	2015	768	625	143	4	5,2	402	46	114,4
	2016	737	562	175	7	9,5	398	36	90,5
	2017	803	563	240	7	8,7	430	60	139,5
	2018	731	652	79	7	9,6	427	49	114,8
	2019	790	586	204	8	10,1	391	35	89,5
Ilijaš	2015	296	212	84	4	13,5	158	6	38,0
	2016	287	194	93	1	3,5	142	10	70,4
	2017	265	198	67	2	7,5	135	14	103,7
	2018	262	207	55	4	15,3	142	15	105,6
	2019	280	177	103	1	3,6	147	4	27,2
Novi Grad	2015	1.273	1.136	137	4	3,1	651	97	149,0
	2016	1.264	1.060	204	-	-	669	64	95,7
	2017	1.260	1.175	85	11	8,7	658	117	177,8
	2018	1.302	1.109	193	5	3,8	655	90	137,4
	2019	1.190	1.234	-44	13	10,9	589	67	113,8
Novo Sarajevo	2015	701	764	-63	4	5,7	416	52	125,0
	2016	751	756	-5	4	5,3	382	45	117,8
	2017	741	769	-28	4	5,4	391	70	179,0
	2018	700	748	-48	1	1,4	387	62	160,2
	2019	588	757	-169	3	5,1	327	45	137,6
Stari Grad	2015	389	485	-96	5	12,9	220	19	86,4
	2016	419	463	-44	2	4,8	249	21	84,3
	2017	441	469	-28	-	-	241	27	112,0
	2018	369	483	-114	5	13,6	229	21	91,7
	2019	311	475	-164	2	6,4	241	20	83,0
Trnovo	2015	10	41	-31	-	-	12	2	166,7
	2016	9	45	-36	-	-	16	1	62,5
	2017	16	36	-20	-	-	11	2	181,8
	2018	12	33	-21	-	-	11	2	181,8
	2019	19	33	-14	-	-	19	-	-
Vogošća	2015	301	227	74	2	6,6	193	18	93,3
	2016	372	257	115	4	10,8	192	20	104,2
	2017	375	242	133	1	2,7	181	28	154,7
	2018	316	234	82	1	3,2	182	16	87,9
	2019	318	239	79	3	9,4	175	18	102,9

¹⁾ Grad Sarajevo (Općine: Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Stari Grad Sarajevo)

STRUKTURNE POSLOVNE STATISTIKE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za kompilaciju SPS varijabli i indikatora su prikupljeni statističkim istraživanjem „Godišnje strukturno poslovno statističko istraživanje za preduzeća/poduzeća“.

Istraživanje se provodi na osnovu/temelju Zakona o statistici u Federaciji BiH ("Službene novine" br.63/03 i 9/09). Metodologija istraživanja se temelji na uredbi Vijeća o strukturno poslovnim statistikama EU regulativa 295/2008.

Cilj istraživanja

Podaci prikupljeni istraživanjima strukturnih poslovnih statistika koriste se za analizu strukture poslovnih subjekata po djelatnostima (vrijednost proizvodnje, dodana vrijednost, zaposlenost itd.), analizu faktora korištenih u procesu proizvodnje (broj zaposlenih, sredstva zaposlenih, investicije itd.), analizu nacionalnog i regionalnog razvoja. Također, podaci strukturnih poslovnih statistika predstavljaju značajne inpute za obračun pondera za izračun indeksa u kratkoročnim statistikama.

Jedinice posmatranja

Podaci objavljeni u ovom Godišnjaku se odnose na preduzeće/poduzeće i preduzetnike kao jedinicu posmatranja.

Obuhvat

Istraživanjem su obuhvaćena aktivna preduzeća/poduzeća i preduzetnici iz Statističkog poslovnog registra Federalnog zavoda za statistiku FBiH.SPS istraživanjem se prikupljaju podaci za preduzeća/poduzeća sa više od 20 zaposleni, dok se za preduzeća/poduzeća sa manje od 20 zaposlenih koriste raspoloživi statistički podaci.

Obuhvaćena su aktivna preduzeća/poduzeća i preduzetnici koja su, prema glavnoj djelatnosti, svrstana u slijedeća područja djelatnosti: B – Vađenje ruda i kamena, C – Prerađivačka industrija, D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, E – Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša, F - Građevinarstvo, G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, H – Prijevoz i skladištenje, I – Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (Hotelijerstvo i Ugotiteljstvo), J- Informacije i komunikacije, L – Poslovanje nekretninama M-Stručne, naučne i tehničke djelatnosti, N- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti oblasti, P-Obrazovanje, Q-Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite, R - Umjetnost, zabava i rekreacija i S- Ostale uslužne djelatnosti.

Obuhvaćene djelatnosti predstavljaju oko 85% populacije preduzeća/poduzeća poslovne ekonomije. Proširenje obuhvata istraživanja na potpunu poslovnu ekonomiju odvijati će se postupno do potpune implementacije EU Uredbe.

Klasifikacije

Za provođenje istraživanja strukturnih poslovnih statistika korištena je Klasifikaciji djelatnosti - KD BiH 2010 (EU NACE-Rev 2), prema kojoj se i objavljuju podaci.

U okviru SPS istraživanja podaci se prikupljaju i obrađuju isprekidano po regijama. Kako u BiH-i još nije uvedena klasifikacija regija u skladu sa EU NUTS 2007 klasifikacijom, podaci se prikazuju samo prema administrativnoj podjeli, tj. za BiH, entitete i Distrikt Brčko.

Određeni SPS pokazatelji prikazuju se i po grupama proizvoda na bazi KPPD BiH 2010 (EU CPA 2008).

Definicije varijabli

Broj preduzeća/poduzeća

Broj preduzeća/poduzeća obuhvaća sva preduzeća/poduzeća koja se bave tržišnom proizvodnjom i koja su registrirana u poslovnom registru u populaciju koja je predmet posmatranja. Ovaj broj se koriguje za greške, posebno greške okvira uzorka. Uključuju se samo aktivne jedinice, preduzeća/poduzeća koja su ostvarila promet ili imaju zaposlene u bilo kom vremenskom periodu tijekom referentne godine. Isključuju se sve privremeno neaktivne (uspavane) ili stvarno neaktivne jedinice.

Broj preduzetnika

Broj preduzetnika obuhvata sve preduzetnike koji su imali podatke o zaposlenosti iz JSR u statističkom poslovnom registru.

Broj zaposlenih lica/osoba

Broj zaposlenih lica/osoba definiše se kao ukupan broj lica/osoba koje rade u jedinici posmatranja (uključujući vlasnike koji rade, partnere koji redovno rade u jedinici, i neplaćene članove porodice koji redovno rade u jedinici), kao i lica/osobe koje rade izvan jedinice kojoj pripadaju i koja ih plaća (npr. trgovački predstavnici, dostavljači, timovi za popravke i održavanje). Podatak uključuje lica/osoblje odsutno kraće vremensko razdoblje (npr. bolovanje, plaćeno odsustvo ili vanredno odsustvo), i također lica/osoblje u štrajku, ali ne lica/osoblje odsutno na neodređeni period. Također se uključuju radnici sa skraćenim radnim vremenom koji se takvim smatraju u skladu sa zakonom i koji su na platnom spisku, kao i sezonski radnici, pripravnici i radnici koji rade kod kuće, a na platnom su spisku jedinice posmatranja. Kategorija neplaćeni članovi obitelji odnosi se na lica/osobe koje žive sa vlasnikom jedinice posmatranja i rade regularno za tu jedinicu, ali nemaju ugovor o usluzi i ne primaju fiksni iznos plaće za rad koji obavljaju. Broj zaposlenih lica/osoba isključuje radnu snagu angažiranu putem agencija za zapošljavanje ili posredovanje u zapošljavanju.

Broj zaposlenika

Broj zaposlenika uključuje lica/osobe koje rade za poslodavca i koje imaju ugovor o zaposlenju i primaju naknadu u formi plaće, naknade, honorara, nagrada, plaćanja po komadu ili plaću u naturi.

Ova kategorija uključuje radnike sa skraćenim radnim vremenom, sezonske radnike, lica/osobe u štrajku ili na kratkoročnom odsustvu, ali isključuje lica/osobe na dugoročnom odsustvu. Broj zaposlenika ne uključuje volontere.

Promet

Promet obuhvaća obračunate prihode od prodaje proizvoda, roba i usluga od strane izvještajne jedinice trećim stranama tokom/tijekom referentnog perioda, bez odbitnog PDV-a. Isključeni su finansijski/financijski i vanredni/izvanredni prihodi.

Dodana vrijednost po troškovima proizvodnih faktora/čimbenika

Dodana vrijednost po troškovima proizvodnih faktora/čimbenika je bruto dohodak iz poslovnih aktivnosti nakon njegovog prilagodavanja za operativne subvencije i neizravne poreze. Dodana vrijednost se izračunava iz ostvarenog prometa, plus kapitalizirana proizvodnja, plus drugi operativni dohodak, plus ili minus promjene na zalihama, minus nabavka dobara i usluga, minus drugi porezi na proizvode koji su vezani za promet ali nisu odbitni, minus carine i porezi vezani za proizvodnju. Carine i porezi vezani za proizvodnju su obavezna, nepovratna plaćanja, u kešu ili naturi koji su nametnuti od strane vlade, u vezi sa proizvodnjom i uvozom dobara i usluga, zapošljavanjem radne snage, vlasništvom ili upotrebom zemljišta, zgrada ili druge imovine korištenih u procesu proizvodnje, neovisno od količine ili vrijednosti proizvedenih ili prodanih dobara i usluga.

Troškovi zaposlenika

Troškovi zaposlenika su ukupne nadoknade, u kešu ili naturi, plaćene od strane poslodavca zaposleniku (redovitim ili privremenim zaposlenicima, kao i radnicima koji rade kod kuće) u zamjenu za izvršeni rad od strane zaposlenika tijekom referentnog razdoblja. Troškovi zaposlenika, također uključuju poreze i doprinose za socijalno osiguranje zadržane od strane jedinice, kao i obvezne i dobrovoljne doprinose na teret poslodavca. Uključene su nagrade, dopunske nagrade, trinaeste plaće (i slične dopunske nagrade), kao i plaćanja izvršena zaposlenicima u vezi sa otpuštanjem, smještajem, prijevozom, troškovima života i obiteljskim dodacima, provizijama, naknadama za dežure, prekovremenim i noćnim radom itd. Plaćanja za agencijske radnike nisu uključena u troškove zaposlenika.

Indikatori

Ovi indikatori se računaju na osnovu izračunatih vrijednosti varijabli.

Promet po zaposlenom licu/osobi dobija se djeljenjem ukupno ostvarenog prometa sa ukupnim brojem zaposlenih lica/osoba.

Ovaj indikator izražava prodajnu sposobnost poslovnog subjekta određene djelatnosti.

Dodana vrijednost po zaposlenom licu/osobi dobija se djeljenjem ukupne dodane vrijednosti sa ukupnim brojem zaposlenih lica/osoba. Ovaj indikator se koristi za mjerenje produktivnosti rada.

Učešće dodane vrijednosti u prometu dobija se djeljenjem ukupne dodane vrijednosti sa ukupno ostvarenim prometom.

Troškovi rada po zaposleniku dobijaju se djeljenjem ukupnih troškova rada sa brojem zaposlenika.

Ovaj indikator prikazuje prosječne troškove zaposlenika u nekoj djelatnosti.

Profitabilnost predstavlja procentualno učešće bruto poslovnog viška u dodanoj vrijednosti.

OSNOVNE STRUKTURNO POSLOVNE VARIJABLE PREMA PODRUČJU KD BiH 2010 I PREMA VELIČINI PREDUZEĆA/PODUZEĆA, 2018.

KD BiH 2010 Područja djelatnosti	Broj preduzeća/ poduzeća	Broj preduzet- nika	Broj zapo- slenih osoba	Promet,000 KM	Dodana vrijednost po troškovima proizvodnih faktora/čim-benika, 000 KM	Troškovi zaposle-nika, 000 KM
Ukupno obuhvaćene djelatnosti	18.384	28.445	374.250	48.792.433	11.434.888	5.793.635
0-49 zaposlenih	17.385	28.406	170.374	20.130.694	4.548.951	1.971.969
50-249 zaposlenih	830	37	85.803	12.073.007	2.672.375	1.411.151
250+ zaposlenih	169	2	118.073	16.588.732	4.213.562	2.410.515
B Vađenje ruda i kamena						
0-49 zaposlenih	82		716	58.696	20.007	9.973
50-249 zaposlenih	13		1.684	130.382	52.127	34.725
250+ zaposlenih	8		11.448	448.794	320.996	293.458
C Prerađivačka industrija						
0-49 zaposlenih	2.595	3.823	33.345	3.390.336	770.906	364.348
50-249 zaposlenih	303	5	33.271	3.423.202	965.821	489.439
250+ zaposlenih	83		41.565	5.121.723	1.257.750	729.147
D Proizvodnja i snadb/opsk. el. energijom, plinom, parom i klimatizacija						
0-19 zaposlenih	94	6	383	807.554	27.235	7.660
20-49 zaposlenih	3		262	33.446	11.426	7.024
50+ zaposlenih	5		8.049	1.683.512	671.871	334.547
E Snadb./opsk. vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša						
0-49 zaposlenih	167	23	2.629	289.799	79.367	47.014
50-249 zaposlenih	37		3.705	219.208	101.428	78.868
250+ zaposlenih	3		2.445	82.289	64.084	55.894
F Građevinarstvo						
0-49 zaposlenih	1.251	1.235	13.933	1.186.813	346.200	163.165
50-249 zaposlenih	91		8.989	827.513	252.281	132.490
250+ zaposlenih	3		1.116	241.474	60.756	29.581
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala						
0-49 zaposlenih	6.311	8.473	51.927	10.361.921	1.735.909	619.909
50-249 zaposlenih	201		19.863	6.405.187	767.113	320.468
250+ zaposlenih	36		28.451	7.348.831	853.110	425.400
H Prijevoz i skladištenje						
0-49 zaposlenih	1.199	2.974	11.546	1.270.687	298.679	109.152
50-249 zaposlenih	42		3.880	304.206	96.358	59.157
250+ zaposlenih	7		9.164	342.821	280.700	227.658

nastavak

I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)						
	0-49 zaposlenih	711	5.809	19.896	586.181	227.937	147.135
	50-249 zaposlenih	25	26	2.607	131.275	54.962	33.249
	250+ zaposlenih	2		543	24.749	17.622	8.797
J	Informacije i komunikacije						
	0-49 zaposlenih	753	238	5.083	435.049	205.482	105.801
	50-249 zaposlenih	36		3.568	249.948	147.734	104.415
	250+ zaposlenih	6		6.653	867.815	501.256	208.719
L	Poslovanje nekretninama						
	0-49 zaposlenih	582	45	2.212	182.783	75.949	34.920
	50-249 zaposlenih	9		816	35.191	18.148	13.547
	250+ zaposlenih						
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti						
	0-49 zaposlenih	2.092	1.645	12.302	856.466	407.929	198.902
	50-249 zaposlenih	20		2.002	105.064	65.234	37.919
	250+ zaposlenih	1		347	126.392	5.757	12.681
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti						
	0-49 zaposlenih	708	273	4.472	230.409	102.991	56.742
	50-249 zaposlenih	25	2	2.443	56.685	43.904	31.642
	250+ zaposlenih	8		3.573	82.749	47.672	39.773
P	Obrazovanje						
	0-49 zaposlenih	318	274	2.872	93.686	53.976	33.369
	50-249 zaposlenih	6	1	599	30.425	22.917	13.590
	250+ zaposlenih						
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite						
	0-49 zaposlenih	173	606	3.182	140.501	78.740	38.297
	50-249 zaposlenih	6	1	529	26.280	18.473	32.347
	250+ zaposlenih						
R	Umjetnost, zabava i rekreacija						
	0-49 zaposlenih	106	123	750	66.465	39.709	8.566
	50-249 zaposlenih	9		1.137	84.670	43.059	13.599
	250+ zaposlenih	7		4.614	215.184	129.233	42.789
S	Ostale uslužne djelatnosti						
	0-49 zaposlenih	243	2.859	5.126	173.349	77.936	27.016
	50-249 zaposlenih	4	2	448	10.325	11.391	8.672
	250+ zaposlenih		2	105	2.399	2.755	2.072

diseminacija statističkih podataka za istraživanje SPS obavlja se na nivou države BiH i Federacije BiH.

OSNOVNI STRUKTURNO POSLOVNI INDIKATORI PREMA PODRUČJU KD BiH 2010 I PREMA VELIČINI PREDUZEĆA/PODUZEĆA, 2018.

KD BiH 2010 Područja djelatnosti	Promet po zaposlenom licu/osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenom licu/osobi, KM	Učešće dodane vrijednosti u vrijednosti proizvodnje (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Profita- bilnost
Ukupno obuhvaćene djelatnosti					
0-49 zaposlenih	118.156	26.700	41,4	13.890	12,8
50-249 zaposlenih	140.706	31.145	39,6	16.453	10,4
250+ zaposlenih	140.496	35.686	42,8	20.416	10,9
B Vađenje ruda i kamena					
0-49 zaposlenih	81.977	27.943	36,6	13.929	17,1
50-249 zaposlenih	77.424	30.954	48,0	20.621	13,3
250+ zaposlenih	39.203	28.039	70,0	25.634	6,1
C Prerađivačka industrija					
0-49 zaposlenih	101.674	23.119	26,3	12.342	12,0
50-249 zaposlenih	102.888	29.029	29,9	14.713	13,9
250+ zaposlenih	123.222	30.260	26,2	17.542	10,3
D Proizvodnja i snadb. el. energijom, plinom, parom i klimatizacija					
0-49 zaposlenih	2.108.496	71.109	32,9	20.319	2,4
50-249 zaposlenih	127.656	43.611	33,4	26.809	13,2
250+ zaposlenih	209.158	83.473	48,6	41.564	20,0
E Snadb./opskr. vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša					
0-49 zaposlenih	110.232	30.189	40,5	18.041	11,2
50-249 zaposlenih	59.165	27.376	44,6	21.287	10,3
250+ zaposlenih	33.656	26.210	70,3	22.860	10,0
F Građevinarstvo					
0-49 zaposlenih	85.180	24.847	33,7	12.850	15,4
50-249 zaposlenih	92.058	28.066	30,4	14.739	14,5
250+ zaposlenih	216.374	54.441	25,9	26.506	12,9
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala					
0-49 zaposlenih	199.548	33.430	58,9	14.266	10,8
50-249 zaposlenih	322.468	38.620	58,9	16.134	7,0
250+ zaposlenih	258.298	29.985	64,2	14.952	5,8
H Prijevoz i skladištenje					
0-49 zaposlenih	110.054	25.869	27,9	12.734	14,9
50-249 zaposlenih	78.404	24.834	32,8	15.247	12,2
250+ zaposlenih	37.410	30.631	73,8	24.843	15,5
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)					
0-49 zaposlenih	29.462	11.456	41,7	10.445	13,8
50-249 zaposlenih	50.355	21.083	43,9	12.882	16,5
250+ zaposlenih	45.577	32.453	74,3	16.200	35,7

nastavak

KD BiH 2010 Područja djelatnosti		Promet po zaposlenom licu/osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenom	Učešće dodane vrijednosti u vrijednosti proizvodnje (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Profita- bilnost
J	Informacije i komunikacije					
	0-49 zaposlenih	85.589	40.425	50,9	21.837	22,9
	50-249 zaposlenih	70.053	41.405	59,9	29.264	17,3
	250+ zaposlenih	130.440	75.343	61,3	31.372	33,7
L	Poslovanje nekretninama					
	0-49 zaposlenih	82.632	34.335	42,2	16.114	22,4
	50-249 zaposlenih	43.126	22.240	59,7	16.602	13,1
	250+ zaposlenih					
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti					
	0-49 zaposlenih	69.620	33.160	49,3	18.664	24,4
	50-249 zaposlenih	52.479	32.584	61,0	18.940	26,0
	250+ zaposlenih	364.243	16.590	22,7	36.543	-5,5
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti					
	0-49 zaposlenih	51.523	23.030	40,8	13.513	20,1
	50-249 zaposlenih	23.203	17.971	75,6	12.963	21,6
	250+ zaposlenih	23.160	13.342	56,0	11.132	9,5
P	Obrazovanje					
	0-49 zaposlenih	32.620	18.794	56,3	12.844	22,0
	50-249 zaposlenih	50.793	38.258	72,7	22.726	30,7
	250+ zaposlenih					
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite					
	0-49 zaposlenih	44.155	24.745	54,7	14.867	28,8
	50-249 zaposlenih	49.680	34.920	63,4	61.263	-52,8
	250+ zaposlenih					
R	Umjetnost, zabava i rekreacija					
	0-49 zaposlenih	88.619	52.945	57,5	13.662	46,9
	50-249 zaposlenih	74.468	37.870	50,7	11.961	34,8
	250+ zaposlenih	46.637	28.009	59,9	9.274	40,2
S	Ostale uslužne djelatnosti					
	0-49 zaposlenih	33.818	15.204	53,9	11.917	29,4
	50-249 zaposlenih	23.047	25.426	77,7	19.444	26,3
	250+ zaposlenih	22.846	26.239	78,9	20.115	28,5

diseminacija statističkih podataka za istraživanje SPS obavlja se na nivou države BiH i Federacije BiH.

UČEŠĆE OSNOVNIH STRUKTURNO POSLOVNIH VARIJABLI PREMA PODRUČJU KD BiH 2010,2018

	Broj preduzeća /poduzeća	Broj preduzetnika	Broj zaposlenih osoba	Promet	Dodana vrijednost po troškovi-ma proizvod-nih faktora/čimbenika
Ukupno obuhvaćene djelatnosti	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
B: Vađenje ruda i kamena	0,6		3,7	1,3	3,4
C: Prerađivačka industrija	16,2	13,4	28,9	24,5	26,2
D Proizvodnja i snabdijevanje/ opskrba električnom energ., plinom, parom i klimatizacija	0,5	0,02	2,3	5,2	6,2
E: Snabdijevanje/opsk. vodom, uklanjanje voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1,1	0,08	2,3	1,2	2,1
F: Građevinarstvo	7,3	4,3	6,4	4,6	5,8
G Trgovina veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	35,6	29,7	26,8	49,4	29,3
H Prijevoz i skladištenje	6,8	10,4	6,6	3,9	5,9
I: Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	4,0	20,5	6,2	1,5	2,6
J: Informacije i komunikacije	4,3	0,8	4,1	3,2	7,5
L: Poslovanje nekretninama	3,2	0,2	0,8	0,4	0,8
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	11,5	5,8	3,9	2,2	4,2
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	4,0	0,9	2,8	0,8	1,7
P: Obrazovanje	1,8	0,9	0,9	0,3	0,7
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne zaštite	1,0	2,1	1,0	0,3	0,9
R Umjetnost, zabava i rekreacija	0,7	0,4	1,7	0,8	1,9
S: Ostale uslužne djelatnosti	1,3	10,5	1,5	0,4	0,8

diseminacija statističkih podataka za istraživanje SPS obavlja se na nivou države BiH i Federacije BiH.

INVESTICIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o investicijama su prikupljeni putem sljedećih istraživanja:

- Godišnji izvještaj o investicijama u stalna sredstva (obrazac INV-01) za sve pravne osobe;
- za oblast poljoprivrede individualnog sektora (poljoprivredna gazdinstva) podaci su prikupljeni putem općina, a bazirani su na procjenama općinskih komisija.

Nisu obuhvaćena investiciona ulaganja samostalnih poduzetnika i domaćinstava/kućanstava.

Definicije i metodološka objašnjenja su zasnovana na metodologiji Evropski/Europski sistem računa 2010 (ESA 2010).

Svi podaci su prikazani po područjima Klasifikacije djelatnosti BiH 2010, koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom NACE Rev. 2.

Podaci o investicijama prikazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja/financiranja, ukupno ostvarene investicije i ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi.

Obrada podataka urađena je po dva osnovna principa:

- prema sjedištu i pretežnoj djelatnosti investitora (organizacioni princip) i
- prema lokaciji i djelatnostima kojima su investicije stvarno namijenjene, bez obzira na to u koju je djelatnost razvrstan investitor i gdje mu se nalazi sjedište (princip čistih djelatnosti).

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva koje nije moguće rasporediti po kantonima (putevi, pruge i sl.) se prikazuju kao neraspoređene investicije. U okviru neraspoređenih investicija prikazana su i kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj koja se, kao nova kategorija u okviru stalnih sredstava prema ESA 2010 metodologiji, obračunavaju samo za nivo Federacije BiH.

Definicije

Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke/nabave preduzeća/poduzeća i drugih pravnih osoba radi dobivanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava (stambene zgrade, ostale zgrade i građevine, oprema i uređaji trajnijeg karaktera, osnovno stado, pošumljavanje i podizanje dugogodišnjih zasada, kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj, softveri i baze podataka itd). Nabavljena investicijska dobra mogu biti nova ili polovna/rabljena, kupljena od drugih u zemlji i inozemstvu. Stalna sredstva mogu, također, biti stečena trampom, primljena kao kapitalni transfer u naturi ili proizvedena u vlastitoj režiji.

Obuhvataju se sve vrste ulaganja u nove kapacitete, kao i ulaganja za proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih ili zamjenu zastarjelih, istrošenih ili slučajnom štetom uništenih kapaciteta. Ne obuhvata se redovno i tekuće održavanje stalnih sredstava, ulaganja u obrtna sredstva, usavršavanje osoblja, ispitivanje tržišta i kupovina zemljišta.

Isplatama za investicije smatraju se novčana ulaganja u toku/tijeku godine u nova i polovna/rabljena stalna sredstva, bez obzira na momenat njihove izgradnje ili nabavke/nabave.

Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizovane izgradnje, izrade ili nabavke/nabave novih i polovnih/rabljenih stalnih sredstava tokom/tijekom godine, bez obzira na to jesu li završene, je li i kada izvršena njihova isplata.

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva odnose se na onaj dio stalnih sredstava koji je nabavljen neposredno od izvođača građevinskih radova, proizvođača opreme ili proizveden u vlastitoj režiji, odnosno ona investicijska dobra koja još nisu bila predmet kupoprodaje između neposrednih korisnika tih dobara. Ovdje se uključuje i polovna/rabljena oprema nabavljena u inozemstvu, budući da izravno utiče na porast nacionalnog bogatstva u zemlji. Ostala polovna stalna sredstva nisu uključena u ostvarene investicije u nova stalna sredstva. U nabavku/nabavu novih stalnih sredstava svrstavaju se i investicije u veća poboljšanja postojećih stalnih sredstava.

Investicije u građevinske objekte i prostore obuhvataju stambenu izgradnju i ostale građevinske radove (ostala visokogradnja, niskogradnja i značajnija poboljšanja zemljišta).

Investicije u strojeve i opremu obuhvataju nabavku strojeva, opreme i transportnih sredstava.

Investicije u ostalo obuhvataju ulaganja u kultivisane biološke resurse (biološka sredstva), proizvode intelektualnog vlasništva i troškove prijenosa vlasništva zemljišta. U proizvode intelektualnog vlasništva spadaju: kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj, rudarska i mineralna istraživanja, softveri i baze podataka, književni i umjetnički originali i ostali proizvodi intelektualnog vlasništva.

OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I TEHNIČKOJ STRUKTURI

PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI

hilj. KM / 000 KM

Kanton	Ukupno	Građevinski objekti i prostori	Strojevi, oprema i transportna sredstva	Ostalo			
				Ukupno	biološka sredstva	proizvodi intelektualnog vlasništva	troškovi prijenosa vlasništva
2015	819.914	334.142	427.395	58.377	3.223	54.046	1.107
2016	850.717	380.979	418.360	51.378	3.942	45.681	1.754
2017	862.447	375.536	421.721	65.190	4.320	58.263	2.608
2018	1.029.346	499.784	457.115	72.447	3.615	63.757	5.075
2019 ¹⁾	988.258	417.660	472.936	97.662	3.271	91.672	2.720

Nerasporedene investicije							
2015	79.029	35.424	9.954	33.651	-	33.651	-
2016	73.341	28.639	6.740	37.962	-	37.962	-
2017	82.487	27.551	17.000	37.937	-	37.937	-
2018	95.060	51.133	7.101	36.826	-	36.826	-
2019 ¹⁾	119.433	79.983	2.502	36.948	-	36.948	-

¹⁾ Prvi rezultati

INVESTICIJE

 OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I TEHNIČKOJ STRUKTURI, 2019. GODINA
 hilj. KM

Namjena ulaganja	Ukupno	Građevinski objekti i prostori	Strojevi, oprema i transportna sredstva	Ostalo			troškovi prijenosa vlasništva
				Ukupno	biološka sredstva	proizvodi intelektualnog vlasništva	
UKUPNO	1023661	443471	483951	96239	3293	91137	1811
A Pravne osobe - ukupno	1017443	441242	483097	93104	158	91137	1811
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1133	218	854	61	25	37	-
B Vađenje ruda i kamena	1334	13	1320	-	-	-	-
C Prerađivačka industrija	101645	40060	59669	1916	-	1844	71
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	79138	13947	12457	52734	-	52419	315
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	10460	4338	5992	130	8	121	-
F Građevinarstvo	94609	61696	31905	1008	-	668	341
G popravak motornih vozila i motocikala	189585	101345	86492	1748	-	1387	360
H Prijevoz i skladištenje	55309	23482	30755	1072	3	870	198
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	41209	29278	11449	482	9	467	6
J Informacije i komunikacije	146053	45471	93188	7394	-	7376	17
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	61606	21849	27737	12020	-	12007	12
L Poslovanje nekretninama	34795	28688	5605	502	-	70	431
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	28164	11266	16400	498	10	475	14
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	25583	1513	23452	618	23	555	40
O Javna uprava i odbrana/odbrana; obvezno/obvezno socijalno osiguranje	71954	22039	38786	11129	81	11049	-
P Obrazovanje	23041	12199	10118	724	-	724	-
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	27593	8183	19134	275	-	275	-
R Umjetnost, zabava i rekreacija	10762	6308	4282	172	-	169	3
S Ostale uslužne djelatnosti	13474	9350	3501	623	-	623	-
Poljoprivredna gazdinstva	6218	2229	854	3135	3135	-	-

INDUSTRIJA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metodi prikupljanja podataka

Glavni izvor podataka u ovom poglavlju jesu statistička istraživanja. Mjesečni izvještaj industrije (M KPS IND-1) i Godišnji izvještaj industrije (IND-21/PRODCOM), koje je proveo Federalni zavod za statistiku prema Programu statističkih istraživanja za Federaciju Bosne i Hercegovine.

Mjesečnim izvještajem industrije obezbjeđuju se podaci o broju zaposlenih u industriji, proizvedenim količinama i prometu industrije.

Godišnji podaci industrijske proizvodnje prate broj zaposlenih, ostvarenu proizvodnju, internu potrošnju vlastitih proizvoda, zalihe, prodaju (količinski i vrijednosno) i vrijednost izvoza. IND-21/PRODCOM daje pregled obima proizvodnje i vrijednosti prodaje industrijskih proizvoda (robe i usluge) u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje su rezultat redovne proizvodnje izvještajnih jedinica (0) i proizvodnje koju izvještajne jedinice obavljaju na osnovu ugovora (1).

Standardi i klasifikacije

Prikupljanje podataka o industrijskoj proizvodnji na obrascu Mjesečni izvještaj industrije, vrši se na osnovu Metodologije za popunjavanje izvještaja i Mjesečne Nomenklature industrijskih proizvoda - Mjesečna NIP BiH 2018.

Podaci Godišnjeg izvještaja industrije za 2019. godinu prikupljeni su na osnovu Nomenklature industrijskih proizvoda Bosne i Hercegovine - NIP BiH /PRODCOM 2019, ažurirane s izmjenama i dopunama prema EU PRODCOM listi za 2018. godinu.

Hijerarhijski nivoi proizvoda iz Nomenklature industrijskih proizvoda sadrže nivoe KD BiH 2010 (nivo razreda) usklađene s EU klasifikacijom NACE Rev. 2. Koncepti i definicije koji se koriste za istraživanje M KPS IND-1 također su usklađeni s konceptima i definicijama iz Uredbe o kratkoročnim statistikama EU-e (STS R., EU Direktiva No.1165/98).

Jedinice i obuhvat

Izvještajne jedinice za Mjesečni izvještaj industrije i Godišnji izvještaj industrije su sva pravna lica koja zapošljavaju deset i više zaposlenih (preduzeća i lokalne jedinice), a koja su se bavila industrijskom proizvodnjom ili obavljali industrijske usluge definisane prema KD BiH 2010 iz područja B-Rudarstvo, C-Prerađivačka industrija, D-Snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom i E-Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoline.

Saglasno EU STS propisu br. 1165/98 i 1893/2006 sljedeća djelatnost ne ulazi u obračun indeksa industrijske proizvodnje:

Grana 35.3 - Proizvodnja i snabdijevanje parom i klimatizacija

Metod računanja indeksa

Indeksi industrijske proizvodnje izračunavaju se u dva koraka, korištenjem Laspeyres-ove formule. U prvom koraku indeksi se izračunavaju iz podataka o količinama pojedinačnih proizvoda iz Mjesečne NIP BiH 2018 i odgovarajućeg ponderacijskog koeficijenta, koji je aproksimacija dodane vrijednosti pojedinačnih proizvoda. U drugom koraku svi indeksi grana i viših nivoa ponderišu se strukturom dodane vrijednosti iz 2018. godine.

Osnovne informacije o indeksu industrijske proizvodnje i Metodološka uputstva za izračunavanje indeksa fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini prikazane su na web stranici Federalnog zavoda za statistiku: <http://www.fzs.ba>

Agregati glavnih industrijskih grupa (GIG)

Indeksi za GIG agregate izračunavaju se istom metodom kao indeksi po djelatnostima, samo se proizvodi grupišu prema i pretežnoj upotrebi proizvoda unutar oblasti i grane djelatnosti iz klasifikacije KD BiH 2010 (EU NACE Rev.2). Za izračunavanje indeksa za GIG agregate (EU MIGs) primjenjuju se nove definicije radi usklađivanja sa statističkim standardima EU.

AI Intermedijarni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 07 – 09, 10.6, 10.9, 13.1 – 13.3, 16, 17, 20.1 – 20.3, 20.5, 20.6, 22 – 24, 25.5 – 25.7, 25.9, 26.1, 26.8, 27.1 – 27.4 i 27.9

AE Energija: oblasti KD BiH 2010: 05, 06, 19 i 35 (isključujući 35.3)

BB Kapitalni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 25.1 – 25.4, 26.2, 26.3, 26.5, 26.6, 28, 29, 30.1 – 30.4, 32.5 i 33

CD Trajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 26.4, 26.7, 27.5, 30.9, 31, 32.1 i 32.2

CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 10.1 – 10.5, 10.7, 10.8, 11, 12, 13.9, 14, 15, 18, 20.4, 21, 32.3, 32.4 i 32.9.

Definicije

Ukupna proizvodnja je ukupna količina određenog proizvoda definisanog Nomenklaturom industrijskih proizvoda, proizvedena u jedinici posmatranja u izvještajnoj godini, bez obzira na to da li je prodana trećim licima u zemlji ili inostranstvu (izvoz), stavljena na zalihe gotovih proizvoda (namijenjenih prodaji) ili je iskorištena za daljnju internu preradu (intermedijarni proizvodi), ili kombinovano.

Industrijski proizvodi se po principu tzv. homogene proizvodnje svrstavaju u industrijske oblasti i glavne industrijske grupe definisane na osnovu ekonomske namjene, odnosno krajnje potrošnje proizvoda (GIG), bez obzira na pretežnu djelatnost preduzeća u kome su proizvedeni.

Gotov proizvod - je svaki proizvod koji je u procesu proizvodnje dostigao odgovarajući stepen prerade ili dorade tako da je u Nomenklaturi industrijskih proizvoda naveden pod posebnom šifrom i nazivom. Pojam tako definisanog gotovog proizvoda obuhvata i sve radove dovršavanja proizvoda kojima pripadaju čišćenje, pakovanje, ispitivanje kvaliteta, klasiranje i slično. Neispravni proizvodi ("škart") se ne smatraju gotovim proizvodima.

**INDEKSI OBIMA INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE - PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM
GRUPACIJAMA I PODRUČJIMA KD BiH 2010**

		2015	2016	2017	2018	2019
		2014	2015	2016	2017	2018
INDUSTRIJA - UKUPNO		98,2	97,5	108,1	104,6	103,7
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA						
AI	Intermedijarni proizvodi	98,2	95,3	101,7	114,3	108,9
AE	Energija	106,8	100,9	104,0	98,3	101,5
	BB Kapitalni proizvodi	95,5	102,4	114,6	107,7	107,1
	CD Trajni proizvodi za široku potrošnju	73,4	112,2	103,3	96,7	129,8
	CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju	97,1	94,8	109,9	103,3	98,1
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a						
B	VAĐENJE RUDA I KAMENA	23,9	23,1	14,3	102,7	96,7
	08 Vađenje ostalih ruda i kamena	23,9	23,1	14,3	102,7	96,7
C	PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	96,4	96,8	109,2	106,0	104,1
	10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	106,0	101,7	104,3	102,0	103,5
	11 Proizvodnja pića	98,9	96,2	118,4	104,9	100,0
	12 Proizvodnja duhanskih proizvoda	79,8	78,1	79,7	62,2	85,2
	14 Proizvodnja odjeće	103,3	103,8	82,2	93,7	86,7
	15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	98,0	86,6	120,4	91,7	74,3
	16 Prerada drva i proizv. od drva i pluta osim namješ. proizv.predmeta od slame i pletarskih materijala	89,5	83,8	123,5	82,9	86,5
	17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	-	-	94,2	97,4	81,8
	18 Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	117,4	132,7	102,0	81,3	81,1
	19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	61,2	111,5	106,4	73,9	60,6
	20 Proizvodnja kemikalija i kemiskih proizvoda	98,5	90,0	91,0	114,3	98,1
	21 Proizvodnja osnovnih farmac. proizvoda i preparata	94,3	90,3	120,9	110,9	96,3
	22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	96,8	122,2	106,9	117,5	125,5
	23 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	100,1	97,3	92,3	112,8	107,6
	24 Proizvodnja baznih metala	263,2	121,9	152,8	192,3	120,4
	25 Proizv.gotovih metal.proizvoda osim mašina i opreme	117,3	99,9	117,0	108,5	112,7
	26 Proizvodnja računara te električnih i optičkih proizvoda	69,2	81,1	-	97,4	116,7
	27 Proizvodnja električne opreme	84,7	80,7	60,4	139,7	78,1
	28 Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	74,5	86,7	15,0	166,8	102,6
	29 Proizvodnja motornih vozila,prikolica i poluprikolica	79,0	99,3	109,8	109,1	104,0
	31 Proizvodnja namještaja	73,4	112,2	103,5	96,7	129,8
	32 Ostala prerađivačka industrija	110,6	78,0	101,3	75,1	84,4
	33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	177,1	118,4	53,2	118,5	85,0
D	PROIZV.SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTR. ENERGIJOM,GASOM/PLINOM I VODOM	106,8	100,9	104,0	98,4	101,6
	35 Proizvodnja i snabdjevanje električ.energijom i plinom (osim proizvodnje i snabd. parom i klimatizacija)	106,8	100,9	104,0	98,4	101,6

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

BILJNA PROIZVODNJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o biljnoj proizvodnji prikupljaju se redovnim godišnjim statističkim istraživanjem, posebno za poslovne subjekte (pravne osobe i dijelovi pravnih osoba), a posebno za porodična poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva.

Podaci za poslovne subjekte (pravne osobe i dijelovi pravnih osoba) se prikupljaju izvještajnom metodom (obrazac), a izvor podataka je njihova poslovna evidencija.

Podaci za porodična poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva dobijaju se metodom procjene koju rade procjenitelji-stručnjaci za poljoprivredu u općinama. Podaci se iskazuju za općinu ukupno. U izradi procjene oslanjaju se na podatke katastra, procjene iz prethodnih godina, podatke registra porodičnih poljoprivrednih gazdinstava/ gospodarstava, informacije prikupljene od poljoprivrednih proizvođača, svoja vlastita zapažanja i druge izvore.

Definicije

Poljoprivredno zemljište je površina koja se koristi za poljoprivrednu proizvodnju. U poljoprivredno zemljište se uključuje obradivo zemljište, pašnjaci, ribnjaci, trstici i bare.

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

Obradivo zemljište je poljoprivredna površina na kojoj se uzgajaju ratarski i povrtni usjevi, zasadi i trave i vrši obrada, kosidba i drugi poljoprivredni radovi i, po pravilu, ubiru prinosi svake godine. Obradivo zemljište čine oranice i bašte i vrtni/okućnice, voćnjaci, vinogradi i livade.

Oranica je obradivo zemljište na kojem se obavlja ratarska proizvodnja. Na njoj se po utvrđenom redu (plodoredu) siju ratarski usjevi: žita, industrijsko bilje, povrtno bilje i stočno-krmno bilje. U oranično zemljište uključuju se i površine koje su "radi odmora" ostale neobrađene: zeleni ili crni ugar, zaležaji, parlozi i prelozi. Osim toga, oranicama se smatraju i površine pod loznicim i voćnim rasadima, površine pod cvijećem i ukrasnim biljem.

Rodna stabla voća i rodni čokoti/trsovi vinove loze su stabla, odnosno čokoti/trsovi koja su prema svojoj fiziološkoj zrelosti sposobna da pod normalnim uslovima/uvjetima za vegetaciju zametnu plod, bez obzira da li su u toj godini rodila ili ne.

Požnjevena površina je površina sa koje je požnjeven usjev i ubran prinos. Požnjevene površine mogu biti manje od zasijanih površina u slučaju kada su usjevi usljed elementarnih i drugih nepogoda potpuno uništeni, tako da na tim površinama nije obavljena žetva niti ubran prinos.

Ostvareni prinos/prirod usjeva je prinos/prirod normalne vlažnosti po odbitku svih gubitaka prilikom žetve (berbe), transporta i vršidbe.

Prinos/prirod usjeva po jedinice površine (t/ha) obračunat je na požnjevenu površinu.

Prinos/prirod po stablu i čokotu/trsu (kg) obračunati su po rodnom stablu, odnosno čokotu/trsu vinove loze.

OTKUP I PRODAJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o otkupu i prodaji proizvoda poljoprivrede i ribarstva dobiveni su iz mjesečnih statističkih izvještaja "Mjesečni izvještaj o otkupu proizvoda poljoprivrede i ribarstva od porodičnih/obiteljskih poljoprivrednih proizvođača" (TRG-31)

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

i "Mjesečni izvještaj o prodaji proizvoda poljoprivrede i ribarstva iz vlastite proizvodnje poljoprivrednih poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga" (TRG-33) koje dostavljaju poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata razvrstani u područje A prema KD BiH 2010 (poljoprivreda, šumarstvo i ribolov), koji prodaju poljoprivredne proizvode iz vlastite poljoprivredne proizvodnje ili ostvarene interne realizacije poljoprivrednih proizvoda u vlastitim pogonima u svrhu proizvodnje, kao i poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata razvrstani u područje A, C i G prema KD BiH 2010 koji vrše otkup poljoprivrednih proizvoda od porodičnih/poljoprivrednih proizvođača.

Podaci o prodaji proizvoda poljoprivrede i ribarstva na pijacama/tržnicama dobiveni su iz mjesečnog statističkog izvještaja "Mjesečni izvještaj o prodaji proizvoda poljoprivrede i ribarstva na zelenim pijacama/tržnicama" (TRG-13) koje dostavljaju poslovni subjekti koji pružaju usluge korišćenja prodajnog prostora pijace.

Obuhvaćaju se količine proizvoda koje na pijacu/tržnicu iznose porodični poljoprivredni proizvođači (bez poljoprivrednih preduzeća i zemljoradničkih zadruga).

Definicije

Otkup poljoprivrednih proizvoda je kupovina, odnosno preuzimanje poljoprivrednih proizvoda neposredno od porodičnih/obiteljskih poljoprivrednih proizvođača koje vrše poslovni subjekti radi dalje prodaje ili prerade.

Pod količinom otkupa podrazumijeva se količina otkupljenih poljoprivrednih proizvoda koji su preuzeti neposredno od porodičnih/obiteljskih proizvođača, bez obzira kada je uslijedila naplata.

Pod vrijednošću otkupa poljoprivrednih proizvoda od porodičnih/ obiteljskih poljoprivrednih proizvođača podrazumijeva se vrijednost otkupljenih proizvoda, obračunatih prema cijenama po kojima su otkupne organizacije plaćale preuzete proizvode.

Prodaja poljoprivrednih proizvoda je prodaja, odnosno isporuka poljoprivrednih proizvoda iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata i njihovih dijelova.

Pod količinom prodaje podrazumijeva se količina prodanih poljoprivrednih proizvoda koje su isporučene kupcima, bez obzira kada je uslijedila naplata. U prodaju se uključuje i interna realizacija tj. isporuka poljoprivrednih proizvoda vlastitom pogonu u svrhu prerade.

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

Pod vrijednošću prodaje poljoprivrednih proizvoda sopstvene proizvodnje podrazumijeva se vrijednost koju poslovni subjekti i njihovi dijelovi dobijaju za prodaju poljoprivrednih proizvoda iz sopstvene proizvodnje.

STOČARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o broju stoke i peradi i ostvarenoj stočnoj proizvodnji prikupljaju se redovnim godišnjim statističkim istraživanjem, posebno za poslovne subjekte (pravne osobe i dijelovi pravnih osoba), a posebno za porodična poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva.

Podaci za poslovne subjekte (pravne osobe i dijelovi pravnih osoba) se prikupljaju izvještajnom metodom (obrazac), a izvor podataka je njihova poslovna evidencija. Podaci za porodična poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva dobijaju se metodom procjene koju rade procjenitelji-stručnjaci za poljoprivredu u općinama. Podaci se iskazuju za općinu ukupno: ukupan broj i broj stoke za priplod, proizvodnji mlijeka (kravljege, ovčijeg i kozjeg), vune, jaja i meda. U izradi procjene oslanjaju se na procjene iz prethodnih godina, podatke registra porodičnih poljoprivrednih gazdinstava/ gospodarstava, informacije prikupljene od poljoprivrednih proizvođača, svoja vlastita zapažanja i druge izvore.

Podaci o klanju stoke i peradi u klaonicama prikupljaju se redovnim mjesečnim statističkim istraživanjem za poslovne subjekte, i to posebno za pravne osobe i dijelovi pravnih osoba, a posebno za obrtnike. Iskazuje se sva zaklana stoka i perad bez obzira na porijeklo.

Bruto težina stoke i peradi predstavlja težinu neposredno pred klanje.

Neto težina zaklane stoke i peradi je težina očišćene zaklane životinje poslije otklanjanja određenih dijelova u zavisnosti od vrste i kategorije stoke.

RIBARSTVO AKVAKULTURA/VODENI UZGOJ

Podaci o proizvodnji slatkovodne i morske ribe prikupljaju se putem Godišnjeg izvještaja o akvakulturi/vodonom uzgoju (AQ-1).

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

Izvještajne jedinice za istraživanje AQ-1 su su pravne osobe i dijelovi pravnih osoba razvrstani prema KD BiH 2010 u djelatnosti 03.21 Morska akvakultura i 03.22 Slatkovodna akvakultura. Pod proizvodnjom konzumne ribe podrazumijeva se realizovana proizvodnja konzumne ribe-prva prodaja u toku izvještajne godine.

ŠUMARTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o posjećenju drvnj masi, podizanju i obnovi šuma, šumskim požarima i štetama u šumama odnose se na državne i privatne šume, a podaci o proizvodnji i prodaji šumskih sortimenata te prijevoznim sredstvima i mehanizaciji u šumarstvu odnose se samo na državne šume. Podaci statistike šumarstva prikupljaju se mjesečnim i godišnjim istraživanjima.

Za državne šume podaci se prikupljaju od poslovnih subjekata koji se bave šumarstvom, a za privatne šume od nadležnog organa uprave.

Podaci o šumskim površinama kao i opći podaci o državnim šumama su preuzeti od Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata obuhvaća podatke samo onih poslovnih subjekata koji se bave stalnom proizvodnjom šumskih sortimenata. Ovim podacima nije obuhvaćena proizvodnja i prodaja zadružnih i drugih poslovnih subjekata koji se povremeno bave tom djelatnošću.

Statistika lovstva svoje istraživanje zasniva na evidencijama koje se formiraju u izvještajnoj jedinici.

Definicije

Pod šumom se smatra svaka površina veća od 500 m² obrasla šumskim drvećem, sa svrhom da služi za proizvodnju šumskih sortimenata ili da ima zaštitnu funkciju ili posebnu namjenu bez obzira na obrast i visinu stabala.

Raznodobne šume su visoke šume koje su nastale uglavnom iz sjemena. U njima se sječa i obnova vrši neprestano na cijeloj površini, pa su im stabla različite starosti i visine izmješana pojedinačno ili u grupama.

Jednodobne šume su visoke šume visokog oblika gajenja koje su nastale uglavnom iz sjemena, kao i vještački podignute šume i kulture u kojima su stabla približno jednake visine i starosti.

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

Izdanačke (niske) šume su šume nastale uglavnom od izdanaka iz panja.

Posjećena bruto drvena masa obuhvaća posjećene trupce (lišćara/listača i četinar/četinjača), jamsko drvo (lišćara/ listača i četinar/ četinjača), ostalo dugo drvo (lišćara /listača i četinar/ četinjača), prostorno drvo (lišćara/ listača i četinar/ četinjača), ogrijevno drvo (lišćara/ listača i četinar/ četinjača) te ostalo grubo obrađeno drvo. U bruto drvenu masu ulazi otpadak (gubitak koji nastaje pri sječi).

Dugo drvo (lišćara/ listača i četinar/ četinjača) obuhvaća: trupce, jamsko drvo i ostalo dugo drvo.

Trupci (lišćara/listača i četinar/četinjača) su dijelovi debla koji su namijenjeni daljem prerađivanju piljenjem, ponekad rezanjem ili ljuštenjem jer imaju povoljna fizička i kemijska svojstva te su namijenjena za industrijsku preradu. To su trupci za rezanje te trupci za furnir i ljuštenje.

Jamsko drvo (lišćara/listača i četinar/četinjača) namijenjeno je za razne tehničke svrhe jer ima vrlo povoljna fizička i kemijska svojstva. To je drvo koje se upotrebljava za izgradnju i održavanje jamskih rovova i okna, dakle za gradnju u zemlji i pod zemljom.

Ostalo dugo drvo (lišćara/listača i četinar/četinjača) obuhvaća sve vrste drva pogodne za mehaničku preradu, stupove za elektrovodove i TT vodove te ostalo oblo drvo.

Prostorno drvo (lišćara/listača i četinar/četinjača) obuhvaća drvo za drvene ploče (pogodno za mehaničku preradu), a celulozno i taninsko drvo, zbog svog povoljnog kemijskog svojstva, pogodno je za kemijsku preradu. Taninsko drvo je sirovina iz koje se preradom dobivaju taninski ekstrakti.

Industrijsko drvo ima povoljna fizička i kemijska svojstva, a namijenjeno je za industrijsku preradu.

Tehničko drvo je ono drvo koje je zbog povoljnih fizičkih i kemijskih svojstava namijenjeno za industrijsku upotrebu/ uporabu i razne tehničke svrhe.

Ogrijevno drvo je namijenjeno neposredno za ogrijev ili za proizvodnju drvenog ugljena.

Ostalo grubo obrađeno drvo obuhvaća sitno tehničko drvo, pogodno za izradu drvenih motki i kolja, raznih letvi i stupova za ogradu, ručica za alat i sl.

OSTVARENI PRINOSI USJEVA

Usjevi	2016			2017			2018			2019		Požnje-vena površina u ha
	Požnje-vena površina u ha	Prinos, tona		Požnje-vena površina u ha	Prinos		Požnje-vena površina u ha	Prinos		Prinos		
		ukupno	po ha		ukupno	po ha		ukupno	po ha	ukupno	po ha	
Pšenica	132	461	3,5	132	364	2,8	153	464	3,0	131	406	3,1
Raž	63	258	4,1	61	203	3,4	49	155	3,2	53	167	3,2
Ječam	167	486	2,9	155	446	2,9	177	517	2,9	164	471	2,9
Zob	85	248	2,9	89	234	2,6	87	231	2,7	93	248	2,7
Heljda	-	-	-	253	311	1,2	247	333	1,3	232	284	1,2
Tritikale	-	-	-	106	415	3,9	107	425	4,0	126	432	3,4
Kukuruz - zrno	210	948	4,5	217	723	3,3	214	1023	4,8	218	859	3,9
Krompir/Krumpir	1.065	9.162	8,6	1.046	7.066	6,8	1.058	9.014	8,5	1.056	8.967	8,5
Mrkva	-	-	-	77	541	7,0	71	561	7,9	66	514	7,8
Krastavac	-	-	-	69	487	7,1	69	683	9,9	73	809	11,1
Crni luk	267	2.070	7,8	255	1.375	5,4	246	1.849	7,5	228	1.627	7,1
Bijeli luk/češnjak	-	-	-	49	167	3,4	47	180	3,9	44	152	3,5
Grah - zrno	180	475	2,6	172	300	1,7	174	442	2,5	215	609	2,8
Grašak - zrno	-	-	-	29	29	1,0	61	61	1,0	24	24	1,0
Kupus	199	2.499	12,6	188	1.586	8,4	181	2.231	12,3	165	1.774	10,8
Paradajz/Rajčica	104	715	6,9	99	593	6,0	104	778	7,5	98	713	7,3
Paprika zelena	61	495	8,1	64	360	5,6	69	492	7,1	68	539	7,9
Djetelina- sijeno	214	922	4,3	206	735	3,6	213	929	4,4	207	808	3,9
Lucerka/Lucerna	246	1.172	4,8	245	955	3,9	229	977	4,3	226	962	4,3
Kukuruz zeleni	342	9.567	28,0	328	6.912	21,1	319	9.735	30,5	321	9.139	28,5
Stočna repa	165	2.595	15,7	148	1.621	11,0	149	2.046	13,7	140	1.760	12,6
Travno - djet.smj	700	2.819	4,0	617	2.182	3,5	708	2.863	4,0	655	2.636	4,0

OSTVARENI PRINOSI VOĆA

Voće	2016			2017			2018			2019		
	Broj rodni ^h stabala	Prinos		Broj rodni ^h stabala	Prinos		Broj rodni ^h stabala	Prinos		Broj rodni ^h stabala	Prinos	
		ukupno tona	kg po stablu		ukupno tona	kg po stablu		ukupno tona	kg po stablu		ukupno tona	kg po stablu
Trešnje	41.180	379	9,2	41.790	202	4,8	41.980	401	9,5	43.800	271	6,2
Višnje	39.980	285	7,1	40.940	194	4,7	41.960	322	7,7	43.140	219	5,1
Kajsije	2.795	8	2,7	2.985	4	1,2	3.185	8	2,6	3.525	7	2,0
Jabuke	236.947	2.288	9,7	242.177	1.094	4,5	245.717	3.241	13,2	251.297	2.165	8,6
Kruške	188.651	1.685	8,9	191.551	686	3,6	193.651	2.075	10,7	199.331	1.376	6,9
Šljive	304.339	1.549	5,1	308.239	737	2,4	314.409	2.450	7,8	322.239	1.202	3,7
Breskve	3.320	15	4,4	3.455	7	1,9	3.660	16	4,5	3.485	9	2,5
Orasi	24.190	66	2,7	24.685	79	3,2	24.965	234	9,4	25.770	117	4,5

ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA, 2019

u ha

	Oranice i bašte/vrtovi	Zasijana površina					Ostalo na oranicama	Ugari	Neobrađene oranice i bašte
		ukupno	žita	industrijsko Bilje	povrtno bilje	stočno krmno bilje			
Ukupno	10.976	5.124	1.020	58	2.460	1.586	266	56	5.530
Centar	302	48	1	-	42	5	-	-	254
Hadžići	2.570	612	121	5	452	34	70	10	1.878
Ilidža	2.407	1.871	112	-	865	894	119	11	406
Ilijaš	3.062	1.376	711	53	457	156	55	35	1.596
Novi Grad	336	331	22	-	213	96	4	-	-
Novo Sarajevo	57	45	-	-	43	2	2	-	10
Stari Grad	203	105	-	-	105	-	-	-	98
Trnovo	1.209	509	23	-	92	394	6	-	694
Vogošća	830	226	30	-	191	5	10	-	594

BROJNO STANJE STOKE I STOČNA PROIZVODNJA

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Brojno stanje stoke na kraju godine							
Goveda	9.303	9.726	10.934	11.200	10.636	10.491	10485
Krave i steone junice	7.250	6.993	7.501	7.488	6.793	6.730	6798
Ovce	36.410	38.240	37.490	37.180	41.189	38.891	37082
Ovce za priplod	27.200	28.690	28.244	28.462	31.483	30.114	28418
Svinje	299	335	319	435	390	321	292
Krmače i suprasne nazimice	100	112	103	172	145	137	124
Konji	351	372	337	334	323	302	308
Kobile i ždrebne omice	96	128	119	116	107	100	101
Perad (u hilj./tis. grla)	873	1.089	1.281	1.359	1.459	1.491	1473
Koke nesilice (u hilj./tis. grla)	120	137	191	181	189	180	172
Koze	1.760	2.091	2.132	2.904	2.583	2.693	2801
Košnice pčela	13.110	13.696	14.654	17.444	16.680	17.689	20385
Proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda							
Broj mužnih krava	6.193	6.046	5.859	6.291	5.910	5.915	5496
Kravlje mlijeko (hilj./tis. litara)	19.598	20.796	23.964	27.668	22.558	22.709	21901
Po muženoj kravi (litara)	3.165	3.438	4.090	4.398	3.817	3.839	3985
Broj mužnih ovaca	10.470	11.145	11.952	12.132	15.225	12.988	10763
Ovčije mlijeko (hilj./tis. litara)	345	364	674	798	993	854	642
Po muženoj ovci (litara)	33	33	56	66	65	66	60
Broj mužnih koza	1.000	1.253	1.224	1.478	1.332	1.442	1450
Kozije mlijeko (hilj./tis. litara)	171	181	235	290	253	377	278
Po muženoj kozi (litara)	171	145	192	197	190	262	192
Broj striženih ovaca	25.280	28.930	29.110	29.152	32.280	31.473	26607
Vuna (tona)	46	54	50	50	54	53	47
Po ovci (kilograma)	1,8	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8
Broj kokoši nosilica (hilj./tis.)	103	116	170	147	147	139	141
Jaja (hilj./tis. komada)	18.315	19.631	28.958	26.489	23.392	22.148	24544
Po kokoši (komada)	177	169	170	181	160	159	174
Med (tona)	152	65	172	89	114	142	162
Po košnici (kilograma)	11,6	4,8	11,8	5,1	6,8	8,1	7,9

PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA

u hilj./tis. m³

	Proizvodnja					Prodaja				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
UKUPNO	143	135	135	142	127	144	135	135	140	127
Trupci četinarara/četinjača	61	57	61	63	56	63	58	61	63	56
Jamsko drvo četinarara/četinjača	9	8	7	7	7	11	8	7	7	7
Ostalo dugo drvo četinarara/četinjača										0
Prostorno drvo četinarara/četinjača	22	20	13	15	12	20	18	13	15	11
Trupci lišćara/listača	12	12	15	13	13	14	13	15	14	13
Jamsko drvo lišćara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo dugo drvo lišćara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prostorno drvo lišćara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogrjevno drvo četinarara/četinjača	1	1				2	1			
Ogrevno drvo lišćara/listača	37	37	40	43	39	35	36	40	41	38
Ostalo grubo obrađeno drvo ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Uključuje sitno tehničko drvo, cijepane drvene motke i kolje

GRAĐEVINARSTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Izvor podataka u građevinarstvu su redovna statistička istraživanja:

Godišnji izvještaj za građevinske objekte

Tromjesečni izvještaj o cijenama stanova novogradnje

Tromjesečni izvještaj o građevinskim radovima u inozemstvu.

Mjesečni izvještaj o izdatim odobrenjima za građenje

Tromjesečni izvještaj o cijenama građevinskih radova u stanogradnji

Godišnji izvještaj o cijenama građevinskih radova u niskogradnji

Obuhvat

Obuhvaćaju se sve djelatnosti opisane u KD-u u području F – Građevinarstvo, koje uključuje pripreme radove na gradilištu (uklanjanje postojećih građevina i zemljane radove), podizanje zgrada i izgradnju ostalih građevina (niskogradnja i dr.), instalacijske i završne radove, te iznajmljivanje građevinskih mašina i opreme s rukovateljem.

Obuhvaćaju se radovi na novim građevinama (novogradnja), rekonstrukcije, veliki popravci i redovno održavanje postojećih građevina.

Razvrstavanje građevina i radova izvršeno je prema Klasifikaciji vrsta građevinskih objekata.

Obje navedene klasifikacije u skladu su s odgovarajućim klasifikacijama koje propisuje Statistički ured EU (NACE Rev. 1, Classification of Types of Construction – CC, final version).

Podaci o vrijednosti izvršenih građevinskih radova, stambenoj izgradnji i završenim građevinama na području F BiH dati su na osnovu rezultata sljedećih istraživanja:

- Godišnjeg izvještaja o građevinskom objektu koji ispunjavaju izvještajne jedinice-pravne osobe koje su po KD-u u Statističkom poslovnom registru razvrstane u područje F – Građevinarstvo, kao i dijelovi pravnih osoba koji nisu razvrstani u to područje ali imaju dijelove koji obavljaju građevinske radove.

Podaci o građevinama koje grade pravne osobe temelje se na tehničkoj dokumentaciji građevina i na godišnjim obračunskim situacijama.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova obuhvaća vrijednost rada i utrošenog građevinskog materijala i proizvoda za ugrađivanje, goriva itd. Isključena je vrijednost zemljišta za gradnju, projektantskih usluga, poreza.

Prikupljaju se samo podaci o vrijednosti radova u zemlji i u inozemstvu koje je izvještajna jedinica ostvarila s vlastitim tj. neposredno angažiranim radnicima, bez obzira na to je li radove izvodila kao glavni izvođač radova ili podizvođač drugih poslovnih subjekata, a ne uključuju se radovi vlastitih podizvođača.

Podaci o broju i površini stanova obuhvaćaju: stanove u novim zgradama koje su podignute na gradilištima na kojima nije bilo nikakve građevine ili je postojala, ali je prethodno srušena, nove stanove u dograđenim dijelovima zgrada, te stanove nastale prenamjenom nestambenog prostora u stambeni.

Stanovi koji se obnavljaju zbog ratnih oštećenja prikazuju se kao novi stanovi samo u slučaju ako su građeni od temelja, bilo da su prethodno potpuno porušeni ili da su ostale djelimično sačuvane konstrukcije ili samo pročelja zgrada.

Da ne bi došlo do višestrukog iskazivanja podataka o broju i površini stanova, iskazuju se samo stanovi koje izvještajne jedinice grade kao glavni izvođači, tj. po neposrednom ugovoru sa investitorom ili za vlastite potrebe (prodaja za tržište).

Sa statističkim istraživanjem Tromjesečni izvještaj o cijenama novih stanova pratimo podatke o cijeni kvadratnog metra stambene površine novih, završenih i prodatih stanova.

U prosječnu cijenu m² novoizgrađenog stana ulaze prosječne vrijednosti, ne uzimaju se u obzir promjene u gradnji u različitim vremenskim periodima tj. faktori koji utiču na lokaciju objekta, kvalitet gradnje i drugi parametri koji definiraju cijenu.

Cijena m² prodatog novog stana obuhvata sljedeće:

Cijenu građevinskog zemljišta (kupovina zemljišta te eventualne troškove iseljavanja stanara iz postojećih objekata ukoliko nije kupljeno prazno zemljište),

Troškove građenja i dobit izvođača (rušenje postojećih objekata, čišćenje gradilišta, zemljane radove, podizanje zgrada i krovnih konstrukcija, instalacione i završne radove na zgradi i stanovima),

Ostale troškove i PDV (pribavljanje dozvole za građenje, projektovanje, premjeravanje zemljišta, stručni nadzor i kontrole projekta, različite takse i poreze, kamate na kredit, ostali nepomenuti troškovi i dobit poslovnog subjekta koji je naručio gradnju radi dalje prodaje na tržište).

Podaci o građevinskim radovima u inozemstvu prikupljeni su od izvještajnih jedinica – pravnih osoba koje su po KD u Statističkom poslovnom Registru razvrstane u područje F-Građevinarstvo, kao i pravnih osoba koje nisu razvrstane u to područje, ali imaju dijelove koji izvode građevinske radove u inozemstvu.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova daje se na bazi obračuna koji se podnose inozemnim investitorima, te evidencije o radnicima na inozemnim gradilištima.

Podaci o izdatim odobrenjima za građenje dobijeni su na osnovu Mjesečnog izvještaja o izdatim odobrenjima za građenje. Izvještaj popunjavaju odgovarajuća upravna tijela-organi nadležni za izdavanje odobrenja za građenje (odjeli, službe, odsjeci, sektori ili ministarstva) na općinskom/ gradskom, kantonalnom ili entitetskom nivou.

Indeksi proizvođačkih cijena u građevinarstvu za stanogradnju su izračunati na osnovu proizvođačkih cijena u građevinarstvu prikupljenih kroz tromjesečno istraživanje K KPS GRAĐ-PCG. Objavljaju se tromjesečni indeksi na tromjesečnoj lančanoj osnovi u skladu sa zahtjevima EU STS Regulative 1165/98 (Aneks B - Građevinarstvo).

Cilj istraživanja je izračunavanje indeksa proizvođačkih cijena za izvršene građevinske radove na stambenim objektima (stambene zgrade, kuće za stanovanje itd.) u izvještajnom tromjesečju. Cijene se prikupljaju od građevinskih preduzeća/poduzeća koja se bave stambenom izgradnjom i/ili obavljaju specijalizovane/specijalizirane građevinske radove na stambenim objektima (električne instalacije, instalacije vodovoda i kanalizacije, instalacije za grijanje i klimatizaciju, fasadni i štukatorski radovi, ugradnja stolarije, postavljanje podnih i zidnih obloga, farbarski i staklarski radovi, itd.).

Indeksi proizvođačkih cijena u građevinarstvu za niskogradnju izračunati su na osnovu podataka o proizvođačkim cijenama u građevinarstvu prikupljenih kroz godišnje istraživanje K KPS GRAD-PCGN. Objavljaju se godišnji indeksi na godišnjoj lančanoj osnovi.

Cilj istraživanja je prikupljanje prodajnih cijena za izvršene građevinske radove na objektima niskogradnje (Magistralne ceste, Autoputevi, Mostovi i Tuneli) u izvještajnoj godini. Cijene se prikupljaju od građevinskih preduzeća koja se bave izgradnjom objekata niskogradnje: Magistralne ceste, Autoputevi, Mostovi i Tuneli.

Definicije

Građevine su objekti povezani sa tlom (podzemna i nadzemna gradnja, vodogradnja) za koje se obavljaju građevinski radovi, napravljeni od građevinskih materijala i gotovih proizvoda za ugradnju.

Zgrade su stalne građevine koje imaju krovšte i vanjske zidove, izgrađene su kao samostalne cjeline koje pružaju zaštitu od vremenskih i drugih vanjskih uticaja, a namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti ili za smještaj i čuvanje životinja, robe, opreme za različite proizvodne i uslužne djelatnosti.

Stambene zgrade su građevine u kojima je 50% ili više ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Nestambene zgrade su građevine koje nemaju stambene površine ili je manje od 50% ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Površina zgrade je zbir/zbroj površina svih etaža u zgradi koje su obuhvaćene vanjskim zidovima.

Korisna površina stana je podna površina stana mjerena unutar zidova stana.

Zapremina zgrade je zbir/zbroj zapremine svih natkrivenih dijelova zgrade uključujući vanjske zidove.

GRAĐEVINARSTVO

Ostale građevine su sve građevine koje nisu zgrade, npr. ceste, mostovi, tuneli, željezničke pruge, luke, brane, magistralni i gradski (lokalni) cjevovodi, električni i telekomunikacijski vodovi, složene građevine za industriju i proizvodnju električne energije, sportski tereni i dr.

Novogradnja je izgradnja nove građevine na mjestu gdje prije nije bilo nikakve građevine ili je postojala, ali je uklonjena.

Rekonstrukcija je izvođenje građevinskih radova na postojećoj građevini radi povećanja postojećeg prostora (dogradnja i nadogradnja) radi povećanja kapaciteta i poboljšanja uvjeta korištenja, radi prilagodavanja novoj namjeni i sl.

Dogradnja i nadogradnja prikazani su zajedno sa radovima novogradnje ukoliko se radi o kompletnoj novoj stambenoj ili poslovnoj jedinici. Dogradnja sobe ili neke druge prostorije, tj proširenje postojećeg stana ili nekog poslovnog prostora iskazuje se zajedno s ostalim rekonstrukcijama samo u vrijedonosnom izrazu.

Veliki popravci su građevinski radovi kojima se obnavljaju dotrajali bitni dijelovi građevina, bez promjene konstrukcijskog sastava, veličine, kapaciteta i namjene objekta ili rasporeda prostorija.

Radovi redovnog održavanja su građevinski radovi manjeg kapaciteta koji se povremeno obavljaju radi osiguranja normalne upotrebe/uporabe građevina.

Stan je građevinska cjelina namijenjena za stanovanje koja se sastoji od jedne ili više soba s pomoćnim prostorijama (kuhinja, kupaonica, ostava/smočnica itd.) ili bez pomoćnih prostorija, te može imati jedan ili više posebnih ulaza sa stubišta ili direktno/izravno s ulice ili dvorišta.

Prilikom razvrstavanja stanova prema broju soba uzete su u obzir prostorije namijenjene za stanovanje koje su od drugih prostorija stana odvojene stalnim zidovima, imaju direktnu/izravnu svjetlost i površina poda iznosi najmanje 4 m². Prostorije koje to nemaju, kao i kuhinje i druge pomoćne prostorije, nisu uračunate u broj soba, ali je njihova površina uračunata u ukupnu korisnu površinu stana.

Stan ima instalacije električne struje, vodovoda ili centralnog grijanja, ako najmanje u jednoj od prostorija stana postoje odgovarajuće instalacije, bez obzira na to jesu li vezane za javnu komunalnu mrežu ili neke druge objekte.

VRIJEDNOST IZVRŠENIH GRADEVINSKIH RADOVA PREMA VRSTI INVESTITORA
2019.

	hilj.KM					
	Ukupno	Struktura	Visokogradnja	Struktura	Niskogradnja	Struktura
Ukupno	211.610	27,0	145.700	41,7	65.820	15,2
Centar	27.157		21.282		5.875	
Hadžići	16.043		10.988		5.055	
Iliđža	35.240		32.089		3.151	
Ilijaš	8.743		6.703		2.040	
Novi Grad	66.665		39.646		27.019	
Novo Sarajevo	36.543		20.443		16.100	
Stari Grad	9.789		6.723		3.066	
Trnovo	614		310		304	
Vogošća	10.816		7.606		3.210	

VRIJEDNOST IZVRŠENIH GRADEVINSKIH RADOVA PREMA VRSTI INVESTITORA
2019.

	hilj.KM					
	Ukupno	Struktura	Visokogradnja	Struktura	Niskogradnja	Struktura
Ukupno	203.964	25,3	137.497	39,3	66.467	14,6
Centar	22.755		16.250		6.505	
Hadžići	11.453		4.373		7.080	
Iliđža	44.514		39.556		4.958	
Ilijaš	8.573		5.074		3.499	
Novi Grad	63.558		42.799		20.759	
Novo Sarajevo	30.394		15.551		14.843	
Stari Grad	9.875		6.710		3.165	
Trnovo	2.229		1.341		888	
Vogošća	10.613		5.843		4.770	

PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prijevozu, pratećim djelatnostima u prijevozu te poštanskim i telekomunikacijskim uslugama dobiveni su obradom tromjesečnih i godišnjih statističkih izvještaja, prikupljenih od poslovnih subjekata koji su prema Klasifikaciji djelatnosti (KD BiH 2010) registrirani u područje H - Prijevoz i skladištenje i oblasti J 61 - Telekomunikacije.

Podaci o cestovnom prijevozu putnika i robe odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju cestovni prijevoz putnika autobusima i cestovni prijevoz robe cestovnim teretnim vozilima.

Podaci o gradskom prijevozu odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju gradski prijevoz (tramvajima, autobusima i trolejbusima) u gradskim i prigradskim naseljima.

Podaci o željezničkom prijevozu putnika i robe prikupljeni su od JP Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine.

Podaci o poštanskim i telekomunikacijskim uslugama prikupljeni su od poslovnih subjekata razvrstanih u djelatnost poštanske aktivnosti i djelatnost telekomunikacija.

Godišnji izvještaj o telekomunikacijskoj opremi, mreži i uslugama usklađen je sa zahtjevom Statistics on Communication and Information Services (COINS), odnosno preporukama EUROSTAT-a - Methodological Manual for Statistics on Telecommunication Services.

Podaci o pratećim djelatnostima u zračnom prijevozu obuhvaćaju rad aerodroma/zračnih luka: prihvata aviona/zrakoplova, putnika i robe. Obuhvaćeni su domaći i strani avioni/zrakoplovi.

Podaci o saobraćajnim/prometnim nesrećama, poginulim i povrijeđenim osobama, preuzeti su od Kantonalnih ministarstava unutrašnjih/unutarnjih poslova.

Podaci o dužini magistralnih cesta te podaci o broju mostova i tunela na magistralnim cestama prikupljeni su od Direkcije cesta Federacije BiH, a podaci o dužini regionalnih cesta te podaci o broju mostova na regionalnim cestama prikupljeni su od Direkcija cesta pri Kantonalnim ministarstvima.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH originalnu bazu podataka o registriranim cestovnim motornim vozilima u obliku slogova na magnetnom mediju koju statistički obrađuje i objavljuje.

Definicije

Pod pojmom prijevoz podrazumijeva se kretanje putnika ili robe od jednog mjesta (mjesto ukrcanja/utovara) do drugog mjesta (mjesto iskrcanja/istovara) i predstavlja rad prijevoznih preduzeća/poduzeća.

Putnik je svaka osoba koja putuje u željezničkom, cestovnom i zračnom prijevoznom sredstvu, isključujući uslužno osoblje voza, autobusa, tramvaja, aviona/zrakoplova i teretnih prijevoznih sredstava.

Pod robom se podrazumijeva svaka roba koja se prevozi željezničkim, cestovnim i zračnim prijevoznim sredstvima.

Prijevoz putnika i/ili robe dijeli se na unutrašnji/unutarnji i međunarodni (s obzirom na prijelaz državne granice).

Unutrašnji/Unutarnji prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcanja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara unutar granica naše zemlje.

Međunarodni prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe između mjesta ukrcanja i/ili utovara u našoj zemlji i mjesta iskrcanja i/ili istovara u inozemstvu i obrnuto.

Tranzit obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcanja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara izvan granica naše zemlje.

Željeznički prijevoz

Željeznički prijevoz je oblik prijevoza koji se odvija željezničkim šinama isključivo uz upotrebu/porabu željezničkih vozila.

Željeznička pruga je dio prostora opremljen za obavljanje prijevoza.

Kolosijek je par šina po kojima mogu voziti željeznička vozila.

Pruga je jedan ili više susjednih kolosijeka koji čine put između dvije tačke. Gdje se dio mreže sastoji od dvije ili više glavnih pruga koje vode jedna uz drugu, tu ima onoliko pruga koliko i puteva kojima kolosijeci isključivo pripadaju.

Eksploataciona dužina pruge je ukupna dužina pruge za putnički prijevoz, prijevoz robe ili oboje.

Elektrificirana pruga je pruga s jednim ili više elektrificiranih voznih kolosijeka.

Dijelovi pruga koji se nalaze uz stanice/postaje koje su elektrificirane samo kako bi se omogućilo manevrisanje i koji nisu elektrificirani do sljedećih stanica/postaja, računaju se kao neelektrificirane pruge.

Željeznička vozila su pokretna vozna sredstva isključivo šinska, koja se kreću ili svojom vlastitom snagom (vučna vozila) ili koja vuče drugo prijevozno sredstvo (putnički vagoni, priključni vagoni, službeni vagoni, teretni vagoni).

Vučno vozilo je prijevozno sredstvo opremljeno sa pogonskim uređajem i motorom, ili samo motorom, namijenjeno jedino za vuču drugih vozila ("lokomotiva") ili i za vuču drugih vozila i za prijevoz putnika i robe ("motorna vozila").

Lokomotiva je vučno željezničko vozilo sa snagom od 110 kW i više na vučnoj kuki opremljeno sa pogonskim uređajem i motorom ili samo motorom, isključivo korišteno za vuču željezničkih vozila.

Električna lokomotiva je lokomotiva s jednim električnim motorom ili s više njih koja dobiva struju primarno od nadzemnog kontaktnog voda ili šina za napajanje strujom ili od akumulatora koje nosi lokomotiva.

Dizelska lokomotiva je lokomotiva čiji je glavni izvor snage dizelski motor, bez obzira na vrstu prijenosa.

Motorni vagon (motorna garnitura) je željezničko vozilo (vagon) s motorom namijenjeno za prijevoz putnika ili robe željeznicom.

Putnički vagon je željezničko vozilo za prijevoz putnika koje nije motorno vozilo ili priključno vozilo.

Broj sjedala i ležaja je broj sjedala i ležajeva raspoloživih u putničkom vozilu, kad obavlja uslugu za koju je namijenjeno.

Teretni vagon je željezničko prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz tereta.

Vagoni ne pripadaju željezičkom preduzeću/poduzeću, ali su mu na raspolaganju za vožnju pod određenim uslovima/uvjetima, zajedno s vagonima koje je željezničko preduzeće/poduzeće iznajmilo trećim osobama su vagoni u privatnom vlasništvu.

Voz/Vlak-kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje voza/vlaka na udaljenosti od jednog kilometra. Posmatra se udaljenost koja je stvarno prijeđena.

Vučni vozni kilometar je jedinica mjere koja predstavlja svako kretanje vučnog vozila na udaljenosti od jednog kilometra. Uključeno je kretanje samoga vučnog vozila. Manevarska su kretanja isključena.

Vučeni bruto-tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje na udaljenosti od jednog kilometra jedne tone vučnog vozila (i motornog vozila) i sadržaja. Uključena je masa motornog vozila, dok je masa lokomotive isključena. Isključeni su manevriranje i druga slična kretanja.

Cestovni prijevoz

Cesta je saobraćajnica/prometnica namijenjena kretanju cestovnih vozila na čvrstoj podlozi, osim šina ili pista za avione/zrakoplove, otvorena za javni promet, u prvom redu namijenjena za kretanje cestovnih motornih vozila na točkovima.

Autocesta je posebno projektovana i izgrađena cestovna saobraćajnica/prometnica sa zaštitnim pojasom u sredini, namijenjena za promet motornih vozila koja:

- ima posebne kolovozne trake za oba smjera kretanja odvojene uskim i dugim razdjelnim pojasom
  - ne ukršta se u istom nivou sa drugom cestom, željezničkom ili tramvajskom prugom
  - posebno je označena kao autocesta i rezervisana/ rezervirana je za promet određenih kategorija cestovnih motornih vozila.
- Od 2009. godine u ukupnu dužinu cesta uključene su i autoceste.

Magistralna cesta je javna cesta koja povezuje cjelokupan ili veći dio prostora države Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i integrira ga u evropsku/europsku mrežu cesta, a čine međusobnu zavisnu/ovisnu prometnu mrežu.

Regionalna cesta je javna cesta koja povezuje naselje i lokalitete unutar jednog ili više kantona, integrira cjelokupni prostor kantona i čine međusobno zavisnu/ovisnu prometnu mrežu jednog ili više kantona priključenih na mrežu magistralnih cesta.

Ukupna dužina regionalnih cesta je smanjena zbog prekategorijske regionalnih cesta u magistralne.

E-cesta je međunarodna mreža E-cesta uspostavljena Evropskim/Europskim sporazumom o glavnim cestama za međunarodni prijevoz u Ženevi 15. novembra/studenog 1975. godine i njegovim amandmanima.

Gradski cestovni prijevoz je prijevoz koji se obavlja po gradskim cestama i tramvajskim prugama.

Broj sjedala u autobusima, trolejbusima i tramvajima uključujući vozačevo je broj sjedala koja su na raspolaganju u prijevoznom sredstvu kada ono obavlja prijevoz za koji je u prvom redu namijenjeno.

Cestovno motorno prijevozno sredstvo je cestovno prijevozno sredstvo opremljeno pogonskim motorom koji je njegovo jedino sredstvo pokretanja, obično se koristi za prijevoz osoba ili robe ili za vuču vozila koja se koriste za prijevoz osoba ili roba.

Putničko cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za prijevoz jedne ili više osoba.

Putničko vozilo je putničko prijevozno sredstvo, namijenjeno za prijevoz putnika i nema više od devet sjedećih mjesta (uključujući vozačevo).

Autobus je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo sjedalo). Statistika također uključuje minibus namijenjene prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo)

Trolejbus je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) povezano s električnim vodičima.

Tramvaj je prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) koje se kreće po tračnicama, povezano s električnim vodičima ili koje pokreće dizelski motor.

Motocikl je prijevozno sredstvo na dva točka s bočnom prikolicom ili bez nje, uključujući motorni skuter ili cestovno prijevozno sredstvo kojemu masa vozila ne prelazi 400 kg. Uključena su i sva vozila sa zapreminom od 50 ccm i više, kao i vozila ispod 50 ccm koja ne odgovaraju definiciji mopeda.

Teretno cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz robe (kamion) ili bilo koja kombinacija cestovnih vozila namijenjenih za prijevoz robe (tj. kamion s prikolicom ili prikolicama, i cestovni tegljač s poluprikolicom i s prikolicom ili bez nje).

Kamion je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za prijevoz robe.

Cestovni tegljač je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za vuču drugih cestovnih vozila koja nemaju vlastiti pogon (uglavnom poluprikolice).

Broj registriranih cestovnih motornih vozila podrazumijeva ukupan broj motornih vozila sa dozvolom za prometovanje u referentnom periodu. Ukupan broj registriranih cestovnih motornih vozila uključuje: prvu registraciju, nove registracije, pre-registracije i produženje registracije.

Prva registracija uključuje sva vozila prvi put registrirana u zemlji (nova vozila, također i uvezena polovna vozila koja se prvi put registriraju u zemlji).

Nove registracije uključuju prvi put registrirana nova vozila u referentnom periodu. Uvezena polovna vozila nisu uključena.

Saobraćajna/prometna nesreća sa nastradalom osobom je svaka saobraćajna/prometna nesreća koja uključuje najmanje jedno vozilo koje se kreće po javnoj ili privatnoj cesti na kojoj je dozvoljen javni pristup, a čija je posljedica najmanje jedna ozlijeđena ili poginula osoba.

Poginula osoba - Svaka osoba poginula odmah ili umrla unutar 30 dana zbog povrede zadobivene u saobraćajnoj/prometnoj nesreći.

Ozlijeđena osoba - Svaka osoba koja je preživjela, ali koja je zadobila ozljedu zbog nesreće i kojoj je potrebno medicinsko liječenje.

Mostovi su građevine za prelaz preko prirodnih (rijeka, jezero, more, doline) ili umjetnih (cesta, željeznica, kanal i sl.) zapreka, tako da prolaz ispod njih bude slobodan.

Zračni prijevoz

Promet aviona/zrakoplova na aerodromima/u zračnim lukama obuhvata broj operacija slijetanja i polijetanja na posmatranim aerodromima/zračnim lukama domaćih i stranih aviona/zrakoplova. Odnosi se samo na usluge komercijalnih letova.

Promet putnika na aerodromima/u zračnim lukama obuhvata broj putnika prispjelih na posmatrane aerodrome/zračne luke i otpremljene domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Obuhvaćeni su putnici i teret čija zračna putovanja počinju ili završavaju na aerodromu/u zračnoj luci koja izvještava. Isključeni su putnici u tranzitu.

Promet tereta na aerodromima/u zračnim lukama obuhvata količinu tereta prispjelu na posmatrane aerodrome/zračne luke i otpremljenu domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Odnosi se samo na robne i poštanske pošiljke, a isključuje prtljag putnika.

Pošta i telekomunikacije

Pismonosne i paketne pošiljke obuhvaćaju broj pismonosnih pošiljaka prispjelih u unutrašnjem/unutarnjem prometu i prispjelih i otpremljenih u međunarodnom prometu. Pismonosna pošiljka jest vjesta pošiljke u poštanskom prometu u koju ubrajamo obična pisma, dopisnice, uskovine, preporučene pismonosne pošiljke i pisma s oznacenom vrijednošću.

Pošiljka ubrzane pošte (EMS) je posebna poštanska usluga koja korisnicima omogućuje najbrži prijenos pismonosnih i paketnih pošiljaka. Telekomunikacijska usluga jest usluga prijenosa, slanje ili primanje znakova, signala, pisanih teksta, slika, govora i zvukova ili priopćenja bilo koje prirode koja se pruža žičanim, svjetlosnim, bežičnim ili drugim elektromagnetskim sistemom uključujući omogućavanje upotrebe tih sistema kao cjeline ili djelomično davanjem u najam, prodajom ili na drugi način.

Nepokretna mreža jest telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost svih elemenata ostvarena žičano.

Pokretna mreža jest telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost nekih elemenata ostvarena bežično te se time omogućuje uspostavljanje veza i u uvjetima fizičkoga kretanja korisnika usluga te mreže.

SMS poruke (Short Message Service) jesu kratke tekstualne poruke.

CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA

Kanton	Prevezeni putnici, 000					Putnički kilometri, 000				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	2.545	2.551	2.575	2.628	2.646	277.669	277.290	275.745	272.935	265.619

CESTOVNI PRIJEVOZ ROBE

Kanton	Prevezena roba, 000					Tonski kilometri, 000				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	35	127	165	127	97	45.967	132.069	154.477	125.222	110.337

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA

Kantoni	Teretna vozila <i>T</i>					Motocikli				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	11.338	11.465	11.991	12.034	12.472	1.153	1.250	1.394	1.595	2.068

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA

	Kombinirana					Ostala vozila				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	185	242	-	-	-	199	222	363	305	382

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA

Kanton	Putnička vozila					Autobusi				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	120.981	126.554	129.690	134.191	139.172	445	471	477	508	501

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA PREMA GODINAMA STAROSTI, 2019.

Starost vozila	Ukupno	Putnička vozila	Autobusi	Teretna vozila	Motocikli	Ostala vozila
Ukupno	154.595	139.172	501	12.472	2.068	382
do 2 godine	7.053	5.608	29	1.147	188	81
3-5	12.127	9.975	53	1.808	255	36
6-10	26.889	23.604	82	2.705	464	34
11-15	45.525	41.256	141	3.420	629	79
15+	63.001	58.729	196	3.392	532	152

POGINULE OSOBE PREMA STAROSTI, 2018.

Godina	Ukupno	do 6 godina	6-9	10-14	15-17	18-20	21-24	25-64	65+	nepoznato
2018	17	-	-	-	2	2	2	6	5	-
2019	12	1	-	-	-	-	1	5	5	-

POVRIJEĐENE OSOBE PREMA STAROSTI, 2018.

	Ukupno	do 6 godina	6-9	10-14	15-17	18-20	21-24	25-64	65+	nepoznato
2018	1.012	16	16	27	56	117	179	519	57	25
2019	1.038	22	14	23	42	97	146	588	93	13

BROJ SAOBRAĆAJNIH/PROMETNIH NESREĆA

	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo	11475	11367	10454	9258	2031

VANJSKA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN¹⁾ kao izvor podataka za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti: carinske deklaracije, anketiranje preduzeća, registri Porezne uprave, administrativni registri, registri deviznog tržišta i sl..

Osnovni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine Federacije BiH je Jedinstvena carinska isprava (JCI) koju deklarant (poslovni subjekt ili druga ovlaštena osoba, npr špediter) podnosi carinarnici prilikom carinjenja robe. Za prikupljanje i kontrolu ispravnosti carinskih deklaracija odgovorna je Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, koja propisuje oblik, sadržaj, način ispunjavanja i podnošenja isprava u carinskom postupku.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za statistiku BiH, originalnu carinsku bazu podataka Uprave za indirektno / neizravno oporezivanje BiH u obliku slogova na magnetnom mediju i dalje ih statistički obrađuje i publicira.

Obuhvat podataka

U praćenju tokova međunarodne trgovine robama postoje dva pristupa, koji su blisko povezani sa konceptima ekonomske i statističke teritorije i korišćenja carinskih procedura. Kako se prikupljanje podataka temelji na carinskim procedurama, u mnogim zemljama usvojen je princip da se statistička granica podudara sa carinskom granicom, odnosno da statistička teritorija koincidira sa carinskom teritorijom.

Postoje dva trgovinska sistema i to: Sistem opće trgovine (General Trade System) i Sistem specijalne trgovine (Special Trade System). Glavna razlika između ova dva koncepta leži u tretiranju roba koje prolaze kroz carinska skladišta i komercijalne slobodne zone.

U statistici vanjske trgovine Federacije BiH koristi se proširena definicija Specijalnog sistema trgovine što je u punom skladu sa preporukama Eurostata.²⁾ Prema ovom sistemu u statistiku vanjske trgovine uključuju se: redovan izvoz i uvoz, unutarnja i vanjska obrada, te robe koje ulaze ili napuštaju slobodne industrijske zone.

Prema sistemu specijalne trgovine robe koje iz inozemstva ulaze u carinska skladišta, slobodne komercijalne zone ili na druge prostore pod carinskom kontrolom i nadzorom neće biti registrirane kao uvoz, niti će biti registrirane kao izvoz ukoliko odatle budu ponovo izvezene. Robe iz carinskih skladišta, slobodnih komercijalnih zona i ostalih prostora pod carinskom kontrolom, po sistemu specijalne trgovine, bit će registrirane kao redovan uvoz tek onda kada uđu na slobodno unutarnje tržište.

U statistiku vanjske trgovine ne uključuju se robe u tranzitu, niti privremeni izvoz i uvoz bez promjene vrijednosti.

Prema tome, u podatke o izvozu i uvozu robe uključeni su:

- redovan izvoz
- izvoz na vanjsku obradu
- izvoz nakon unutarnje obrade
- redovan uvoz
- uvoz nakon vanjske obrade
- uvoz na unutarnju obradu

Nomenklature i klasifikacije

· Harmonizirani sistem - HS

Prikupljanje statističkih podataka o vanjskotrgovinskom prometu zasniva se na međunarodnoj nomenklaturi robe: Harmonizirani sistem–HS, koju je razradila Svjetska carinska organizacija WCO.³⁾ Tarifna oznaka HS ima šest cifara. Prva i druga cifra su redni broj glave, treća i četvrta su redni broj tarifnog broja unutar glave, a peta i šesta su konkretnija oznaka vrste robe. Svaki pet godina radi se revizija HS.

· Kombinirana nomenklatura CN

Države Evropske unije proširile su HS 6 uvođenjem sedme i osme cifre tako da je CN kodirana osmocifrskim arapskim brojevima i primjenjuje se od 1991. godine. Za razliku od HS, CN se mijenja svake kalendarske godine.

· Carinska tarifa BiH

Zakonom o carinskoj tarifi BiH, član 2 (Službeni glasnik BiH, broj 1/98) BiH je prihvatila nomenklaturu HS 6. Odlukom o primjeni člana 2 Zakona o carinskoj tarifi BiH (Službeni glasnik BiH, broj 6/98) tarifna oznaka carinske tarife BiH ima deset cifara.

Istom je odlukom prihvaćena i usklađenost sedme i osme cifre sa nomenklaturom EU, dok deveta i deseta cifra služe za daljnje raščlanjivanje prema specifičnim potrebama BiH. Carinska tarifa BiH, usklađena sa HS, odnosno CN integrisana je u strukturu carinske baze podataka i povezana je sa Standardnom međunarodnom trgovinskom klasifikacijom – SMTK Rev. 4,⁴⁾ sa Klasifikacijom djelatnosti KD BiH 2010 koja je usklađena sa Klasifikacijom ekonomskih aktivnosti EU - NACE Rev. 2⁵⁾ i sa Međunarodnom klasifikacijom ekonomske namjene proizvoda - BEC Rev. 4⁶⁾. CT BiH podliježe godišnjoj reviziji kako bi bila usklađena sa izmjenama CN-a.

· Geonomenklatura EU

U skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima kao nomenklatura država koristi se Geonomenklatura EU, ISO (alfa kod) 3166.

Podaci o izvozu iskazani su prema zemlji namjene / odredišta robe, a u uvozu prema zemlji porijekla robe. To znači da se kod izvoza registrira zemlja posljednjeg odredišta (destinacije) u kojoj se roba troši ili dalje potpuno prerađuje, a kod uvoza ona zemlja u kojoj je roba proizvodnjom ili doradom dovedena u stanje u kom se uvozi.

Obrada podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije BiH radi se prema Klasifikaciji djelatnosti, SMTK, BEC i ISO 3166.

Način transporta na granici

U BiH se koristi zvanična lista transportnih šifara koja je u skladu sa transportnim šiframa EU prema Regulativi Evropskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7.9.2000., član 10, paragrafi 1 do 4.

Transportne šifre se odnose na način transporta na granici, odnosno na aktivno sredstvo transporta kojim:

- robe napuštaju statističku teritoriju BiH u slučaju izvoza,
- ulaze na statističku teritoriju BiH u slučaju uvoza.

Konverzija valute

Podaci o izvozu i uvozu izraženi su vrijednosno u konvertibilnim markama i u EUR-ima. Vrijednosti izražene u drugim valutama preračunavaju se u konvertibilne marke i EUR-e primjenom tekućih dnevnih kurseva/tečajeva koji vrijede na dan carinjenja, a utvrđuje ih Centralna banka BiH. Sve su vrijednosti obračunate na osnovi pariteta franko BiH granica: FOB cijene za izvoz i CIF cijene za uvoz.

¹⁾ UN, International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions 2010, United Nations Statistical Papers, Series M, No. 52, Rev 3, New York, 2010.

²⁾ Statistics on the Trading of Goods: User guide, EC, Eurostat, November 2002.

³⁾ World Customs Organization (WCO)

⁴⁾ Standard International Trade Classification (SITC), Rev. 4

⁵⁾ Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE), Rev. 2

⁶⁾ Classification by broad economic categories - BEC Rev. 4

IZVOZ I UVOZ, 2019.

IZVOZ I UVOZ PO SEKTORIMA I ODSJECIMA SMTK - Rev 4

Redni broj		2019	
		IZVOZ	UVOZ
	UKUPNO	1.427.496	4.878.167
	Hrana i žive životinje	87.295	395.937
1	Pića i duhan	7.588	124.620
2	Sirove materije nejestive osim goriva	127.716	28.451
3	Mineralna goriva i maziva	265.946	1.428.087
4	Životinjska i biljna ulja i masti	75	21.161
5	Hemijski/Kemijski proizvodi	164.732	583.635
6	Industrijski proizvodi razvrstani prema materijalu	150.830	654.798
7	Mašine/strojevi i transportni uređaji	169.681	1.052.446
8	Razni industrijski proizvodi	453.633	589.010
9	Proizvodi i transakcije, nerazvrstani po kategorijama		22

Izvor: Baza podataka Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje BiH

ZEMLJE U KOJE SE NAJVIŠE IZVOZILO - TOP 10 ZEMALJA

	2019	
	hilj./tis. KM	Struktura u %
UKUPNO	1.427.496	100,0
Njemačka	293.431	20,6
Srbija	170.832	12,0
Hrvatska	170.633	12,0
Ruska Federacija	91.683	6,4
Italija	85.047	6,0
Crna Gora	84.608	5,9
Turska	71.301	5,0
Slovenija	50.399	3,5
Francuska	36.111	2,5
Češka	34.448	2,4
SVE OSTALE ZEMLJE	339.003	23,7

ZEMLJE IZ KOJIH SE NAJVIŠE UVOZILO - TOP 10 ZEMALJA

	2019	
	hilj./tis. KM in 000 KM	Struktura u % Structure in %
UKUPNO	4.878.167	100,0
Hrvatska	1.020.907	20,9
Srbija	518.139	10,6
Kina	449.918	9,2
Njemačka	424.877	8,7
Italija	410.117	8,4
Turska	274.532	5,6
Slovenija	153.411	3,1
Poljska	134.608	2,8
Mađarska	124.505	2,6
Češka	123.957	2,5
SVE OSTALE ZEMLJE	1.243.196	25,5

Izvor: Baza podataka Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje BiH

DISTRIBUTIVNA TRGOVINA I OSTALE USLUGE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o ostvarenom prometu u trgovini na malo dobiveni su iz istraživanja Mjesečni indikatori trgovine na malo (obrazac M KPS TRG 01).

Podaci o prometu u distributivnoj trgovini prema glavnoj (pretežnoj) djelatnosti poslovnog subjekta dobiveni su iz statističkog istraživanja Kvartalni indikatori distributivne trgovine za pravne osobe (obrazac K KPS TRG 02).

Podaci o ostvarenom prometu u uslužnim djelatnostima prijevoza i skladištenja u FBiH prikupljeni su kroz statističko istraživanje Kvartalni indikatori u prijevozu i skladištenju (obrazac K KPS TRANS 01).

Podaci o prometu u hotelijerstvu i ugostiteljstvu dobiveni su iz statističkog istraživanja Kvartalni indikatori u hotelijerstvu i ugostiteljstvu (obrazac K KPS UG 01).

Podaci o prometu ostalih uslužnih djelatnosti dobiveni su iz statističkog istraživanja Kvartalni indikatori za ostale uslužne djelatnosti (obrazac K KPS USL 01).

Istraživanja se provode na osnovu/temelju Zakona o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. Novine FBiH“ br.63/03 i 9/09).

Metodologija istraživanja se temelji na Uredbi Vijeća EZ-a o kratkoročnim poslovnim statistikama br. 1165/98 (aneksi C i D), 1158/05., 1503/06. i 1893/06

Obuhvat

Jedinice posmatranja/promatranja u statističkom istraživanju Mjesečni indikatori trgovine na malo su poslovni subjekti (pravne osobe) koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u trgovini na malo (područje G, oblast/odjeljak 47 KD BiH 2010). Obuhvaćeni su i izabrani poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti razvrstani u druge djelatnosti, ali obavljaju i djelatnost trgovine na malo (specijalna lista).

Jedinice posmatranja/promatranja u tromjesečnim statističkim istraživanjima su poslovni subjekti (pravna lica) prema glavnoj djelatnosti registrovani/registerirani u sljedećim djelatnostima prema KD BiH 2010:

● Distributivna trgovina - područje G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala. Obuhvaćeni su i poslovni subjekti koji su prema glavnoj razvrstani u druge djelatnosti ali se bave i distributivnom trgovinom (specijalna lista jedinica po vrsti djelatnosti).

● Prijevoz i skladištenje - područje H - Prijevoz i skladištenje (osim H53).

● Hotelijerstvo i ugostiteljstvo - područje I - Hotelijerstvo i ugostiteljstvo.

● Ostale uslužne djelatnosti - oblast H53 – Poštanske i kurirske djelatnosti i područja J – Informacije i komunikacije, M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti (isključujući granu 70.1 i oblasti 72 i 75) i N – Administrativne i pomoćne usluge djelatnosti (isključujući oblast 77 i grane 81.1 i 81.3).

Obrtnici nisu obuhvaćeni ovim istraživanjima.

Statistička istraživanja trgovine na malo, distributivne trgovine, prijevoza i skladištenja, hotelijerstva i ugostiteljstva i ostalih uslužnih djelatnosti provode se na bazi uzorka koji je izabran iz Statističkog poslovnog registra Federalnog zavoda za statistiku.

Uzorkom trgovine na malo obuhvaćeni su svi veliki i srednji poslovni subjekti (čiji je godišnji promet 2 miliona/milijuna KM i više), a ostali poslovni subjekti su izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Svi veliki poslovni subjekti (čiji je godišnji prihod 4 miliona/milijuna KM i više) u potpunosti su obuhvaćeni istraživanjem distributivne trgovine, dok su srednji i mali poslovni subjekti izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Uzorkom ostalih uslužnih djelatnosti su obuhvaćeni svi veliki poslovni subjekti, dok su srednji i mali izabrani kombinovanom metodom punog obuhvata i slučajnog stratificiranog uzorka, u zavisnosti od oblasti za koju se bira uzorak.

Na osnovu/temelju rezultata dobivenih uzorkom ocjenjuje se cijeli skup.

Podaci trgovine na malo, distributivne trgovine, ostalih uslužnih djelatnosti, hotelijerstva i ugostiteljstva i prijevoza i skladištenja uključuju promet poslovnih subjekata registriranih u Federaciji BiH, bez obzira da li je promet njihovih jedinica ili jedinica u sastavu ostvaren na teritoriji Republike Srpske ili Brčko Distrikta.

Podaci o sajmovima dati su na bazi godišnjeg izvještaja organizatora sajma (obrazac TRG - 23).

Definicije

Promet obuhvata vrijednost svih prodatih roba i usluga na tržištu u referentnom periodu bez obzira na to jesu li naplaćene i nezavisno od toga od koje djelatnosti je ostvaren. Iz prometa se isključuje porez na dodanu vrijednost (PDV), prodaja osnovnih sredstava, te drugi vanredni i finansijski prihodi.

Trgovina na malo obuhvata vrijednost prodatih roba krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za vlastitu potrošnju ili za upotrebu/porabu u domaćinstvu/kućanstvu i objavljenih usluga u posmatranom/ promatranom periodu bez obzira da li su naplaćene ili ne.

Indeksi prometa trgovine na malo iskazuju se na dva načina:

Za ukupan promet koji ostvaruju svi poslovni subjekti kojima je trgovina na malo glavna djelatnost (prema KD BiH 2010 registrirani u oblast 47).

Za promet od trgovine na malo koji iskazuju svi poslovni subjekti koji obavljaju djelatnost trgovine na malo, bez obzira na glavnu djelatnost.

Trgovačke struke predstavljaju pretežni robni asortiman prodaje u trgovini na malo. Grupe proizvoda koji se pretežno prodaju razvrstane su na osnovu KD BiH 2010.

Trgovina na veliko je aktivnost kupovine i preprodaje robe industrijskim, trgovačkim, profesionalnim korisnicima i ustanovama i drugim poslovnim subjektima koji se bave trgovinom na veliko ili na malo. Također, uključuje se i tranzitni promet robe (prodaja robe koja se po nalogu prodavača direktno isporučuje kupcu bez prethodnog uskladištenja te robe kod prodavača) i izvoz.

Prihod od prijevoza robe/putnika uključuje prihode ostvarene od prijevoza robe/putnika u domaćem i međunarodnom prijevozu.

Skladištenje i pomoćne djelatnosti u transportu uključuje prihode ostvarene od prijevozne infrastrukture kao što su usluge autobusnih i željezničkih stanica, usluge aerodroma, morskih luka, usluge skladišta i skladišnih objekata za sve vrste roba, terminala itd.

Promet od ostalih djelatnosti uključuje promet trgovine koji su ostvarili poslovni subjekti čija je glavna (pretežna) djelatnost izvan trgovine.

PDV je indirektni porez na potrošnju, koji se naplaćuje pri svakoj određenoj fazi u proizvodnom i distribucijskom lancu. Obuhvata porez na dodanu vrijednost koji je obračunat kupcu. Primjenjuje se od 01.01.2006. na osnovu Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05; 35/05 i 100/08).

PROMET U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI

	u hilj/tis. KM	u hilj/tis. KM
	Ukupan promet bez PDV-a 2018	Ukupan promet bez PDV-a 2019
Promet od trgovačkih djelatnosti	8.460.021	8.879.645
Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikala	408.200	425.020
Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikla	4.528.009	4.843.287
Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	3.523.813	3.611.337
Ostale djelatnosti:	147.476	204.501
Ukupan promet	8.607.497	9.084.146

CIJENE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks potrošačkih cijena, maloprodajne cijene se prikupljaju na pet lokacija (gradova) u Federaciji Bosne i Hercegovine (Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica) odabranih prema kriteriju broja stanovnika i njihovoj ulozi u geografskom području kojem pripadaju.

Sve cijene prikupljaju zaposlenici Federalnog zavoda za statistiku prema utvrđenom vremenskom rasporedu i unaprijed odabranom uzorku prodavnica/prodavaonica, tržnica i ustanova koje pružaju različite usluge stanovništvu. Snimatelji cijena dobivaju jasne specifikacije naziva proizvoda, njegove COICOP šifre i jedinice mjere i na osnovu/temelju tih informacija samostalno biraju konkretan proizvod čiju će cijenu snimati na određenom prodajnom mjestu, u skladu/sukladno sa kriterijem najprodavanijeg proizvoda na datom prodajnom mjestu. Kako bi se osiguralo da snimatelji iz mjeseca u mjesec snimaju cijene istih proizvoda, te kako bi se moglo pratiti koje proizvode snimatelji posmatraju na terenu, u upitnik se unose karakteristike proizvoda, kao što su marka, vrsta i količina proizvoda koji se snima, te informacije o eventualnim zamjenama ovih karakteristika ukoliko ih bude.

Takav način snimanja omogućuje praćenje promjene kretanja cijena između dva perioda, tj. praćenje dinamike kretanja cijena.

CIJENE

Za potrebe indeksa potrošačkih cijena snimanje cijena se vrši sljedećih dana u mjesecu:

- za poljoprivredne proizvode koji se prodaju na tržnicama cijene se prikupljaju dva puta mjesečno, i to u prvoj i trećoj sedmici/tjednu u mjesecu;
- za pogonska goriva cijene se snimaju onoliko puta koliko se njihove cijene mijenjaju u toku mjeseca;
- za sve ostale proizvode cijene se, u skladu/sukladno sa važećim Evropskim/Europskim regulativama, prikupljaju jedanput mjesečno (između 1. i 21. u mjesecu), s tim da se nužno održava isti interval između prikupljanja.

Obuhvat

Indeks potrošačkih cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine izračunava se na osnovu reprezentativne liste proizvoda koju čini oko 600 proizvoda. Svakog mjeseca se prikuplja preko 11.000 cijena u preko 1.000 prodajnih mjesta.

Cijene se prikupljaju u više prodajnih mjesta u pet gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine: Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica. Kriterij za izbor ovih gradova je broj stanovnika i njihova uloga u geografskom području kojem pripadaju.

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje kupuje stanovništvo radi finalne potrošnje. Obuhvat dobara i usluga redovno se revidira kako bi se očuvala reprezentativnost liste proizvoda s obzirom na ukuse potrošača i njihove navike u pogledu kupovine.

Definicije

Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje rezidentna domaćinstva/kućanstva kupuju radi zadovoljenja svojih vlastitih potreba.

Proizvod - bilo koji proizvod ili usluga za ličnu/osobnu potrošnju koji se mogu kupiti, grupni naziv za proizvode i usluge.

Reprezentativna stavka - proizvod na najnižem nivou agregacije, odnosno proizvod u prodajnom mjestu na jednoj geografskoj lokaciji za koji se može snimiti cijena.

Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa potrošačkih cijena su koeficijenti koji odražavaju relativnu važnost odabranih proizvoda i usluga u ukupnoj potrošnji domaćinstava/kućanstava na teritoriji Federacije BiH. Pomoću njih se izračunavaju elementarni indeksi kao ponderisani prosjeci. Bazirani su na podacima povezanim sa finalnom potrošnjom domaćinstava/kućanstava i na podacima o broju stanovnika.

COICOP klasifikacija - za obračun indeksa potrošačkih cijena upotrebljava se Klasifikacija proizvoda i usluga za ličnu/osobnu potrošnju razvrstanih prema namjeni potrošnje (Classification of Individual Consumption by Purpose-COICOP) na dvanaest osnovnih odjeljaka za koje se izračunavaju indeksi.

INDEKSI CIJENA PROIZVOĐAČA INDUSTRIJSKIH PROIZVODA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem i inostranom tržištu cijene se prikupljaju od industrijskih preduzeća/poduzeća, mjesečno putem obrazaca C-41/DOM i C-41/INO.

Obuhvat

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje se proizvode u Federaciji BiH i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu.

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda cijene se prikupljaju od subjekata čija je pretežna djelatnost u područjima B (Vađenje ruda i kamena), C (Prerađivačka industrija), D (Proizvodnja i opskrba električnom energijom, gasom/plinom, parom i klimatizacija) i E (Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša), kao i dijelovi poslovnih subjekata koji se bave industrijskom proizvodnjom a njihovi matični subjekti su registrovani u nekoj drugoj djelatnosti.

Definicije

Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda koje industrijska preduzeća/poduzeća proizvode i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu. Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda sadrži dva podindeksa, tj. Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu i Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu. Praćenje prodajnih cijena na ta dva tržišta daje promjene u indeksu cijena proizvođača industrijskih proizvoda ukupne industrije, glavnih industrijskih grupacija, područja i oblasti industrije.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na domaćem tržištu u najvećim količinama utovareno u vagon (kamion) u mjestu proizvođača, ili je cijena po kojoj proizvođač vrši obračun sa drugim proizvođačima ili trgovinskim preduzećima/poduzećima. U ovu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a od cijene se odbija trgovački rabat i popusti koje prodavac odobrava kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na inozemnom tržištu u najvećim količinama isporučeno prema ugovorenim paritetima (EXW, FCA, FAS, FOB, CFR, CIF, CPT, CIP, DAF, DES, DEQ, DDU, DDP i dr.). U prodajnu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a isključuju se rabat i popusti koje prodavac odobri kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Ponderi za izračunavanje ukupnog indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavljaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinih proizvoda i na domaćem i na inozemnom tržištu. Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na domaćem tržištu.

Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na inozemnom tržištu.

Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010)- Za obračun indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda upotrebljava se Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010) prema kojoj se poslovni subjekti razvrstavaju u područja B,C,D i E i Nomenklatura industrijskih proizvoda (NIP BiH 2010).

GODIŠNJI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Odjeljak	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupan indeks	101,6	101,4	100,7	100,0	98,7	99,9	101,5	102,1
Hrana i bezalkoholna pića	103,8	103,5	100,9	100,0	98,8	100,4	100,9	102,3
Akloholna pića i duhan	81,1	86,7	92,8	100,0	105,9	111,3	119,4	125,7
Odjeća i obuća	120,9	108,9	105,7	100,0	92,4	88,2	82,1	74,1
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	97,4	98,6	98,5	100,0	99,8	101,4	104,8	106,6
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	98,5	98,9	99,0	100,0	98,9	98,2	97,2	96,3
Zdravstvo	104,8	100,3	99,8	100,0	100,6	101,2	102,2	103,2
Prijevoz	109,1	107,6	106,8	100,0	94,8	99,4	107,9	109,3
Komunikacije	96,7	97,3	98,7	100,0	99,5	94,2	90,4	88,6
Rekreacija i kultura	97,4	98,7	99,9	100,0	101,4	105,2	106,8	108,5
Obrazovanje	94,3	95,7	96,6	100,0	101,2	101,9	102,2	103,0
Restorani i hoteli	98,6	99,3	99,7	100,0	99,5	99,6	100,0	101,0
Ostala dobra i usluge	99,4	99,8	100,1	100,0	99,9	99,6	99,8	100,2

¹⁾ Od januara 2016 .godine, referentni period za Indeks potrošačkih cijena i pondere je 2015=100.

GODIŠNJI LANČANI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Odjeljak	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupan indeks	102,1	99,8	99,3	99,3	98,9	101,7	101,6	100,6
Hrana i bezalkoholna pića	101,8	99,7	97,5	99,1	98,5	101,5	100,5	101,4
Aklohoolna pića i duhan	110,4	106,9	107,0	107,7	107,8	105,3	107,3	105,3
Odjeća i obuća	91,9	90,0	97,1	94,7	93,0	95,4	93,0	90,3
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	104,7	101,2	99,9	101,5	99,7	101,4	103,4	101,7
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	101,3	100,4	100,1	101,1	99,3	99,5	98,9	99,1
Zdravstvo	99,4	95,8	99,4	100,2	99,9	99,7	101,0	101,0
Prijevoz	104,2	98,6	99,2	93,7	95,6	106,9	108,5	101,2
Komunikacije	98,6	100,6	101,5	101,3	98,1	101,6	96,0	98,0
Rekreacija i kultura	101,0	101,4	101,3	100,1	99,8	101,2	101,5	101,6
Obrazovanje	99,6	101,5	100,9	103,5	101,9	101,1	100,3	100,8
Restorani i hoteli	102,8	100,8	100,4	100,3	99,3	100,0	100,4	101,0
Ostala dobra i usluge	101,4	100,4	100,3	99,9	99,8	99,6	100,2	100,4

Statistički izvještaji o cijenama diseminacija je za Federaciju BiH.

TURIZAM

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za statistiku turizama prikupljaju se putem redovnog statističkog istraživanja Mjesečni indikatori statistike smještaja u turizmu (obrazac TU-11).

Izveštajne jedinice su poslovni subjekti (preduzeća, obrtnici, zadruge, ustanove, udruženja itd.) i njihove jedinice u sastavu koji se bave pružanjem smještajnih usluga turistima ili samo posreduju u pružanju tih usluga. Izveštaji se sastavljaju na osnovu evidencija u knjigama gostiju.

Definicije

Turist je svaka osoba koja u mjestu izvan svog uobičajnog okruženja (prebivališta) provede najmanje jednu noć ali ne više od godinu dana u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju, radi odmora ili rekreacije, zdravlja, studija, sporta, religije, porodice/obitelji, poslova, javnih misija i skupova s izuzetkom svrhe zapošljavanja kod poslovnog subjekta - rezidenta u zemlji ili mjestu posjete.

Domaći turist je svaka osoba sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini koja izvan mjesta svog prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju u Federaciji BiH.

Stranim turistima smatraju se sve osobe koje u Bosni i Hercegovini nemaju stalno prebivalište, a provedu najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju.

Vrsta mjesta. Turističkim mjestom u ovom istraživanju smatra se ono mjesto koje ispunjava sljedeće osnovne uvjete: **atraktivne** (prirodne ljepote, ljekoviti izvori, kulturno-historijski/povijesni spomenici, razne kulturne, zabavne i sportske priredbe), **komunikativne** (mogućnost pristupa, prometne veze) i **receptivne** (objekti za smještaj i uz njih potrebni prateći objekti za pružanje raznih usluga npr. trgovačkih/trgovinskih, zanatskih/obrtničkih, poštanskih i sl., zatim parkovi, kupališta, šetališta itd.).

Sarajevo je mjesto koje posjetitelje privlači prvenstveno kao administrativno - politički centar, a zatim i svojim historijskim / povjesnim, etničkim, ekonomskim, urbanističko - administrativnim i drugim svojstvima.

Primorska mjesta su mjesta duž morske obale.

Ostala mjesta uključuju ostala turistička i neturistička mjesta koja nisu razvrstana ni u jednu od prethodnih vrsta, a raspolažu ugostiteljskim objektima za smještaj.

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA PREMA VRSTAMA OBJEKATA

	DOLASCI TURISTA			NOĆENJA TURISTA		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaćih turista	Stranih turista
2019	667.756	89.918	577.838	1.309.113	147.809	1.161.304
Hoteli i sličan smještaj	632.716	85.369	547.347	1.229.479	139.123	1.090.356
Odmarališta i slični objekti	26.714	3.749	22.965	62.273	7.066	55.204
Kampovi i prostor za kampiranje	7.541	311	7.230	15.817	693	15.124
Ostali smještaj	785	489	296	1.544	924	620
Broj ležaja	13.604					

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA PREMA ZEMLJAMA PREBIVALIŠTA, 2019 godina

	DOLASCI TURISTA	NOĆENJA TURISTA
UKUPNO	577.838	1.161.304
Kina	63.627	78.732
Hrvatska	59.161	104.312
Saudijska Arabija	47.538	124.662
Turska	47.080	80.440
Ujedinjeni arapski emirati	26.158	83.960
Slovenija	26.767	44.850
Srbija	25.507	45.845
SAD	23.484	50.388
Njemačka	23.566	48.644
Italija	16.679	39.132
Austrija	12.037	22.356
Velika Britanija	9.550	22.438
Crna Gora	9.226	16.073
Mađarska	8.592	14.388
Kuvajt	7.216	26.904
Oman	7.441	19.644
Poljska	7.886	12.551
Španija	7.736	12.692
Švedska	7.415	16.717
Nizozemska	7.004	14.812
Francuska	6.222	12.822
Japan	3.950	5.532
Južna Koreja	3.198	3.703
Ostale	120.798	259.707

ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE# ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Zaposlenost

Podaci o ukupnom broju zaposlenih osoba u Federaciji BiH od 2017. godine, dobiveni su obradom podataka koji su preuzeti iz administrativnog izvora, Porezne uprave Federacije BiH (puni obuhvat). Time je prekinuta dosadašnja serija podataka za ranije godine. Podaci o broju zaposlenih u pravnim osobama do 2017. godine su rezultat obrade podataka Mjesečnih statističkih istraživanja o zaposlenima i plaći (RAD-1). Broj zaposlenih u obrtu i srodnim djelatnostima se preuzimao od Porezne uprave FBiH.

Podaci o zaposlenima prema stepenu stručnog obrazovanja, starosnim grupama i zaposlenima prema visini neto plaće, dobiveni su na osnovu Godišnjeg statističkog istraživanja o zaposlenima i plaći (Rad-1G), sa stanjem 31. mart/ožujak.

Godišnjim Istraživanjem o zaposlenima i plaći obuhvaćene su pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije po organizaciono teritorijalnom principu na nivou općine, koje posluju na teritoriji Federacije BiH, a imaju 10 i više zaposlenih.

ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE

Istraživanjem nisu obuhvaćeni zaposleni u obrtu i srodnim djelatnostima, kao ni zaposleni u odbrani.

Od 2018. godine u podatke o strukturama zaposlenih, nije uključena procjena broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih.

Na ovaj način istraživanjem RAD-1G obuhvaćeno je 80% od ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama u FBiH ili 73% od ukupne zaposlenosti u FBiH u martu/ožujku 2018.

Godišnji prosjek broja zaposlenih izračunat je kao aritmetička sredina mjesečnih stanja.

Nezaposlenost

Podaci o nezaposlenima preuzimaju se od Federalnog Zavoda za zapošljavanje.

Neto i bruto plaća

Podaci o prosječnoj mjesečnoj isplaćenoj neto i bruto plaći dobiveni su na osnovu podataka prikupljenih mjesečnim statističkim istraživanjem o zaposlenima i plaćama. Istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije.

Istraživanje o plaćama obuhvaća isplaćene neto i bruto plaće zaposlenih koji imaju zasnovan radni odnos, bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

U obračun nisu uključene plaće pripadnika odbrane, kao ni plaće zaposlenih u obrtu i srodnim djelatnostima.

Definicije

Zaposleni obuhvaćaju zaposlenike u pravnim osobama i obrtu i srodnim djelatnostima i vlasnike obrta i srodne djelatnosti.

Zaposlenici su osobe koje su zasnovale radni odnos sa poslodavcem (pravnom ili fizičkom osobom), bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

Vlasnik obrta ili srodne djelatnosti je osoba koja je vlastitim sredstvima osnovala obrt ili srodnu djelatnost, u kojoj u svoje ime i za svoj račun sama ili uz pomoć zaposlenika obavlja djelatnost.

Nezaposlene osobe su osobe bez zaposlenja, sposobne za rad, starosne dobi od 15 do 65 godina, evidentirane u biroima za zapošljavanje.

Neto plaća obuhvaća isplaćenu plaću za obavljeni rad, kao i naknade plaća po osnovu radnog odnosa za: godišnji odmor, plaćeni dopust, državne praznike i neradne dane utvrđene zakonom, bolovanja koja idu na teret poslovnog subjekta, plaćeno odsustvo sa posla, zastoje u poslu bez krivnje zaposlenog.

Neto plaća ne obuhvaća ostala lična primanja kao što su: topli obrok, prevoz, regres, solidarna pomoć, jednokratna novčana pomoć i slično. Ne uključuju se ni primanja po ugovoru o povremenim i privremenim poslovima, naknade za autorska djela, otpremnine i jubilarne nagrade, ostale beneficije zaposlenih, te naknade za bolovanja koja ne idu na teret poslodavca.

U neto plaću ne ulazi akontacija poreza na dohodak.

Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća po zaposlenom izračunava se dijeljenjem ukupnih isplata sa brojem zaposlenih koji su učestvovali u isplatama.

Bruto plaća obuhvaća neto plaću plus zakonom propisana obavezna izdvajanja iz bruto plaće (doprinosi iz bruto plaće i akontacija poreza na dohodak).

Nominalni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se iz podataka o prosječnim mjesečnim iznosima neto i bruto plaća za odgovarajuće godine.

Realni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se dijeljenjem nominalnih indeksa neto i bruto plaća sa indeksom potrošačkih cijena .

ZAPOSLENOST I PLACE PREMA PODRUCJIMA KD BiH 2010

		Prosječan broj zaposlenih			Prosječna neto plaća, KM		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
UKUPNO		144.223	147.848	152.394	1.053	1.096	1.153
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.095	1.098	1.003	907	926	945
B	Vadenje ruda i kamena	44	58	53	913	903	850
C	Prerađivačka industrija	13.442	13.809	14.144	769	772	806
D	Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.969	1.942	1.926	1.574	1.620	1.677
E	Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2.586	2.670	2.633	956	968	982
F	Građevinarstvo	6.833	7.100	7.289	710	753	786
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	27.520	28.275	28.803	799	841	897
H	Prijevoz i skladištenje	7.827	7.886	8.052	1.004	1.026	1.051
I	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	8.226	8.807	9.336	561	565	588
J	Informacije i komunikacije	8.856	9.313	10.089	1.307	1.336	1.402
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	6.322	6.423	6.490	1.637	1.667	1.737
L	Poslovanje nekretninama	1.778	1.895	2.010	929	898	890
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	8.436	8.573	8.692	1.141	1.186	1.200
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5.744	6.074	6.671	520	569	590
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje.	16.005	15.912	16.282	1.401	1.429	1.476
P	Obrazovanje	10.417	10.580	11.116	1.049	1.100	1.253
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	9.989	10.032	10.109	1.174	1.326	1.433
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	2.815	2.933	3.018	991	993	1.111
S	Ostale uslužne djelatnosti	4.319	4.468	4.678	1.242	1.298	1.335

ZAPOSLENE, NEZAPOSLENE OSOBE I PLAĆE PO OPĆINAMA, 2019.

	Broj zaposlenih ¹⁾		Broj nezaposlenih, stanje, 31.12. 2019. ²⁾		Neto plaća u KM	Bruto plaća u KM
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene		
Kanton Sarajevo	152.394	69.644	58.746	36.879	1.153	1.794
Centar	45.591	24.144	6.723	3.914	1.365	2.132
Hadžići	4.913	1.853	4.606	3.133	908	1.405
Iliđža	24.095	9.477	9.841	6.278	960	1.483
Ilijaš	4.300	1.470	4.567	3.018	703	1.070
Novi Grad	29.501	12.142	15.788	9.975	996	1.542
Novo Sarajevo	26.513	12.508	7.005	4.220	1.290	2.012
Stari Grad	11.247	5.645	5.232	3.037	1.143	1.780
Trnovo	290	126	471	297	1.010	1.558
Vogošća	5.944	2.279	4.513	3.007	822	1.261

¹⁾ Podaci o ukupnom broju zaposlenih osoba u Federaciji BiH dobiveni su obradom podataka koji su preuzeti iz administrativnog izvora, Porezne uprave Federacije BiH (puni obuhvat). U podatke o ukupnom broju zaposlenih u Federaciji BiH uključen je broj zaposlenih u odbrani, ali nije razvrstan po kantonima.

²⁾ Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

NEZAPOSLENE OSOBE PREMA STRUČNOJ SPREMI, stanje decembar/prosinac 2019.

Općine	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
2015	72.545	9.306	825	22.582	349	367	19.297	366	19.453
2016	69.163	8.652	751	21.801	341	316	18.161	348	18.793
2017	66.325	8.764	667	20.833	321	316	17.246	348	17.830
2018	62.561	8.318	626	19.844	290	304	16.004	332	16.843
2019	58.746	7.887	579	18.564	271	261	15.009	276	15.899
Centar	6.723	1.366	119	2.295	35	25	1.380	31	1.472
Hadžići	4.606	259	14	1.169	1	11	1.398	15	1.739
Iliđža	9.841	1.145	91	3.051	55	42	2.583	75	2.799
Ilijaš	4.567	268	7	1.087	14	9	1.306	25	1.851
Novi Grad	15.788	2.132	148	5.066	82	102	4.188	63	4.007
Novo Sarajevo	7.005	1.454	116	2.549	41	29	1.483	33	1.300
Stari Grad	5.232	738	53	1.819	28	27	1.374	18	1.175
Trnovo	471	35	1	114	1	2	113		205
Vogošća	4.513	490	30	1.414	14	14	1.184	16	1.351

Podaci o nezaposlenosti preuzeti su od Federalnog zavoda za zapošljavanje.

OKOLIŠ

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

OTPAD

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o komunalnom otpadu prikupljaju se na osnovu redovnih / redovitih godišnjih izvještaja o prikupljenom i odloženom otpadu koje podnose komunalna preduzeća / poduzeća koja se bave prikupljanjem i odvozom otpada, kao i preduzeća / poduzeća koja upravljaju deponijama i odlagalištima otpada. Izvještaji se zasnivaju na dokumentaciji i evidenciji, a tamo gdje to nije moguće na procjeni.

Podaci o otpadu iz proizvodnih djelatnosti se prikupljaju godišnjim izvještajima koje dostavljaju poslovni subjekti iz područja: vađenje ruda i kamena, prerađivačka industrija, proizvodnja i snabdijevanje / opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija i građevinarstvo.

U skladu sa preporukama i standardima sadržanim u evropskoj Regulativi o statistici otpada 2150/2002/EC, podaci o nastalom otpadu prikupljaju se i predstavljaju prema Klasifikaciji ekonomskih djelatnosti i vrsti otpada. Opasni i neopasni otpad klasifikovan je prema šiframa Evropskog statističkog kataloga otpada (EWC-Stat).

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Izvještajima o prikupljenom i odloženom otpadu obuhvaćena su komunalna preduzeća/poduzeća koja se bave prikupljanjem, transportom i odlaganjem otpada, kao i preduzeća koja upravljaju deponijama i odlagalištima otpada.

Podaci o otpadu iz proizvodnih djelatnosti prikupljaju se od preduzeća/poduzeća čija je pretežna djelatnost po Klasifikaciji djelatnosti KD BIH 2010 razvrstana u područja: vađenje ruda i kamena (B), prerađivačka industrija (C), proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija i građevinarstvo (F), a koja imaju deset i više zaposlenih.

Definicije

Otpad je svaki predmet ili materija koju vlasnik odlaže, namjerava ili mora odložiti u skladu sa jednom od kategorija navedenih u Pravilniku o kategorijama otpada prema listama, ("Službene novine Federacije BiH", broj 9/05).

Komunalni otpad predstavlja otpad iz domaćinstava / kućanstava, kao i drugi otpad koji je po svojoj prirodi ili sastavu sličan otpadu iz domaćinstava / kućanstava, a potiče od poslovnih subjekata.

Inertni otpad je otpad koji ne podliježe bitnim fizikalnim, hemijskim/kemijskim i/ili biološkim promjenama, a određen je propisom iz člana/članka 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH.

Neopasni otpad je otpad koji je po sastavu i svojstvima određen kao neopasni otpad propisom iz člana/članka 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH.

Opasni otpad je svaki otpad koji je po sastavu i svojstvima određen kao opasni otpad propisom iz člana/članka 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH.

Proizvodni otpad je otpad koji nastaje u proizvodnom procesu u industriji, obrtu i drugim procesima, a po sastavu i svojstvima razlikuje se od komunalnog otpada. Proizvodnim otpadom ne smatraju se ostaci iz proizvodnog procesa koji se koriste u proizvodnom procesu istog proizvođača.

Proizvođač otpada je svaka osoba čijom aktivnošću nastaje otpad (izvorni proizvođač) i/ili koja prethodnom obradom, miješanjem ili drugim postupkom mijenja sastav ili svojstva otpada.

Prikupljanje otpada je djelatnost sistematskog prikupljanja, i po mogućnosti, sortiranja otpada u cilju olakšanja budućeg tretmana.

Odlaganje otpada je aktivnost koja ima za cilj konačno zbrinjavanje otpada koji se ne može ili ne namjerava ponovo upotrijebiti.

ZAŠTIĆENA PODRUČJA PRIRODE

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zaštićenim područjima prirode preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Definicije

Nacionalni park jest prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sistema i ponajprije je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih vrijednosti.

Spomenik prirode je pojedinačni neizmijenjeni dio ili skupina dijelova žive ili nežive prirode koja ima ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno - obrazovnu vrijednost. Spomenik prirode može biti geološki (paleontološki, mineraloški, hidrogeološki, strukturno - geološki, naftno - geološki, sedimentološki i dr.), geomorfološki (špilja, jama, soliterna stijena i dr.), hidrološki (vodotok, slap, jezero i dr.), botanički (rijedak ili zbog lokacije važan primjerak biljnog svijeta i dr.), prostorno mali botanički i zoološki lokalitet i drugo.

Park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti, s naglašenim pejzažnim, vaspitno/odgojno - obrazovnim, kulturno - povijesnim i turističko - rekreacijskim vrijednostima.

Značajni krajolik - područje jest prirodni ili kultivirani predio velike ambijentalne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-historijske vrijednosti ili krajolik očuvanih jedinstvenih obilježja svojstvenih pojedinom području.

UKUPNA KOLIČINA OTPADA PO PODRUČJIMA KLASIFIKACIJE DJELATNOSTI KD BiH 2010

tona

KD BiH 2010		2012	2014	2016	2018
	Ukupno	27.597	23.329	24.395	18.535
B	Vađenje ruda i kamena	403	-	-	-
C	Prerađivačka industrija	24.465	20.511	23.042	15.332
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	197	90	122	128
F	Gradevinarstvo	2.531	2.728	1.231	3.075

PRIKUPLJENI I ODLOŽENI OTPAD

tona

Kantoni	2015	2016	2017	2018	2019
ukupno prikupljeno otpada	199.627	180.628	157.802	158.653	158.821
ukupno odloženo otpada	219.148	206.647	243.175	178.265	211.329

OBRAZOVANJE

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o dječijim vrtićima, djeci i odgojiteljima prikupljaju se godišnjim izvještajima sa stanjem 01. oktobar/listopad tekuće godine.

Podaci za osnovno i srednje obrazovanje koji se objavljuju, rezultat su redovnog/redovitog godišnjeg istraživanja, stanje 25.09. Od 2013./2010. školske godine (u godinama 2014./2013.), statusno istraživanje iz osnovnog i srednjeg obrazovanja preiazi na novi način prikupljanja podataka, putem elektronskih obrazaca i dolazi do primjene nove metodologije usklađene sa međunarodnom standardnom klasifikacijom obrazovanja. Uvođenjem nove metodologije dolazi do promjena u prikupljanju i publikovanju podataka, te se podaci prikupljaju samo za početak školske godine sa stanjem 25.09. Shodno tome, od 2014./2015. školske godine podaci za kraj školske godine biće zamijenjeni podacima za početak školske godine.

Kod redovnih/redovityh srednjih škola broj škola prikazan je u ukupnom zbiru redovnih/redovityh srednjih škola. Broj škola po vrstama (gimnazije, tehničke i srodne, stručne/strukovne i umjetničke škole) nismo u mogućnosti iskazati, jer jedna mješovita škola, kao pravni subjekt, može u svom sastavu imati više vrsta škola.

Podaci o upisanim studentima na visokoškolskim ustanovama prikupljaju se na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti prilikom upisa u zimski semestar svake školske godine.

Podaci o studentima koji su diplomirali, te o broju kandidata koji su stekli naslov magistra ili doktora nauka/znanosti tokom/tijekom kalendarske godine prikupljaju se također na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti, odnosno kandidati, prilikom diplomiranja odnosno odbrane/obrane magistarskog rada ili doktorske disertacije/dizertacije.

Podaci za doktore nauka/znanosti odnose se na kalendarsku godinu u kojoj je kandidat odbranio/obranio doktorsku disertaciju, a ne na godinu u kojoj je uveden u registar doktora nauka/znanosti.

Podaci o nastavnicima visokoškolskih ustanova prikupljaju se izvještajima o nastavnom osoblju sa stanjem 31. oktobra/listopada tekuće školske godine.

Podaci uključuju sve nastavnike i suradnike u nastavi koji predaju na visokoškolskim ustanovama i koji ne predstavljaju fizički broj osoba, jer nastavnik i suradnik u nastavi može predavati na dva i više fakulteta. Podaci također uključuju i nastavnike i suradnike u nastavi prikazane u ekvivalentu pune zaposlenosti/angažiranosti (FTE- full time equivalent), koji približno odgovaraju stvarnom broju fizičkih osoba, a dobiveni su kao izračun izražen jedinicom pune zaposlenosti/angažiranosti.

Za nastavnike i suradnike koji rade s kraćim od punog radnog vremena ili su angažirani po ugovoru o djelu (manje od 90% i više od 10%) izračunava se Ekvivalent pune zaposlenosti (FTE). 1.primjer: 4 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu školsku godinu samo polovinu radnog vremena (4x0,5=2,0) 2.primjer: 3 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu cijelu školsku godinu samo 20% radnog vremena (3x0,2=0,6) 3.primjer: 1 osoba zaposlena ili je angažirana ugovorom o djelu 1/2 semestara puno r.v. (1x0,5=0,5) 4.primjer: 2 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu 3 mjeseca samo 25%r.v. (2x0,25x0,25=0,1).

Redovno/Redovito obrazovanje

Predškolsko obrazovanje je obavezno/obvezno propisana članom 16 Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 88/07) i obuhvaća obrazovanje djece u godini pred polazak u školu.⁹⁾

Osnovno obrazovanje traje devet (osam) godina i obavezno/obvezno je za svu djecu od šeste (ili sedme) do petnaeste godine života. Cilj osnovnog obrazovanja je stjecanje općeg znanja, a ostvaruje se prema jedinstvenom nastavnom programu.

Prelazak na devetogodišnje osnovno obrazovanje počeo je od školske 2004/2005 godine i povezan je sa promjenama u strukturi i organizaciji osnovnog odgoja i obrazovanja.

Srednje obrazovanje nakon završetka osnovnog školovanja omogućuje stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja. Srednje obrazovanje nije obavezno/obvezno. Vrste srednjih škola, ovisno o vrsti nastavnog plana i programa jesu:

- gimnazije – izvode nastavni plan i program u trajanju od četiri godine, a mogu biti opće i specijalizirane; pripremaju učenike za nastavak školovanja na visokoškolskim ustanovama;
- stručne/strukovne škole – izvode nastavni plan i program u trajanju od tri (ili četiri) godine. Na kraju svog školovanja učenici ovih škola polažu završni ispit i osposobljavaju se za tržište rada ili da bi nastavili školovanje u visokoškolskom obrazovanju.
- tehničke i srodne škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama;
- umjetničke škole – školovanje traje četiri godine, a mogu biti muzičke/glazbene, baletne i likovne. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na umjetničkim akademijama;
- vjerske škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama.

Više i visoko obrazovanje provodi se na visokoškolskim ustanovama nakon završene srednje škole. Organizirano je kao:

- stručni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad, a traje dvije do tri godine
- sveučilišni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad i priprema ga za naučni/znanstveni rad, a traje najmanje četiri godine.
- postdiplomski magistarski studij koji studenta, nakon završenog sveučilišnog studija, priprema za stjecanje akademskog naslova magistra.

Posebno obrazovanje

Osnovne muzičke/glazbene i baletne škole pripremaju učenike za nastavak školovanja u srednjim muzičkim/glazbenim i baletnim školama. Učenici tih škola obavezno/obvezno osnovno školovanje stječu paralelno u redovnim/redovitym osnovnim školama.

Osnovno obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi u posebnim odgojno-obrazovnim grupama i razrednim odjelima u okviru škole. Iznimno za djecu s većim teškoćama u razvoju osnovno školovanje obavlja se u posebnim ustanovama odgoja i obrazovanja.

Srednje obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju organizira se uz primjenu individualnih postupaka u redovnim/redovitym ili posebnim razrednim odjelima i obrazovnim grupama.

Definicije

Obrazovni sistem/sustav Federacije Bosne i Hercegovine uključuje predškolsko (ISCED 0), osnovno (ISCED 1&2), srednje (ISCED 3&4) i visoko (ISCED 5,6,7&8) obrazovanje. Osnovno i srednje obrazovanje organizirano je kao redovno/redovito obrazovanje i posebno obrazovanje koje uključuje obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju i osnovno umjetničko obrazovanje koje priprema djecu za nastavak školovanja u srednjim umjetničkim školama.

Dječiji vrtići su ustanove koje pružaju usluge njege, odgoja i zaštite djece predškolske dobi.

U statistici obrazovanja školom se smatra skupina učenika koja pohađa nastavu određene vrste i stepena/stupnja po istovrsnom nastavnom planu i programu, bez obzira na to nalazi li se ta skupina učenika pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom jedne uprave ili ima zajedničku upravu s drugim školskim jedinicama različite vrste i stepena/stupnja obrazovanja. Svaka teritorijalno odvojena jedinica (razredni odjel) iste vrste smatra se također školom (školskom jedinicom).

Obzirom da se u osnovnim školama izvodi istovremeno nastava po osmogodišnjem i devetogodišnjem programu obrazovanja, a u nekim kantonima isključivo se obavlja nastava po devetogodišnjem programu, nije izvršena podjela škola na osnovu programa rada. Iz tih razloga prikazuje se broj škola po programu osmogodišnjeg obrazovanja.

Kod redovnih/redovitih srednjih škola broj škola prikazan je u ukupnom zbiru redovnih/redovitih srednjih škola. Broj škola po vrstama (gimnazije, tehničke i srodne, stručne/strukovne i umjetničke škole) nismo u mogućnosti iskazati, jer jedna mješovita škola, kao pravni subjekt, može u svom sastavu imati više vrsta škola.

Visokoškolske ustanove su univerziteti /sveučilišta, (fakultet i umjetnička akademija kao jedinice u njenom sastavu) i visoke škole. Univerzitet/Sveučilište je ustanova koja osniva i provodi univerzitetske/sveučilišne studije u najmanje dva naučna/znanstvena ili umjetnička područja u većem broju polja te interdisciplinarne studije kao autonomni i integrirani proces, neposredno ili putem jedinica u sastavu (fakulteta, umjetničkih akademija, instituta). Univerzitetski/Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u nauči/znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu naučnih/znanstvenih i stručnih dostignuća.

Univerzitetsko/Sveučilišno obrazovanje obuhvaća dodiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. U skladu/sukladno s europskim sistemom prijenosa bodova (ECTS) jednom godinom studija se u pravilu stječe 60 ECTS bodova.

Dodiplomski univerzitetski/sveučilišni studij, koji u pravilu traje tri do četiri godine i kojim se stječe od 180 do 240 ECTS bodova, osposobljava studente za diplomski studij, te im daje mogućnost zapošljavanja na određenim stručnim poslovima.

Diplomski univerzitetski/sveučilišni studij traje u pravilu jednu do dvije godine. Njime se stječe 60 do 120 ECTS bodova, te ukupan broj bodova koji se stječu na dodiplomskom i diplomskom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

ISCED 2011 – International Standard Classification of Education – Međunarodna standardizirana klasifikacija obrazovanja koristi se prema preporuci UNESCO-a, OECD-a, EUROSTAT-a i drugih međunarodnih organizacija za prikazivanje svih podataka o obrazovanju i omogućuje usporedivost podataka o obrazovanju na međunarodnom nivou/razini.

ISCED ima dvije glavne ukrštene varijable: stepen/stupanj obrazovanja i područje obrazovanja.

Stupnjevi/stepeni obrazovanja, koji odgovaraju u školskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine jesu:

ISCED 0 - predškolsko obrazovanje djece od treće godine do polaska u osnovnu školu;

ISCED 1 - niže osnovno obrazovanje od I - IV razreda prema osmogodišnjem programu; odnosno od I - V razreda prema devetogodišnjem programu obrazovanja;

ISCED 2 - više osnovno obrazovanje od V - VIII razreda prema osmogodišnjem programu; odnosno od VI - IX razreda prema devetogodišnjem programu obrazovanja;

ISCED 3 - srednje obrazovanje;

ISCED 4 - postsrednje obrazovanje (specijalistički programi za odrasle)

ISCED 5 - više obrazovanje po starom načinu studiranja (VI stepen)

ISCED 6 - VII stepen po starom programu studiranja(trajanje 4-5 godina), I ciklus po novom programu.

ISCED 7 - visoko obrazovanje po starom programu VII stepen (trajanje 5-6 godina), II ciklus "master" po novom programu i integrirani I i II ciklus po novom programu.

ISCED 8 - naučni/znanstveni stepen - doktorat

1) Okvirni zakon o predškolskom obrazovanju u BiH nije implementiran u svim kantonima u FBiH.

OBRAZOVANJE**OSNOVNO OBRAZOVANJE**

	2019./2020. školska godina					Završili školu, 2018./19
	Škole	Upisani učenici		Nastavno osoblje		
		Svega	Učenicice	Svega	Žene	
KANTON SARAJEVO						
Redovno/redovito obrazovanje	92	37423	18314	2738	2154	3790
Škole sa posebnim potrebama	4	253	91	82	63	36
Osnovne muzičke/glazbene škole	4	1405	878	125	87	-
Osnovne baletske škole	...	66	64	-	-	-
Centar Sarajevo						
Redovno/redovito obrazovanje	12	5139	2525	420	355	510
Škole sa posebnim potrebama	1	41	20	14	11	1
Hadžići						
Redovno/redovito obrazovanje	8	2185	1083	160	120	261
Iliđža						
Redovno/redovito obrazovanje	14	6628	3240	451	345	663
Osnovne muzičke/glazbene škole	1	356	185	40	26	-
Ilijaš						
Redovno/redovito obrazovanje	13	2065	1032	196	140	242
Osnovne muzičke/glazbene škole	1	130	85	-	-	-
Novi grad Sarajevo						
Redovno/redovito obrazovanje	17	10764	5261	685	550	1087
Škole sa posebnim potrebama	1	22	10	20	16	6
Novo Sarajevo						
Redovno/redovito obrazovanje	10	5326	2610	380	294	513
Škole sa posebnim potrebama	1	77	27	20	14	15
Osnovne muzičke/glazbene škole	1	458	285	45	31	-
Osnovne baletske škole	...	66	64	-	-	-
Stari grad Sarajevo						
Redovno/redovito obrazovanje	10	2217	1101	209	173	221
Škole sa posebnim potrebama	1	113	34	28	22	14
Osnovne muzičke/glazbene škole	1	461	323	40	30	-
Trnovo						
Redovno/redovito obrazovanje	1	54	33	17	15	5
Vogošća						
Redovno/redovito obrazovanje	7	3045	1429	220	162	288

Napomena: Prethodni podaci

SREDNJE OBRAZOVANJE

	2019./2020. školska godina					Završili školu, 2018./19
	Škole	Upisani učenici		Nastavno osoblje		
		Svega	Učnice	Svega	Žene	
Kanton Sarajevo	40	14737	7304	1587	1090	4121
Ukupno (1+2+3+4)	36	14127	6981	1503	1037	3955
1. Gimnazije	...	4595	2670	...	...	1386
2. Tehničke i srodne škole	...	7022	3494	...	...	1966
3. Stručne/Strukovne škole	...	2231	638	...	...	521
4. Umjetničke škole	...	279	179	...	...	82
Vjerske škole	1	489	285	31	15	119
Škole za učenike s poseb.potr.	3	121	38	53	38	47
Centar Sarajevo	14	5231	3018	578	430	1415
Ukupno (1+2+3+4)	13	5217	3014	572	427	1410
1. Gimnazije	...	1864	1137	...	...	517
2. Tehničke i srodne škole	...	2850	1684	...	...	778
3. Stručne/Strukovne škole	...	354	88	...	...	72
4. Umjetničke škole	...	149	105	...	...	43
Škole za učenike s poseb.potr.	1	14	4	6	3	5
Hadžići	1	776	363	64	47	224
1. Gimnazije	...	115	77	...	...	46
2. Tehničke i srodne škole	...	341	162	...	...	89
3. Stručne/Strukovne škole	...	320	124	...	...	89
Iliđza	4	975	481	123	75	315
1. Gimnazije	...	588	298	...	...	213
2. Tehničke i srodne škole	...	387	183	...	...	102
Ilijaš	2	447	208	58	33	125
1. Gimnazije	...	193	109	...	...	56
2. Tehničke i srodne škole	...	88	32	...	...	19
3. Stručne/Strukovne škole	...	166	67	...	...	50
Novi Grad Sarajevo	4	1319	466	158	113	397
Ukupno (1+2)	3	1291	456	134	95	386
1. Gimnazije	...	733	360	...	...	240
2. Tehničke i srodne škole	...	558	96	...	...	146
Škole za učenike s poseb.potr.	1	28	10	24	18	11
Novo Sarajevo	8	2970	1023	306	189	793
Ukupno (1+2+3)	7	2891	999	283	172	762
1. Gimnazije	...	639	386	...	...	200
2. Tehničke i srodne škole	...	1424	559	...	...	414
3. Stručne/Strukovne škole	...	828	54	...	...	148
Škole za učenike s poseb.potr.	1	79	24	23	17	31
Stari Grad Sarajevo	6	2552	1579	260	179	713
Ukupno (1+2+3+4)	5	2063	1294	229	164	594
1. Gimnazije	...	463	303	...	...	114
2. Tehničke i srodne škole	...	1066	641	...	...	332
3. Stručne/Strukovne škole	...	404	276	...	...	109
4. Umjetničke škole	...	130	74	...	...	39
Vjerske škole	1	489	285	31	15	119
Vogošća	1	467	166	40	24	139
1. Tehničke i srodne škole	...	308	137	...	...	86
2. Stručne/Strukovne škole	...	159	29	...	...	53

Napomena: Prethodni podaci

VISOKO OBRAZOVANJE

	Broj visokoškolskih ustanova	Upisani studenti		
		Ukupno	Žene	Redovni studenti

2015/16	37	34.673	19.988	28.189
2016/17	38	32.214	18.827	25.449
2017/18	32	29.703	17.599	23.810
2018//19	32	28.253	16.595	23.139
2019/20	32	25997	15626	21112

JAVNE VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

2015/16	28	31.172	18.563	24.711
2016/17	23	28.302	17.282	22.037
2017/18	25	24.829	15.251	19.527
2018/19	25	24.967	15.270	20.226
2019/20	23	22730	14217	18276

PRIVATNE VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

2015/16	9	3.501	1.425	3.478
2016/17	12	3.127	1.373	3.023
2017/18	4	2.666	1.166	2.654
2018/19	4	2.594	1.168	2.539
2019/20	6	2557	1220	2449

VJERSKE VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

2015/16	3	757	175	350
2016/17	3	785	172	389
2017/18	3	753	181	401
2018/19	3	692	157	374
2019/20	3	710	189	387

Diplomirani studenti

		Diplomirani studenti			
		Ukupno	Žene	Redovni studenti	Žene
Sarajevo	2018	5.285	3.254	3.188	2.003
	2019	5178	3245	3073	1959
Javne visokoškolske ustanove	2018	4.678	2.950	2.690	1.750
	2019	4680	3009	2670	1763
Privatne visokoškolske ustanove	2018	527	280	450	235
	2019	397	201	339	171
Vjerske Visokoškolske Ustanove	2018	80	24	48	18
	2019	101	35	64	25

Napomena: Podaci su prethodni.

KULTURA I UMJETNOST

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori podataka

Podaci iz oblasti kulture i umjetnosti koji se objavljuju u ovom godišnjaku rezultat su agregiranja podataka uporedivih godišnjih istraživanja koja provodi Federalni zavod za statistiku.

Obuhvat

Podaci o subjektima iz oblasti kulture i njihovim aktivnostima, odnose se na kalendarsku godinu.

Definicije

Muzej je stalna neprofitabilna ustanova u službi društva, koja se bavi sistematskim prikupljanjem, čuvanjem, naučnom obradom, objavljivanjem i izlaganjem (ekspozicijom) kulturnog i prirodnog naslijeđa (baštine), a koja je otvorena javnosti s ciljem proučavanja, dokumentiranja, obrazovanja, zabave i interaktivne komunikacije.

Osnovne funkcije muzeja su: prikupljanje, čuvanje, izlaganje, naučno proučavanje, objavljivanje i animacija.

Muzejska zbirka je skup muzejskih predmeta, sistematski sakupljenih tokom određenog vremena i sa određenog prostora.

Muzejsku djelatnost obavljaju: muzeji, memorijalni muzeji, spomen-područja koja se bave muzejskom djelatnošću, muzeji na otvorenom, muzejske spomen-kuće, pinakoteke, gliptoteke i sl.

Muzejski zbirni fond je skup muzejskih zbirki.

Stalna postavka je javno izlaganje muzejskih predmeta i jedan od osnovnih oblika komunikacije muzeja.

Muzeji opće namjene imaju više tematski različitih zbirki, koje se odnose na uže ili šire područje - mjesto, grad, entitet.

Posebni/ specijalizirani muzeji prikupljaju građu određene vrste i mogu biti:

- društveno-historijski
- prirodnjački
- ekonomsko-tehnički
- umjetnički

Umjetničke galerije koje imaju muzejsku građu, smatraju se muzejima.

Biblioteka je sredena zbirka štampanog, pisanog ili drugim sredstvima umnoženog materijala i drugih dokumenata, uključujući grafičke i audio-vizuelne dokumente, koji su pristupačni stanovništvu.

Vrste biblioteka

Nacionalne biblioteke su biblioteke koje prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korišćenje cjelokupnu bibliotečku građu sa područja zemlje i koje na osnovi zakona primaju i čuvaju obavezan primjerak, bez obzira na njegov naziv. Nacionalna biblioteka može obavljati i druge zadatke, npr. da izdaje nacionalnu bibliografiju, da posjeduje reprezentativni fond strane literature uključujući i literaturu o svojoj zemlji, da bude bibliografski informativni centar, da izdaje retrospektivnu nacionalnu bibliografiju, da razvija saradnju između biblioteka i unapređuje njihov rad. Biblioteke koje nose naziv "nacionalna biblioteka", ali koje ne odgovaraju definiciji ne treba svrstavati u kategoriju nacionalnih biblioteka. Međutim, ukoliko univerzitetska biblioteka vrši funkciju nacionalne biblioteke, treba je svrstati u ovu kategoriju, bez obzira na njen naziv.

Biblioteke visokoškolskih ustanova su biblioteke namijenjene prvenstveno studentima i nastavnom osoblju univerziteta i drugih visokoškolskih ustanova, a pomažu naučnoistraživački i nastavni rad tih ustanova. Ove biblioteke mogu biti pristupačne i široj javnosti. One mogu biti:

Univerzitetske biblioteke, ili grupa biblioteka koje mogu biti smještene u posebne prostorije (različito locirane), ali imaju zajedničkog upravnika. Zadatak univerzitetske biblioteke je da pomaže naučnoistraživački i nastavni rad na univerzitetu, da nabavlja i obrađuje bibliotečku građu od značaja za cijeli univerzitet, da tu građu daje na korišćenje, da razvija bibliografsku i informativnu djelatnost i saradnju između biblioteka visokoškolskih ustanova.

Biblioteke fakulteta, umjetničkih akademija, visokih škola, instituta i katedri u okviru univerziteta, a koje nisu pod rukovodstvom ili administrativnom upravom univerzitetske biblioteke. Bibliotečki fond tih biblioteka odnosi se većim dijelom na jednu određenu naučnu granu (npr. medicina, pravo, ekonomija itd.) ili grupu srodnih grana, a prvenstveno su namijenjene studentima i nastavnom osoblju s ciljem provedbe nastavnih programa i naučnog rada. Mogu biti pristupačne i široj javnosti.

Školske biblioteke (srednja i osnovna škola, predškolska ustanova) su jedinice odgojno-obrazovnog sistema škole. Njihova je zadaća da unapređuju sve oblike i metode odgojno-obrazovnog procesa, pomažu u stručnom usavršavanju nastavnika i učenika i stvaraju naviku čitanja i korištenja bibliotečkih usluga.

Specijalne biblioteke su biblioteke u sastavu predstavničkih organa i organa uprave, naučnoistraživačkih institucija (izuzev biblioteka univerzitetskih instituta), naučnih i stručnih društava ili udruženja, muzeja, galerija, arhiva, kao i biblioteke društvenih organizacija, preduzeća, komora ili drugih institucija i manastirske biblioteke. Bibliotečki fond specijalnih biblioteka najvećim dijelom se odnosi na jednu oblast ili granu; prirodne nauke društvene nauke, poljoprivrede, medicina, tehnika, pravo, historija i sl. One zadovoljavaju potrebe za bibliotečkom građom i obavještenjima, u prvom redu članova matične ustanove, i pomažu im da u stručnom i istraživačkom radu unutar određenog specijaliziranog područja dobiju pouzdana obavještenja i primarne dokumente.

Narodne biblioteke besplatno ili uz minimalnu naknadu opslužuju široku javnost određenog područja.

Arhiv je ustanova u kojoj se trajno čuva, stručno obrađuje i daje na korištenje arhivska građa.

Opći arhiv je ustanova/preduzeće koja obavlja arhivsku djelatnost na javnoj arhivskoj građi iz svih društvenih oblasti.

Specijalni/specijalizirani arhiv je ustanova/preduzeće ili organizaciona jedinica (u sastavu), koja obavlja arhivsku djelatnost na arhivskoj građi određenog tvorca ili određene grane djelatnosti (diplomatski, vojni, univerzitetski, pozorišni i sl.).

Privatni arhiv je ustanova/preduzeće koje obavlja arhivsku djelatnost a osnivač mu je pravno ili fizičko lice.

Zbirka - skup dokumenata različite provenijencije prema temama, vrstama dokumenata i sl.

Arhivska građa - pisani, crtani, štampani, fotografirani, filmovani, tonografirani izvorni ili reproducirani materijal od posebnog značaja za istoriju, kulturu i druge društvene potrebe, koji je nastao radom vladinih organa i organizacija, društveno - političkih organizacija i njihovih organa, građanskih pravnih lica i pojedinaca, bez obzira gdje je i kada nastao i da li se nalazi u ustanovama zaštite ili van njih.

Galerija je prostor u kojem su izložena umjetnička djela. Pod pojmom umjetničko djelo ovdje podrazumijevamo djela likovne umjetnosti. U galerijama se obično izlažu slike ali i skulpture, fotografije, ilustracije, instalacije i djela primijenjene umjetnosti.

Filharmonija ili simfonijski orkestri su muzički sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program. Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Profesionalni orkestri su sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program (umjetnička muzička djela). Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Ansambli mogu biti gudački, duhački, džez, rok, itd. U džez ansamblima su obično uključeni duhački instrumenti: saksofoni, trube, tromboni i sl., nešto od pratećih instrumenata kao električna gitara, klavir i sl., zatim bas gitara ili kontrabas, kao i bubnjevi odnosno neki drugi instrument iz grupe udaraljki. U rok ansamblima koji se obično nazivaju rok bendovi uvijek su zastupljene gitare, klavijature (sintisajzer i sl.), te ritam sekcija koju čine bas gitara i bubnjevi.

Muzički ansambl je grupa ljudi koji izvode instrumentalnu ili vokalnu muziku. U svakom muzičkom stilu različite norme su razvijene za veličine i sastave različitih ansambala, kao i za repertoar pjesama ili muzičkih djela koje ti ansambli izvode.

Festival je događaj koji se odvija u više dana na jednom ili više pozornica/mjesta uz mnoge dodatne sadržaje. Po svom karakteru može biti muzički, filmski, literarni, likovni, itd.

Profesionalno pozorište koje ima više stalnih scena (posebno izdvojenih, kao i malu scenu) na kojima profesionalni ansambl daje pozorišne predstave ispunit će zaseban obrazac za svaku izdvojenu scenu. Ukoliko se na jednoj sceni daje više vrsta djela (drama, opera i balet), tu scenu treba smatrati jednim pozorištem.

Profesionalno pozorište za djecu je pozorište koje redovito daje predstave za djecu.

Profesionalno pozorište za mlade je pozorište koje redovito daje predstave za mlade.

Amaterskim pozorištem smatra se pozorište u čijem su ansamblu pretežno glumci amateri, a organizaciono je samostalno ili u sastavu kulturno-umjetničkog društva, doma kulture ili druge ustanove - preduzeća.

Festival folklor je scenski prikaz folklor na sceni s pratećim programima folklornih umjetnosti, koji traje najmanje 3 dana uzastopno i u kojem sudjeluju najmanje 3 skupine iz 3 različite države (osim države-domaćina) po odabiru krovnih udruga folklor iz tih država.

Smotra folklor predstavlja zajednički scenski nastup svih društava određenog nivoa (općina, kantona, entiteta, država, uz obavezno praćenje svih nastupa od strane tima stručnjaka, organiziran okrugli stol, gdje zapisnike stručnog kolegija krovna organizacija koristi za praćenje rada društava i selekciju programa i društava za nastupe na smotrama višeg nivoa (s općinskog na kantonalni itd.).

Druge manifestacije, revijalne smotre i koncerti su sve druge manifestacije koje nemaju obavezu pozivanja svih društava iz okruženja, ili (festivali) iz određenih država po odlukama njihovih tijela, i nemaju timove stručnjaka, niti organizuju okrugli stol.

Kulturna dobra mogu biti nepokretna i pokretna.

Prema fizičkim, umjetničkim, kulturnim, naučnim i historijskim svojstvima, **nepokretna kulturna dobra** su:

- spomenici kulture
- prostorne kulturno-historijske cjeline
- arheološka nalazišta
- znamenita mjesta.

Pokretna kulturna dobra su:

- umjetnička djela i historijski predmeti
- arhivska građa
- filmska građa
- stara i rijetka knjiga.

Prirodno dobro

Zaštićena prirodna dobra – prirodne vrijednosti proglašene zaštićenim od strane tijela utvrđenog zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih dobara, a odnose se na zaštitne kategorije (zaštićena prirodna područja, nacionalne parkove, spomenike prirode, područja upravljanja staništem, zaštićene pejzaže, zaštićena područja za upravljanje resursima), uključujući i vodene površine koje su u njihovom sastavu, zaštićene minerale i fosile, te zaštićene vrste biljaka, gljiva i životinja, uključujući mrtve primjerke divljih vrsta, njihove dijelove i derivate, zaštićene na temelju Zakona o zaštiti prirode, posebnih zakona i međunarodnih ugovora čija je zemlja potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Separat zaštite naslijeđa u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja - elaborat koji predstavlja informaciono-dokumentacionu osnovu za izradu dokumenata prostornog uređenja, a sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje; Segment dokumenta prostornog uređenja, koji predstavlja zaokruženu cjelinu i sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu u obuhvatu dokumenta i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje.

Vlastiti program – označava programske segmente koji se sastoje od vlastite produkcije, koprodukcije i kupljenih/ nabavljenih programa.

Vlastita produkcija – označava programske segmente koje je korisnik dozvole u potpunosti proizveo sam, uz pomoć svojih materijalnih i ljudskih resursa, ili koji su proizvedeni od strane nezavisne produkcijske kuće po narudžbi i na račun korisnika dozvole.

Koprodukcija – označava programske segmente u čijoj je produkciji dijelom učestvovao korisnik dozvole sa svojim materijalnim i ljudskim resursima.

Kupljeni/nabavljeni program – označava programske segmente za koje korisnik dozvole ima osigurana prava na emitiranje i radiodifuziju.

Reemitirani program – označava program koji jedna rtv-stanica emitira u radiodifuziji, a druga rtv-stanica ga u isto vrijeme u potpunosti preuzima u svrhu emitiranja u radiodifuziji.

Razmijenjeni program – označava dijelove programa koji razmjenjuju dvije ili više rtv-stanica.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Kratkometražni je svaki film dužine trajanja do 60 minuta.

Kinom - se smatra sala ili otvoreni prostor opremljen uređajima za javno prikazivanje filmova. Kina mogu raditi kao samostalni subjekti ili u sastavu preduzeća za prikazivanje filmova, kulturno-obrazovnih ustanova, škola i drugih institucija.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Domaće kinematografsko djelo je kinematografsko djelo koje ispunjava sljedeće uslove:

- da je kinematografsko djelo proizveo domaći producent samostalno ili u saradnji sa jednim ili više domaćih ili inozemnih koproducenta,
- da je osoba koja se bavi djelatnošću proizvodnje, distribucije, javnog prikazivanja i iznajmljivanja kinematografskih djela registrirana za obavljanje kinematografske djelatnosti,
- da su većina članova autorskog dijela ekipe državljani Bosne i Hercegovine,
- da je tematika kinematografskog djela iz kulturnog prostora Bosne i Hercegovine, ili

- da je kinematografsko djelo proizvedeno u koprodukciji sa inozemnim koproducentom u skladu sa odredbama Evropske konvencije o filmskoj koprodukciji.

Promet kinematografskog djela obuhvaća:

- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju domaćeg kinematografskog djela,
- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju inozemnog kinematografskog djela,
- presnimavanje,
- umnožavanje,
- iznajmljivanje i
- javno prikazivanje kinematografskog djela.

Centri za kulturu su ustanove koje se bave djelatnošću organizacije predstava, kino-prikazivačkom djelatnošću, organizacijom koncerata, izložbi itd.

POZORIŠTA / KAZALIŠTA

	Pozorišta / kazališta	Predstave	Posjetitelji	Zaposleni
Profesionalna pozorišta/kazališta				
2019	3	336	63.536	291
Centar	3	336	61.536	291
Amaterska pozorišta/kazališta				
2019	1	13	5.600	3
Centar	1	13	5.600	3
Pozorišta/kazališta za mlade				
2019	1	106	14.587	42
Centar	1	106	14.587	42

	Kina	Predstave	Posjetitelji	Zaposleni
2019	4	8.472	329.689	47
Centar	2	8.162	335.275	42
Ilijaš	1	2	233	1
Novi Grad	1	308	17.515	4

RADIO STANICE/POSTAJE

	Radio stanice/postaje	Emitirani program, u minutama	Govorni program, u minutama	Muzički program, u minutama	Zaposleni
2019	7	3416400	1.605.545	1.810.855	167
Centar	2	1051200	731.736	319.464	39
Ilijaš	1	262800	64.405	198.395	4
Novi Grad	2	1051200	542.084	509.116	114
Stari Grad	1	525600	-	525.600	10
Vogošća	1	525600	267.320	258.280	-

TV STANICE/POSTAJE

	Televizijske stanje/postaje	Emitirani program, U minutama	Govorni program, U minutama	Muzički program, u minutama	Zaposleni
2019	7	3.421.152	2.742.484	678.668	891
Centar	1	525.600	525.600	-	219
Hadžići	1	527.040	445.981	81.059	7
Novi Grad	3	1.317.312	1.052.081	265.231	473
Vogošća	2	1.051.200	718.822	332.378	192

SOCIJALNA ZAŠTITA/SKRB

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o maloljetnim i punoljetnim korisnicima socijalne zaštite, i provedenim oblicima, mjerama i uslugama socijalne zaštite rezultat su obrade godišnjih izvještaja centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite.

Podaci o ustanovama za socijalnu zaštitu sa smještajem rezultat su obrade godišnjih statističkih izvještaja ustanova za socijalnu zaštitu o djeci, omladini/mladeži i odraslima.

Definicije

Centri za socijalni rad i službe za socijalnu zaštitu su ustanove koje pružaju stručnu i socijalnu pomoć u raznim oblicima osobama kojima je pomoć potrebna. Pomoć može biti materijalna (jednokratna ili pomoć za uzdržavanje), pomoć u osposobljavanju za rad i rehabilitaciju, pomoć u smještaju u razne ustanove socijalne zaštite itd. Rad centara i službi odvija se timski, tj. u radu sudjeluju socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, liječnici, pravnici i drugi stručni radnici.

Domovi za socijalnu zaštitu o djeci i omladini/mladeži su domovi koji pružaju smještaj, prehranu, zbrinjavanje, odgoj, zdravstvenu zaštitu, školovanje, osposobljavanje za rad, te odgovarajuće oblike stručne pomoći djeci i omladini/mladeži bez roditeljske zaštite, mentalno i tjelesno invalidnoj djeci, te djeci i omladini/mladeži društveno neprihvatljivog ponašanja.

Ustanove za socijalnu zaštitu za odrasle i stare osobe su ustanove koje pružaju organizirano stanovanje, prehranu, pomoć i njegu, zdravstvenu zaštitu, odmor i rekreaciju i druge razne aktivnosti stručnog tretmana bolesnim osobama, ovisnicima o alkoholu, te starim i nemoćnim osobama.

Korisnikom socijalne zaštite smatra se svaka osoba koja je, zbog određenih životnih uvjeta ili zbog posebnog duševnog ili tjelesnog stanja, u toku izvještajne godine jednom ili više puta koristila određene oblike i mjere socijalne zaštite i usluge socijalnog rada. Korisnici su razvrstani u dvije osnovne dobne grupe - maloljetni i punoljetni korisnici.

Pod oblikom, mjerom ili uslugom podrazumjeva se svaki slučaj provedene zaštite na osnovu zakona i propisa iz ove oblasti od strane centara za socijalni rad ili službe socijalne zaštite. Podaci o oblicima, mjerama i uslugama odnose se na broj provedenih, odnosno korištenih oblika, mjera i usluga u izvještajnom periodu, a ne na broj osoba. Jedna ista osoba može se pojaviti više puta kao korisnik tj. onoliko puta koliko je koristilo neki od oblika, mjera i usluga u toku izvještajne godine. Ako osoba više puta koristi isti oblik, mjeru ili uslugu biti će obuhvaćeno samo jednom. Ako osoba koristi više oblika, mjera ili usluga obuhvati će se kod svakog oblika, odnosno mjere ili usluge.

**ZDRAVSTVENI RADNICI/DJELATNICI U BOLNICAMA, ISPISANI BOLESNICI I
BOLESNIČKI DANI ISPISANIH BOLESNIKA**

	2015	2016	2017	2018	2019
--	------	------	------	------	------

Broj zaposlenih doktora medicine u bolnicama

Kanton Sarajevo	865	807	726	747	705
-----------------	-----	-----	-----	-----	-----

Broj zaposlenih zdravstvenih radnika sa visokom, višom i srednjomstručnom spremom u bolnicama

Kanton Sarajevo	2.084	1.981	1.750	1.782	1.428
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------

Broj ispisanih bolesnika

Kanton Sarajevo	56.578	56.678	57.614	57.352	57.222
-----------------	--------	--------	--------	--------	--------

Broj bolesničkih dana ispisanih bolesnika u hilj./tis.

Kanton Sarajevo	505.171	474.041	435.340	407.330	383.651
-----------------	---------	---------	---------	---------	---------

RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME I PROFILU

	2015	2016	2017	2018	2019
Kanton Sarajevo					
Ukupno zaposleni	7.821	7.711	7.608	7.547	7.524
Dr medicine	1.424	1.390	1.350	1.410	1.457
od toga specijalisti	1.120	1.101	1.097	1.100	1.094
Dr stomatologije	253	257	257	249	266
Mr farmacije	179	175	182	184	176
Zdravstveni radnici sa VSS ¹⁾	116	184	252	276	323
Zdravstveni tehničari	3.643	3.554	3.455	3.354	3.352
Zdravstveni suradnici	141	138	144	144	108
Administrativno osoblje	1.204	1.202	1.195	1.172	1.170
Niža sprema	861	811	773	758	672

1) Odnosi se na zdravstvene radnike sa završenim fakultetom zdravstvenih studija.

DJELATNOST PORODIČNE/OBITELJSKE MEDICINE, 2019.

	Zdravstveni radnici/djelatnici			Posjete-pregledi, hilj./tis.		
	ljekari	ljekari specijalisti	medicinske sestre/tehničari	broj posjeta kod ljekara	prva posjeta	kućne posjete ljekara
2019	236	173	347	1.718.403	367.376	4.575

DJELATNOST ZAŠTITE PREDŠKOLSKE DJECE, 2019

	Zdravstveni radnici/djelatnici			Posjete-pregledi, hilj./tis.		
	ljekari	ljekari specijalisti	medicinske sestre/tehničari	broj posjeta kod ljekara	prva posjeta	Ponovna posjeta
2019	35	35	70	144.433	81.667	62.766

DJELATNOST ZAŠTITE ŠKOLSKE DJECE, 2019

	Zdravstveni radnici/djelatnici			Posjete-pregledi, hilj./tis.		
	ljekari	ljekari specijalisti	medicinske sestre/tehničari	broj posjeta kod ljekara	prva posjeta	ponovna posjeta
2019	20		43	133899	49201	84698

BROJ BOLNIČKIH I STACIONARNIH POSTELJA

	2015		2016		2017		2018		2019	
	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari
2.019	2.215	-	2.125	-	2.076	-	1952	-	1890	-

SOCIJALNA ZAŠTITA

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Broj centara za socijalni rad	9	1 ¹⁾	1 ¹⁾	1 ¹⁾	1 ¹⁾	1 ¹⁾
Zaposleni u centrima - ukupno	128	110	120	131	132	104
Broj slučajeva obrađenih u centru						
Ukupno	29.885	26.520	33.913	31676	71009	52819
žene	14.606	14.052	18.009	16567	26164	18218
Broj intervencija pruženih u centru						
Ukupno	97.948	86.478	101.740	95028	208374	158457
žene	45.107	36.266	54.027	49701	73842	54554
Maloljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama						
Ugroženi porodičnom situacijom	3333	3827	3085	2093	2.249	1550
Osobe sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju	392	370	267	68	110	782
Osobe sa poremećajima u ponašanju ličnosti	-	-	-	-	-	-
Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	14	4	-	-	-	-
Psihički bolesne osobe	4	5	16	34	25	28
Osobe u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	-	...	...	-	-	-
Bez specifične kategorije (ostali)	664	701	697	773	2.782	2391
Punoljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama						
Korisnici subvencioniranja troškova	1491	1617	1254	1182	1.049	1409
Osobe sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju	1816	1860	3532	3274	6.691	4.290
Osobe sa poremećajima u ponašanju ličnosti	-	-	-	-	-	-
Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	127	105	466	379	495	397
Psihički bolesne osobe	1114	1116	270	219	417	449
Osobe koje nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje	9212	8416	12859	12191	6.407	6.092
Osobe u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	-	-	-	-	-	-
Bez specifične kategorije (ostali)	9309	9457	11467	12292	10.596	10896

1) Odnosi se na Kantonalni centar za socijalni rad, koji dostavlja podatke 9 službi za socijalnu zaštitu sa

PRAVOSUDE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o učiniteljima kaznenih djela, učiniteljima privrednih prijestupa i privrednih/gospodarskih sporova rezultat su redovnih statističkih istraživanja iz oblasti pravosuđa. Podaci o sudovima i sudijama, tužiteljstvima, tužiteljima, advokatima i advokatskim pripravnicima dobijeni su od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, Ustavnog suda FBiH i Advokatske komore FBiH.

Obuhvatnost podataka je potpuna, jer se statističkim istraživanjima obuhvataju svi punoljetni i maloljetni učinitelji kaznenih djela, učinitelji privrednih/gospodarskih prijestupa i privredni sporova uključujući kaznena djela učinjena od nepoznatih učinitelja protiv kojih je podnijeta prijava nadležnom tužilaštvu/tužiteljstvu.

Definicije

Punoljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale navršenih 18 godina života, protiv kojih je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen i optužene osobe protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno završen.

Optužena punoljetna osoba je osoba protiv koje je sudu podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba, protiv koje je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom kojom se obustavlja kazneni postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje se prisilni smještaj za neuračunljivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.

Osuđena osoba jeste punoljetna osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene sankcije: zatvor, novčana kazna, mjere sigurnosti, sudska opomena i osoba proglašena krivom bez izricanja kazne.

Maloljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale 14, a nisu navršile 18 godina života, prema kojima postupak po kaznenoj prijavi nije pokrenut (odbačena prijava), pripremni postupak obustavljen ili je podnesen prijedlog za izricanje sankcija. Kazneni postupak pred vijećem pravomoćno je završen odlukom kojom se postupak pred vijećem obustavlja ili se izriču sankcije.

Optužena maloljetna osoba je osoba prema kojoj je krivični/kazneni postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom, kojom je obustavljen postupak pred vijećem ili je izrečena sankcija (maloljetnički zatvor ili odgojne mjere).

Pravila u postupku u privrednim/gospodarskim sporovima primjenjuju se u sporovima koji proizilaze iz međusobnih privrednih odnosa vlasnika radnji i drugih pojedinaca, koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost.

OPTUŽENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE PREMA VRSTI ODLUKE

Vrsta odluke	Punoljetne osobe		Vrsta odluke	Maloljetne osobe	
	2018	2019		2018	2019
UKUPNO	1.356	1.821	UKUPNO	12	21
Proglašene odgovornim	1.153	1.554	Obustavljen postupak	-	2
Sporazum o priznanju krivice	122	147	Izrečena mjera	-	-
Odbačenih privatnih tužbi	-	-	sigurnosti		
Prekid postupka	1	-	Izrečena sankcija	12	19
Obustavljen postupak	4	11			
Oslobodene optužbe	65	83			
Optužba odbijena	11	20			
Mjere sigurnosti	-	6			
Ustupljen predmet	-	-			